

Revista ECONOMICA

CONSILIUL SUPREM AL DEZVOLTĂRII ECONOMICE ȘI SOCIALE — INSTITUTUL CENTRAL DE CERCETARI ECONOMICE

CREATIVITATEA
TEHNICĂ
ÎN PROCESUL
DEZVOLTĂRII
INTENSIVE

*În spiritul relațiilor de trainică prietenie
și colaborare multilaterală româno-iugoslave,
la Timișoara a avut loc*

ÎNTÎLNIREA DINTRE TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU ȘI TOVARĂȘUL DUȘAN DRAGOSAVAȚ

Dezvoltarea bazei energetice și de materii prime

Mai mult petrol prin extinderea forajului de mare adâncime (I)

CRIZA energetică de pe plan mondial a creat reflexul de a asocia cuvântului petrol atributul „foarte scump”. Dar a și desființat în optica economică concepția că zăcămintele situate în condiții dificile de exploatare sînt nerentabile. Creșterea prețurilor de achiziție din import a diminuat limita de eficiență acceptată în exploatarea zăcămintelor autohtone. Pe de altă parte, acumularea de experiență și creativitate a redus costul pe metru forat, a îmbogățit cunoștințele despre dimensiunea și localizarea rezervelor de adîncime, despre metodele de explorare și exploatare.

În acest context și la noi în țară se forează după petrol și gaze la tot mai mare adîncime. Este foarte necesar, chiar dacă e nevoie de echipamente de foraj cu un grad de complexitate și costuri mai ridicate, de noi tehnologii de săpare,

de înaltă specializare profesională, deci de investiții suplimentare. Evident, nu este ușor, dar e posibil dacă se pun în balanță experiența românească în exploatarea petrolului, calitatea echipamentului de foraj și extracție pe care îl fabricăm.

Aceasta nu înseamnă că nu mai sînt probleme. În calea extinderii forajului de mare adîncime se află încă obstacole de natură subiectivă sau obiectivă. Indiferent însă de acestea, economia are nevoie și de petrolul de la mare adîncime. În cele ce urmează, ne propunem să ne oprim asupra principalelor aspecte și dificultăți în realizarea integrală, la vreme, a programelor de foraj la mare adîncime, în scopul de a evidenția modalități și acțiuni capabile să înlăture obstacolele actuale, accelerînd racordarea unor noi rezerve de hidrocarburi la circuitul economiei.

Intensificarea ritmurilor de depistare și valorificare a rezervelor

DUPĂ ANUL 1974, simptomele crizei energetice, cerința creșterii în ritm înalt a resurselor de hidrocarburi au creat necesitatea amplificării și concentrării forțelor angrenate în acest sector în cadrul unui **program special** complex de acțiune privind forajul și exploatarea sondelor de mare adîncime. Programul, ale cărui obiective vizau perioada 1975—1980, urmărea creșterea substanțială a volumelor de foraj și a vitezelor de lucru pe baza intensificării ritmului de execuție a lucrărilor, prin adoptarea unor măsuri de sporire a aportului tuturor factorilor angrenați. Pe baza prevederilor programului referitoare la elaborarea și aplicarea de tehnologii moderne de foraj, perfecționarea dotării tehnico-materiale, îmbunătățirea cadrului organizatoric al activității și încredințarea execuției lucrărilor unor brigăzi specializate, în unitățile de profil din țara noastră s-a acumulat o bogată experiență în forajul la mare adîncime, materializată în atingerea unor recorduri de adîncime și de producție și în reducerea duratei de săpare a sondelor.

Corolarul cercetărilor, al eforturilor materiale și financiare depuse de-a lungul anilor îl constituie confirmarea ipotezei că, și în țara noastră, la mare adîncime există rezerve de țifei și gaze exploatabile.

Urmărind dinamica realizărilor obținute la indicatorii caracteristici ai activității de foraj la mare adîncime în cadrul programului complex, aplicat din anul 1975 (graficul), se observă:

1 Realizarea unui salt însemnat față de anul 1974, în mod deosebit la volumul de foraj de exploatare și, în consecință, la producția de petrol și de gaze obținută din sondele de mare adîncime. Ponderea forajului de mare adîncime în totalul volumului de foraj s-a

situat în perioada anilor 1979—1981 la circa 11%.

2 Creșterea mai lentă, dar continuă după anul 1978, a **nivelului indicatorilor eficiența sabelor și viteza mecanică**, ceea ce înseamnă că a sporit atît gradul de utilizare a mijloacelor productive de săpare (cu 25 de procente în anul 1981 față de 1974), cit și productivitatea orară (care ajunge să fie în anul 1981 cu peste 7 procente mai mare ca în 1974).

3 Viteza de foraj de cercetare și exploatare a avut o evoluție sinuoasă: la început, în anul 1975, s-au obținut viteze mai mari decît în anul 1974, după care realizările au scăzut în anul 1978, iar în continuare au înregistrat o ușoară și constantă ascensiune, fără a depăși însă nivelul înregistrat în anul de bază. Care au fost cauzele? Deși la multe dintre echipamentele de forare — de care depinde direct viteza de lucru — au fost realizate în concepție originală și cu forțe proprii în termene relativ scurte și cu o calitate ridicată, la altele însă

s-au înregistrat (în special între anii 1975—1978) unele intîrzieri în asimilare și în fabricarea lor în cantitățile prevăzute, sau unele decalaje între caracteristicile lor tehnice și funcționale și condițiile concrete de forare și exploatare a unor structuri geologice mai dificile. Asupra diminuării vitezei de foraj a acționat însă și gradul uneori mai redus de precizie în cunoașterea structurilor și acumulărilor la mare adîncime, precum și unele deficiențe interne de natură organizatorică în desfășurarea activității de foraj.

4 Sporirea numărului sondelor de mare adîncime terminate în acest interval, de la 62 — finalizate pînă în anul 1974 — la 201 unități, adică un spor de circa 300%, pînă în anul 1981.

Cu toate succesele înregistrate în dinamică, **unele prevederi ale programului nu au fost realizate în întregime**. Poate fi făcută observația că realizările în acest sector se situează în jurul nivelului de finanțare atins în această perioadă. Dacă volumul efectiv de finanțare pentru forajul de cercetare geologică a ajuns la aproape 90% față de

ACTIVITATEA de foraj la mare adîncime a început în țara noastră cu mai bine de 20 de ani în urmă (anul 1961). În acest interval de timp au fost forajate aproape 1.4 mil. m și au fost terminate 259 sonde, cu o adîncime medie care s-a situat de regulă în jurul a 4.500 m, dar în unii ani a depășit granița de 5.000 m. Etapa de demarare a activității de foraj de mare adîncime, situată între anii 1961—1974, s-a caracterizat prin următoarea evoluție a indicatorilor specifici (tabelul): ● **volumul forajului** a debutat cu o medie anuală de 21.000 m, pentru ca în perioada anilor 1971—1974 să sporească de 2,38 ori ● **viteza medie de lucru** a crescut după anul 1970 cu 50 m/instalație-lună, față de perioada anterioară ● **numărul mediu anual de sonde terminate practic** s-a dublat în intervalul 1971—1974 față de cel înregistrat în anii dinainte.

Nivelul unor indicatori specifici pentru forajul de mare adîncime între anii 1961—1974

Indicatori	Perioada	
	1961—1970	1971—1974
Volum mediu anual de foraj (m)	21 000	50 000
Viteze medii de lucru (metri/instalație lună)	230	280
Număr mediu anual de sonde terminate	4,28	7
Adîncimea medie anuală de săpare (m)	4 832	4 684
Ponderea forajului de mare adîncime în volumul total al forajului (%)	1,3	3

Recorduri

- cea mai mare adâncime realizată până în prezent aparține sondei CIUBOȚI (3 503 m), terminată în anul 1975;
- cea mai adâncă sondă de petrol în producție este sonda 5 520 Drăganu-Călina care deține, totodată, și întietatea în ceea ce privește presiunea de fund;
- cea mai adâncă sondă aflată în foraj (de peste 6 000 m), care a fost tubată cu cea mai adâncă coloană tehnică (7 in. până la 6 000 m) și are condiții să depășească în acest an recordul de adâncime realizat în țara noastră până în prezent este sonda nr. 5 080 de la Vatra Moldoviței.

prevederi, volumul de lucrări la această categorie de foraj s-a situat și el la circa 91% față de prevederi. În timp ce finanțarea pentru forajul de exploatare s-a ridicat la numai 45% din plan, volumul de foraj similar s-a înfăptuit în aceeași proporție, iar producția de țiței obținută pe această cale s-a situat la circa 50% din prevederi. O situație asemănătoare s-a menținut și în sfera forajului și a producției de gaze. Având în vedere corelația care se conturează între realizarea volumului de finanțare prevăzut (respectiv al îndeplinirii programului de investiții) și volumul forajului posibil de efectuat și al producției obținute apare necesară, ca deosebit de importantă, pentru îndeplinirea în totalitate în perioadele următoare a sarcinilor programelor speciale de foraj la mare adâncime o mobilizare sporită a tuturor factorilor implicați pentru punerea la termen în lucru și finalizarea noilor capacități de foraj și extracție, pentru asigurarea dotării tehnice — materiale la nivelul stabilit. Desigur, toate acestea, alături de intensificarea efortului propriu în vederea utilizării la indici mai înalți a potențialului tehnic și uman disponibil.

Continuând analiza rezultatelor obținute la forajul de mare adâncime cu activitatea desfășurată în primul an al actualului cincinal și la începutul anului 1982, poate fi relevat că:

— volumul total de foraj (cercetare plus exploatare) se apropie de nivelul prevăzut (realizări 98%) și, ceea ce este pozitiv, forajul de cercetare geologică, adică pentru asigurarea rezervelor producției viitoare s-a ridicat peste prevederi (cu 11 procente în ianuarie 1982). Cele mai bune rezultate în anul 1981 s-au obținut la Schela de foraj Craiova și în cadrul Truștului petrolului Bolintin care au depășit volumul de foraj planificat cu peste 21 și, respectiv, 15 procente;

— totuși, realizările s-au situat sub prevederi atât în anul 1981, cât și în luna ianuarie 1982 la volumul total de foraj (petrol și gaze), la forajul pentru exploatare de petrol (cu 36 de procente în ianuarie 1982) și la forajul pentru gaze. Cu rezultate sub plan în cursul anului 1981 s-a înscris în special Truștul petrolului Ploiești, atât la Schela de foraj Moreni, cât și la cea din Liliiești.

Organizarea activității — susceptibilă de perfecționări

O ANALIZĂ comparativă a vitezelor de lucru realizate pe plan mondial la forajul de mare adâncime arată că în România sînt cu 10—30% mai mari față

de realizările din Estul Europei, dar sînt în același timp mai reduse decît în S.U.A. sau în unele țări vest-europene. Este adevărat, comparativ cu zonele investigate din S.U.A., de exemplu, cele din țara noastră prezintă un grad de dificultate mai ridicat sub aspectul naturii și durității rocilor, presiunii fluidelor înfîlțite, temperaturii, agenților contaminanți ai fluidului de foraj, înclinării formațiilor geologice, care generează probleme tehnice mai mari în procesul de foraj.

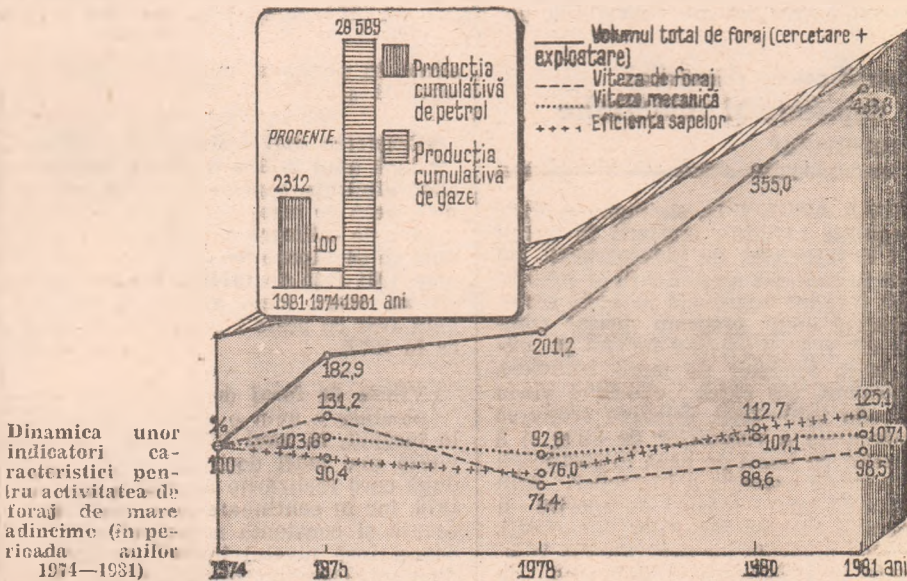
Pe de altă parte, în țara noastră personalul de la sonde este polispecializat în multiple operații de natură diferită, în timp ce în alte țări serviciile aferente forajului de mare adâncime sînt prestate de unități specializate. Aceste moduri diferite de organizare conferă și soluții cu eficiență diferită. La nerealizarea prevederilor programelor de foraj și a unor viteze de lucru sporite au contribuit și unele greutăți legate mai ales de încadrarea acestora cu personal de calificare corespunzătoare complexității lucrărilor. În această privință apare ca foarte necesară o mai mare preocupare a unităților din cadrul Ministe-

țiunilor traversate, întreținerea și curățirea la vreme a fluidelor de foraj, folosirea în grad mai redus a instalațiilor și a timpului de lucru.

Dotarea la nivelul impus de complexitatea lucrărilor

ÎN DECURSUL ANILOR, și în special începînd cu 1975, pe baza programelor adoptate și a sarcinilor primite de factorii implicați în dezvoltarea forajului la mare adâncime, au fost asimilate în țară o parte din ce în ce mai mare a echipamentelor și materialelor necesare: instalații de foraj, grupuri motopompă de mare putere, echipamente moderne pentru prepararea și condiționarea fluidelor de foraj, unele elemente de mică mecanizare, aparatură de măsură și control, material tubular de foraj etc.

Trebuie arătat însă că dotarea tehnico-materială nu s-a situat la nivelul cerut de dezvoltarea acestei activități, de complexitatea lucrărilor și de gradul de dificultate specific adîncimilor mari la

rului Petrolului pentru recrutarea, selectarea, pregătirea și specializarea lucrătorilor pentru activitatea direct productivă, ca și pentru stabilizarea lor la locurile de muncă, activități în care trebuie să se atingă și să se mențină nivelul impus de creșterea volumelor de lucrări programate pentru forajul la mare adâncime.

De o mare însemnătate apare realizarea unei mai mari adecvări a formelor organizatorice actuale la condițiile concrete existente în trușturile de foraj și extracție în vederea apropierii conducerii și asistenței tehnice specializate de locurile de muncă, înființarea unor schele de foraj specializate în activități conexe — cimentări, carotaj, pregătirea personalului etc., creșterea nivelului preocupărilor actuale pentru menținerea în stare de funcționare — pe o mai mare perioadă de timp ca în prezent — a elementelor de mecanizare din dotare și pentru lărgirea gamei și numărului acestora prin autodotare. Eforturile vor trebui concentrate pentru înlăturarea mai operativă, cu mai multă consecvență, a unor deficiențe actuale privind utilizarea în unele cazuri de fluide de foraj incompatibile cu forma-

care se lucrează, ceea ce a constituit o cauză majoră a nerealizării programelor de foraj. După cum apreciază specialiștii din foraj se înregistrează importante rămîneri în urmă în dotarea cu elemente principale care condiționează aplicarea tehnologiilor moderne de foraj. Pe parcursul unui an restanțele au atins cote relativ mari: la prăjini grele de diametre mari, burlane de tubaj tratate termic, la tije de antrenare cu secțiune hexagonală, sape cu role de construcție modernă, la aditivi chimici pentru prepararea și întreținerea fluidelor de foraj, la aparatură de măsură și control, motoare de foraj ș.a. Lipsa prăjinilor de foraj confecționate din oțel G-105 și S-135, la care s-a înregistrat o restanță de 8 500 t a impus, de exemplu, menținerea în serviciu a unor prăjini care pot genera probleme tehnice a căror rezolvare necesită lucrări suplimentare costisitoare și reducerea vitezei de foraj.

Gheorghe DRĂGHICI
Bogdan PADURE

(Continuare în pag. 12)

Criterione științifice, raționale în organizarea producerii și folosirii resurselor de nutrețuri

RECENT a fost dat publicității proiectul Legii privind organizarea producerii și folosirii raționale a resurselor de nutrețuri, elaborat din indicația și cu contribuția directă a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Acest document promovează o nouă concepție cu privire la producerea și utilizarea furajelor în zootehnie, care situează pe primul loc criteriul eficienței biologice și economice, luând în considerare următoarele elemente definitorii: valorificarea superioară și integrală a tuturor rezervelor de furaje existente în agricultură și în alte ramuri ale economiei naționale; furajarea rațională a tuturor speciilor de animale, pe bază de norme științifice fundamentate, reducerea pierderilor tehnologice pe fluxul producerii, recoltării, transportului, conservării, depozitării și administrării furajelor, reorientarea tehnologiilor de furajare spre soluții care necesită consumuri reduse de energie și combustibil. Proiectul de lege prefigurează și măsurile ce se impun a fi luate în vederea îndeplinirii acestor imperative, precum și un sistem nou, perfecționat de răspunderi și atribuții ale unităților agricole de stat și cooperatiste, ale producătorilor individuali, ale

organelor agricole județene, Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, Academiei de Științe Agricole și Silvicultură, ale institutelor de cercetări de profil. Un accent deosebit este pus pe folosirea eficientă a pășunilor și fmețelor naturale, pe valorificarea superioară a furajelor grosiere și a celor suculente. În acest sens, se prevede extinderea culturilor de sfeclă furajeră, gulii și varză furajeră, rapiță de toamnă. Noua concepție în domeniul furajării animalelor vizează și stabilirea de norme de hrănire științific fundamentate, care să permită o valorificare superioară a resurselor furajere locale. Noile rații pentru taurine, ovine și porcine se caracterizează prin ponderea crescută a furajelor de volum și suculente în structura lor, pe măsura reducerii celor concentrate.

În cele ce urmează prezentăm, în lumina prevederilor proiectului de lege, un studiu privind necesitatea elaborării unor tehnologii și rații furajere a căror implementare va face posibilă sporirea accelerată a producției animaliere și a eficienței sale.

Sporirea producției de furaje

PROCESUL continuu de dezvoltare a producției zootehnice este condiționat într-o măsură hotărâtoare de asigurarea unei baze furajere corespunzătoare (cantitativ și calitativ). Importanța producției de furaje rezidă și din ponderea pe care acestea o au în structura costurilor diferitelor produse zootehnice: peste 56% la carnea de bovine, 60% la cea de ovine, 66% la cea de porc, 63% la ouăle de găină, 44% la laptele de vacă. Obținerea unei producții mai festive de furaje și, deci, **reducerea cotei pe care furajele o dețin în cheltuielile din sectorul creșterii animalelor** sînt posibile prin: corelarea mai bună a structurii plantelor furajere cu condițiile ecologice; extinderea producerii furajelor în regim de irigare și obținerea unor randamente cît mai mari la hectar; folosirea în fiecare zonă a speciilor care produc cele mai mari valori nutritive, aplicarea riguroasă a unui program de fertilizare a terenurilor etc.

Asa cum arăta secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la Conferința de lucru de la C.C. al P.C.R. din ianuarie ac., în domeniul bazei furajere trebuie să se acorde prioritate plantelor de mare randament, extinderii culturilor duble, utilizării furajelor grosiere, valorificării mai bune a zonelor colinare și montane. Pentru realizarea producțiilor zootehnice prevăzute în perioada 1981—1985, va trebui să se producă anual circa 120—130 milioane de tone de masă verde și siloz, inclusiv furaje grosiere.

Din analiza structurii culturilor furajere în cadrul întreprinderilor agricole de stat în perioada 1970—1980, cu deosebire din ultimii ani, se desprind cîteva concluzii esențiale. Ponderea cea mai mare nu o au — cum ar fi normal — culturile ce pot aduce un aport mai substanțial în balanța furajeră: rădăcinoasele și plantele pentru însilozare. Dacă luăm numai rădăcinoasele, acestea ocupă numai 2—13% din totalul suprafețelor cultivate cu plante furajere, față de 20—30% în țări cu o zooteh-

nie avansată. Suprafața cultivată cu pereve vechi și noi pentru fin are o pondere oscilantă, în schimb cea pentru furajele anuale pentru fin are o evoluție permanent descrescătoare, la fel ca și cea cu fu-

În actualul cincinal se impune să se acționeze consecvent și pe scară largă pentru reducerea sortimentelor de nutrețuri, astfel încît să se ajungă la următoarele 3 grupe principale de plante furajere: leguminoase (lucernă, trifoi,

Tabelul nr. 1

Structura culturilor furajere în cadrul întreprinderilor agricole de stat

Culturi furajere	1970	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Pereve vechi și noi pentru fin	47,7	58,3	47,7	53,9	53,4	61,1	66,2
Anuale pentru fin	7,0	2,0	0,9	0,7	0,7	3,7	0,3
Anuale pentru masă verde	20,4	17,7	13,8	9,7	24,3	12,0	17,0
Rădăcinoase de nutret	2,0	5,9	7,4	8,5	7,7	6,6	13,2
Plante pentru însilozare	22,9	16,1	28,2	27,2	13,9	16,6	3,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

raje anuale pentru masă verde, tabelul nr. 1

Structura necorespunzătoare a culturilor a influențat direct balanța furajeră, cu implicații negative în realizarea planului de producție animalieră. La aceasta s-au adăugat și o agrotehnică necorespunzătoare, depășirea momentului optim de recoltare, nefolosirea la capacitatea totală a mașinilor și utilajelor de recoltat, neaplicarea unor tehnologii eficiente de recoltare și conservare etc.

Realizarea unei structuri optime a culturilor este pe deplin posibilă, dacă ne gîndim la faptul că în prezent multe culturi furajere sînt repartizate pe zone și terenuri necorespunzătoare, producțiile medii obținute fiind neeconomicoase. În plus, nu se practică în mod curent culturile duble după orz pentru fulguit, recoltat mai timpuriu, sau după alte culturi furajere și însămînțarea imediată a porumbului pentru siloz, a sorgului și a ierbii de Sudan — deși pe această cale s-ar putea realiza, față de actuala structură, importante cantități suplimentare de unități nutritive. De exemplu, în C.A.P., prin îmbunătățirea structurii culturilor furajere s-ar putea obține în plus, față de structura actuală, peste un milion de unități nutritive, ceea ce ar reprezenta aproximativ 180 mii tone de carne sau peste 10 milioane hectolitri de lapte.

ghizdei etc.), rădăcinoase (sfeclă, furajeră, gulii furajere, morcovi furajeri etc.) și porumbul pentru siloz. În paralel trebuie să se asigure respectarea tehnologiilor de cultură a plantelor de nutreț, chimizarea și irigarea, mecanizarea, folosirea tehnologiilor moderne de recoltare, conservare și valorificarea superioară a furajelor, și ca o expresie firească a procesului de intensificare a producției agricole, sporirea randamentelor medii la hectar.

În ce privește cultura lucernei în regim irigat, cercetarea de specialitate recomandă ca un element de noutate — în scopul folosirii mai intensive a suprafețelor de teren destinate producerii furajelor — menținerea ei numai 3 ani, întrucît producțiile încep să scadă în al 4-lea an de producție (media pe 3 ani este mai mare cu 1,4 t de substanță uscată la hectar decît media producției pe 4 ani). Sporirea producției totale de lucernă se poate obține, în primul rînd, prin creșterea randamentelor medii la hectar în sectorul agriculturii socialiste. Producțiile medii la lucernă și trifoi în 1980 au înregistrat o creștere, față de 1970, de 1,74 și respectiv 1,59 ori, dar există un decalaj important între producția medie la hectar din I.A.S. și C.A.P., care se ridică la 2930 kg/ha la lucernă și 2890 kg/ha la trifoi.

Creșterea producției medii la plantele perene în sectorul agriculturii cooperatiste, la nivelul randamentelor obținute de întreprinderile agricole de stat, ar însemna realizarea unor producții suplimentare de aproximativ 950 mii tone. Optimizarea structurii culturilor furajere, dar mai ales repartizarea lor teritorială după gradul de favorabilizate ar asigura producții maxime cu costuri scăzute.

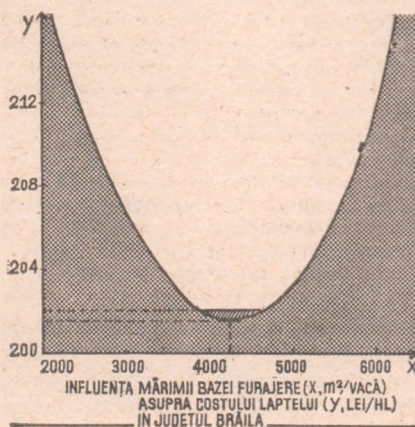
O importanță deosebit se impune a fi acordată, în viitor, **sfecei furajere**. În ultimii ani această cultură a început să reintre în actualitate, datorită progreselor remarcabile care s-au făcut atât în domeniul ameliorării, cât și în cel al tehnologiei de cultură. Ea va cunoaște o extindere din ce în ce mai mare, pe măsură ce vor fi create soiuri monogerm și se vor rezolva aspectele legate atât de combaterea integrală a buruienilor pe cale chimică, cât și de recoltarea mecanizată. Sfecla furajeră este considerată ca o cultură deosebit de avantajoasă, datorită atât productivității ridicate (de la 50—60 tone/ha în condiții de podzol, până la peste 100 t/ha pe cernoziom freatic umed), cât și valorii sale nutritive deosebite. Sub acest din urmă aspect sfecla furajeră constituie un nutreț energetic de prim rang, care nu este egalat de nici o altă plantă; conținutul de celuloză este redus, în timp ce ponderea zaharurilor solubile depășește 60—70% din totalul substanțelor extractive neazotate. Această structură conferă sfecei furajere un coeficient mare de digestibilitate, ea fiind considerată — în creșterea vacilor pentru lapte — ca un furaj cu un pronunțat caracter lactogen!

De mai multă atenție trebuie să se bucure și producția de **gullii furajere, varză furajeră, morcovi furajeri și rapiță**. Alegerea uneia sau alteia dintre aceste culturi trebuie făcută în funcție de condițiile de climă și sol și de nevoile certe ale unității producătoare. Așa, de pildă, gulia și varza furajeră — fiind mai puțin pretențioase față de sol și temperatură — dau rezultate bune și pe soluri mai compacte și mai grele, precum și pe soluri mai superficiale din zonele mai reci.

În actualul cincinal va trebui rezolvată problema **furajelor de volum** destinate în special bovinelor, care dețin o pondere importantă în totalul efectivului de animale și păsări (exprimate în unități vită mare — U.V.M.) și de care depinde în viitor realizarea unei producții de lapte pe măsura nevoilor de consum mereu crescînde. Asigurarea unei cantități suficiente de furaje pentru vacile de lapte nu trebuie să se realizeze prin mărirea suprafeței destinate bazei furajere ce revine pe un animal, ci prin reducerea acesteia și prin creșterea producțiilor medii la hectar. (În prezent, de pildă, suprafața ce revine pe U.V.M. este la noi de 1,74 ori mai mare decât cea din R.F. Germania, dar producția de substanță uscată la hectar reprezintă numai 47,7%).

Un alt mijloc important de creștere a cantităților de furaje de volum trebuie să-l constituie practicarea pe suprafețe din ce în ce mai mari a culturilor duble, valorificarea superioară a tuturor sortimentelor furajere rezultate ca produse secundare din sectorul producției vegetale, amenajarea, întreținerea și exploatarea rațională și eficientă a întregii suprafețe de pășuni și fînețe naturale.

Strîns legată de structură optimă a culturilor furajere este și **mărirea bazei furajere**, înțelegîndu-se prin aceasta suprafața optimă afectată — în condițiile actuale — unei unități vită mare. Rezolvarea acestei probleme presupune luarea în considerație a unui volum semnificativ de informații tehnico-economice și folosirea unui instrument de calcul adecvat. De exemplu, utilizînd date din activitatea de producție a fermelor de vaci din sectorul agriculturii de stat a județului Brăila, s-au estimat parametrii unei ecuații parabolice cu ajutorul căreia a fost obținută suprafața optimă în cultură proprie necesară unei vaci: 4200 m² (vezi fig.).

Influența mărimii bazei furajere (X, m²/vacă) asupra costului laptelui (Y, lei/hl) în fermele de stat din județul Brăila

HRĂNIREA RAȚIONALĂ A ANIMALELOR

HRANA are rolul cel mai important în obținerea unor rezultate bune în creșterea și exploatarea animalelor. Folosirea unei alimentații raționale duce la modificarea eredității organismului, care se reflectă printr-un metabolism crescut. În aceeași măsură, alimentația rațională exercită o mare influență pozitivă asupra fecundității și prolificității animalelor. Dar rolul ei cel mai de seamă este acela de întărire a constituției organismului și a sănătății animalelor, făcînd posibilă **obținerea unei producții constante în cursul anului**, condiție capitală pentru aprovizionarea corespunzătoare a populației cu produse de origine animală.

Obținerea unor producții superioare de lapte, carne, ouă se poate realiza numai prin administrarea de **rații furajere complete, bogate în proteine, vitamine și substanțe minerale**. Carențele înregistrate în furajare se răsfrîng prin obținerea unor producții mici, iar durata productivă a animalelor, de asemenea, scade.

Conținutul furajelor în elemente nutritive (proteine, glucide, grăsimi), vitamine și săruri minerale depinde de tipul de sol pe care a crescut planta, de stadiul ei de dezvoltare în momentul recoltării, de procesul recoltării, precum și de modul de conservare și preparare a furajelor înainte administrării. Se recomandă ca trecerea de la regimul alimentar specific unui sezon la altul, de la o stare fiziologică la alta, substituirea unor sorti-

mente de furaje cu altele să se facă în mod treptat, asigurînd menținerea nivelului producției.

În alcătuirea rațiilor furajere pentru vacile de lapte, de exemplu, literatura de specialitate recomandă includerea unor nutrețuri variate și de bună calitate (două feluri de nutrețuri fibroase, două-trei sortimente de nutrețuri succulente). Rațiile elaborate trebuie să țină seama de categoriile de vîrstă ale animalelor, precum și de perioada de furajare (stabulație sau pășunat).

Cercetările de dată recentă în domeniul alimentației vacilor de lapte evidențiază faptul că în perioada de vară — pentru animalele cu producții de pînă la 10 litri de lapte pe cap și zi — rația furajeră trebuie asigurată din masă verde la discreție. Specialiștii recomandă administrarea unui supliment de nutrețuri concentrate numai pentru vacile a căror producție zilnică depășește 10 litri. În perioada de iarnă, rațiile furajere trebuie asigurate prin siloz de porumb sau de cocieni, fin de lucernă și orz fulguit. Variațiile diferite ale sortimentelor de furaje, precum și substituirea, în anumite proporții, a silozului cu tăieci umezi de sfeclă creează condițiile unei alimentații echilibrate a vacilor de lapte în sezonul rece.

În ultimul timp s-a produs o reorientare în ceea ce privește asigurarea conveierului, prin crearea de pășuni cultivate sau îmbunătățirea celor naturale din apropierea fermelor de vaci și exploatarea lor sub formă de **pășunat**. De altfel, scoaterea vacilor la pășune determină o reglare a funcțiilor de reproducție și a sănătății în general. Mai mult decît atât, se pare că efectul economic al furajării prin pășunat impune extinderea acestui sistem de furajere. Cercetări în acest domeniu au fost efectuate și în țara noastră pe diferite loturi de animale furajate la grajd, la grajd și pe pășune (mixt) și numai pe pășune; calculele au demonstrat că în ultimul caz, costul furajelor este de numai 3,18 lei/cap/zi, față de 5,28 lei/cap/zi la sistemul mixt și de 7,92 lei/cap/zi la sistemul de furajare la grajd (în condițiile unor producții de lapte pe vacă asemănătoare) — iar cheltuielile cu furajarea pe litru de lapte evidențiază, de asemenea, ca mai avantajos sistemul de pășunat (0,244 lei/l, comparativ cu 0,385 lei/l în cazul sistemului mixt și de 0,594 lei/l în cazul sistemului de furajare cu masă verde, cosită și administrată la grajd).

Proiectul de lege publicat recent are în vedere crearea cadrului normativ pentru transpunerea în practică a măsurilor stabilite la Căsfătura de lucru de la C.C. al P.C.R. pe problemele agriculturii, din ianuarie a.c., în lumina indicațiilor date cu acest prilej de către tovarășul Nicolae Ceaușescu. Noua concepție de asigurare și folosire economică a furajelor urmărește **acoperirea în totalitate din resurse interne a nevoilor de nutrețuri, utilizarea cu înalt randament a suprafețelor destinate producției de furaje și realizarea unor culturi cu valoare nutritivă ridicată la hectar**.

Optimizarea rațiilor furajere practicate în fermele de vaci de lapte, pe baza unui calcul rapid dar eficient, trebuie să se facă pentru fiecare grupă de animale cu o producție de lapte planificată foarte apropiată. Stabilind necesarul de substanțe nutritive pe vacă și cunoscînd sortimentele de furaje ce pot fi folosite în hrana acestora sau a categoriilor de tineret femel aferente, se calculează rații op-

**Gh. N. IOSIF
Agatha POPESCU**

(Continuare în pag. 29)

Noi măsuri pentru sporirea cointeresării materiale a țăranilor cooperatori (II)

Avantaje sporite pentru cooperatorii care lucrează în zootehnie

AVIND ÎN VEDERE complexitatea lucrărilor din zootehnie și gradul de calificare solicitat pentru efectuarea acestora, ca și importanța deosebită ce se acordă acestei ramuri în etapa actuală, **proiectul Legii retribuirii muncii în unitățile agricole cooperatiste prevede niveluri de retribuire mai mari cu circa 25% decât cele pentru sectorul producției vegetale.** În plus, **retribuirea îngrijitorilor de animale din C.A.P. poate să crească pînă la nivelul tarifelor prevăzute pentru I.A.S.,** cu condiția realizării volumului de lucrări stabilit potrivit normelor de muncă pentru întreprinderile agricole de stat — îngrijind același număr de animale sau păsări, asigurînd furajarea, îngrijirea și păstrarea sănătății animalelor, respectarea normelor zoo-veterinare și obținînd producțiile de carne, ouă, lînă, produși și alte produse animaliere, prevăzute prin plan.

Deosebit de importante pentru dezvoltarea zootehniei sînt prevederile proiectului de lege referitoare la **repartizarea către membrii cooperatori a unor cantități sporite de cereale furajere, finuri și furaje grosiere** cu ajutorul cărora să poată crește în gospodăriile lor personale animale pentru livrare la fondul de stat și pentru sacrificare și folosire în consumul propriu.

Astfel, o familie formată din 2 membri cooperatori ce realizează normele de muncă stabilite de adunarea generală și are în întreținere 4 membri de familie poate primi — în cadrul retribuirii de bază — 1 000 kg de porumb, în afara celor 180 kg pentru consumul alimentar. Pentru depășirea producției planificate la porumb, cei 2 cooperatori care au participat la muncă mai pot primi, ca retribuție suplimentară din fondul de participare la beneficii peste plan, pînă la 400 kg de porumb. Așadar, cantitatea de porumb ce poate fi folosit pentru furajarea animalelor se ridică la 1 400 kg.

Ținînd cont de faptul că în creșterea și îngrășarea porcilor în gospodăriile populației se consumă o importanță

cantitate de furaje concentrate (circa 5 kg pentru 1 kg de carne greutate vîre), rezultă că într-o astfel de gospodărie pot fi crescuți 3—4 porci și un anumit număr de păsări.

Alte avantaje acordate în vederea atragerii celor mai buni cooperatori în participarea la producția zootehnică se referă la **sporul de vechime neîntreruptă și la pensii.** Sporul de vechime se acordă cooperatorilor care își desfășoară activitatea în zootehnie. Iezumicultură, viticultură, pomicultură și în unele activități ce necesită calificare ridicată și păstrarea aceluiași loc de muncă pe o perioadă îndelungată: el va fi diferențiat și progresiv, în funcție de numărul anilor de vechime în aceeași unitate și același sector. Astfel, dacă pentru o vechime neîntreruptă între 5 și 10 ani cota de spor pentru vechime este de 2% din retribuția de bază, pentru o vechime neîntreruptă de peste 20 de ani cota de spor de vechime este de patru ori mai mare (8%).

Fiind vorba de o meserie care cere o calificare deosebită, un plus de efort fizic, responsabilitate și continuitate în muncă, noul proiect de lege a retribuirii muncii în C.A.P. prevede că acei cooperatori care lucrează permanent și nemijlocit în sectoarele zootehnice din unitățile cooperatiste, realizează volumul de lucrări potrivit normelor de muncă ce se aplică în întreprinderile agricole de stat și au o vechime de cel puțin 20 de ani în această activitate, pot beneficia de pensii în cuantum de 80% din nivelul pensiilor stabilite pentru muncitorii din unitățile agricole de stat. În plus, pensionarii din C.A.P. care au lucrat în sectorul zootehnic beneficiază de lot în folosință, de cantitățile de cereale pentru consumul alimentar și furajarea animalelor, precum și de celelalte drepturi și avantaje ce se acordă cooperatorilor pensionari.

Măsurile cuprinse în proiectul de lege privind retribuirea muncii în unitățile agricole cooperatiste, ca și cele privind asigurarea furajării raționale a animalelor vor contribui la atragerea celor mai buni cooperatori în sectorul zootehnic, sector care se bucură de o atenție deosebită în cadrul economiei naționale și pentru care sînt stabilite ritmuri de creștere superioare față de cele medii pe agricultură.

Formații permanente de muncă — condiție a aplicării acordului global

POTRIVIT PROIECTULUI de lege, subunitățile de producție din cooperativele agricole — ferma, brigada, sectorul — își desfășoară activitatea pe bază de **plan de producție, venituri și cheltuieli** — părți componente ale planului de producție și bugetului de venituri și cheltuieli al cooperativei. Consiliul de conducere al cooperativei repartizează cooperatorii pe **ferme, brigăzi și sectoare** în funcție de profilul de producție, suprafețele de culturi sau plantații vitiv-pomicole, efectivele de animale, tractoare, mașinile agricole, și celelalte mijloace tehnice, îngrășăminte, furaje, alte materii prime și materiale. În același timp, în cadrul subunităților de producție, munca se organizează pe **formații permanente de lucru**, care pot fi: echipe mixte de mecanizatori și cooperatori. Este foarte important ca repartizarea forței de muncă pe subunități de producție și pe formații de muncă să se facă rațional, ținînd seama de multitudinea de factori de influență și asigurînd o bună încadrare cu cooperatori a subunităților de producție și de muncă, executarea la timp și în bune condiții a lucrărilor agricole și de îngrijire a animalelor, astfel încît să se realizeze randamente maxime în utilizarea fondului funciar și a mijloacelor tehnice de muncă, creșterea productivității muncii și a eficienței economice a producției.

Din acest punct de vedere, sînt necesare calcule opționale asupra măsurii în care este eficient ca unele culturi să fie sau nu repartizate pe echipe. Este cazul cerealelor păioase și al altor culturi cu nivel ridicat de mecanizare, la care fărîmițarea suprafețelor pe echipe poate îngreuna desfășurarea lucrărilor în condițiile aplicării acordului global pe echipă, care presupune evidența muncii și a producției pe fiecare formație.

În condițiile adîncirii diviziunii muncii, **cooperarea dintre echipe specializate de mecanizatori și echipe de cooperatori** capătă noi valențe și ea trebuie astfel organizată, încît să asigure conștient creșterea nivelului de meca-

Prima parte a articolului a fost publicată în „R.E.” nr. 6 din 12 februarie a.c.

nizare și realizarea unei retribuții stimulativă pentru cele două categorii de formații de muncă, condiție a sporirii randamentelor la hectar și a productivității muncii.

Un element esențial al organizării muncii în agricultură, mai ales în condițiile retribuției în acord global, îl constituie **asigurarea permanentizării formațiilor de muncă prin :**

a — repartizarea pe cel puțin un ciclu de producție a suprafețelor cu diferite culturi sau a efectivelor de animale pe formații de muncă ;

b — păstrarea aceleiași componențe a formației de muncă, pe o perioadă cât mai lungă de timp sau cel puțin pe un ciclu de producție ;

c — repartizarea pe o perioadă cât mai lungă de timp a mijloacelor de producție necesare desfășurării în bune condiții a procesului de producție, în funcție de suprafață, efectivele de animale și sarcinile de producție ale fiecărei formații de muncă.

Respectarea principiului permanentizării formațiilor de muncă se impune și ca urmare a particularităților producției agricole, a influenței factorilor naturali și caracterului sezonier al producției. Producția vegetală obținută pe o anumită suprafață de teren este influențată nu numai de felul cum se execută o anumită lucrare, ci de calitatea tuturor lucrărilor agricole prevăzute în fișa tehnologică. În plus, randamentul la hectar este influențat de fertilitatea solului, care se modifică continuu sub influența muncii și a investițiilor care se fac — mai ales în funcție de plantele premergătoare și respectarea asolamentului, — de măsurile pentru îngrășarea solului, pentru reținerea sau scurgerea apelor de pe terenurile agricole, modul de executare a lucrărilor de combatere a dăunătorilor în anii anteriori etc., ceea ce face necesară o stabilitate mai mare în repartizarea suprafețelor pe echipe, mărindu-se în acest fel interesul formațiilor de muncă pentru păstrarea și sporirea capacității productive a solului.

În mod asemănător se pune problema pentru sectorul zootehnic. Randamentul mediu pe un animal dintr-o anumită perioadă de exploatare (lapte, spor de creștere în greutate vie etc.) nu depinde numai de modul cum sînt îngrijite și hrănite animalele în perioada respectivă, ci în foarte mare măsură de modul de întreținere în perioadele anterioare. De exemplu, la vacile de lapte producția medie este mult influențată de felul cum sînt întreținute acestea în perioada de gestație, dacă se respectă sau nu o perioadă optimă de repaus mamar, dacă se mențin aceleași condiții de microclimat și loc în adăpost, de continuitatea îngrijitorilor la aceeași grupă de vaci etc. De multe ori producția medie de lapte este influențată de perioade cu mult anterioare, care se referă la selecția și creșterea tineretului pentru reproducție, realizarea unei greutate și vârste optime la prima gestație și fătare. Sînt tot atîtea motive care pledează pentru **asigurarea unor formații de muncă permanente și**

repartizarea animalelor pe îngrijitori, cel puțin pe durata unui ciclu de producție.

Necesitatea planificării diferențiate a producției medii

UN ALT PRINCIPIU de bază de organizare a producției agricole, care influențează în mai mare măsură eficiența aplicării acordului global și a altor forme de retribuție stimulativă a cooperativitorilor, îl constituie **planificarea diferențiată a producției pe formații de muncă.** Aceasta înseamnă că recolta medie la hectar planificată pentru o fermă să rezulte ca o medie ponderată a recoltelor medii planificate pe formațiile de muncă ce o compun, în funcție de condițiile concrete de producție ale fiecăreia (planta premergătoare, categoria de sol, poziția chimică a solului, nivelul la care se găsește stratul freatic de apă, soiurile de semințe, nivelul de mecanizare, sistemul de îngrășare a solului și alte elemente ale tehnologiei la fiecare cultură). Planificarea diferențiată a randamentelor medii în funcție de condițiile concrete de producție ale fiecărei formații de lucru, deși cere un volum de muncă sporit pentru organizarea producției, are ca efect nu numai asigurarea unui grad mai mare de exactitate în planificarea producției, ci și stabilirea tarifelor de retribuție în acord global în mod diferențiat, ceea ce cointerează în mai mare măsură cooperativii în participarea la muncă și obținerea unor producții sporite. În același timp, se accentuează echitatea în retribuția cooperativitorilor.

Cunoașterea, înțelegerea și însușirea de către cooperativii a noilor norme de organizare și retribuție a muncii, a tarifelor de retribuție în acord global stabilite pentru fiecare formație de muncă și a condițiilor de aplicare contribuie, de asemenea, la mobilizarea lor pentru obținerea unor randamente sporite.

Deosebit de importantă este și **stabilirea optimă, de către fiecare cooperativă agricolă, a numărului de norme care trebuie realizat de către fiecare cooperativ, ce condiționează retribuția în acord global, participarea la fondul de beneficii, repartizarea de lot de teren în folosință personală, ca și alte drepturi în natură și bani.**

În același timp, este de datoria fiecărei cooperative, a conducerii acesteia și a fiecărui membru să ia toate măsurile pentru utilizarea cât mai completă și mai uniformă a forței de muncă în timpul anului, putîndu-se acționa în următoarele direcții principale :

— dezvoltarea și intensificarea zootehniei, sector cu producție continuă, în care se realizează cel mai mare număr de norme de muncă ;

— dezvoltarea și intensificarea ramurilor vegetale cu nivel ridicat de intensificare și cu un consum ridicat de norme de muncă la unitatea de suprafață (legumicultură, viticultură, pomicultură, plante tehnice etc.) ;

— organizarea de activități de industrie mică — mai ales pentru pre-

lucrarea unor produse agricole sau pentru valorificarea unor materiale ieftine din unitate sau din zonă ;

— producerea de materiale de construcții, confecționarea unor obiecte de inventar ș.a. necesare procesului de producție din cooperativă sau pentru vânzare ;

— organizarea unor echipe de construcții pentru executarea în regie a obiectivelor de investiții, reparații și întreținere în gospodăria obștească a cooperativei, precum și în gospodăriile membrilor cooperativii, la diferite întreprinderi sau instituții din comună ;

— intensificarea acțiunilor de îmbunătățiri funciare pe suprafețele cooperativei, începînd cu lucrări de curățire a mărăcinilor și arboretului de invazie pînă la amenajarea unor suprafețe pentru irigații, plantații în terase etc.

Realizarea numărului minim de zile de muncă de către fiecare cooperativ, antrenarea la muncă a membrilor de familie și a tuturor locuitorilor satelor trebuie să constituie o preocupare permanentă a conducerii fiecărei cooperative și a fiecărui cooperativ. Așa, de exemplu, în perioada actuală (de iarnă) sînt multiple lucrări de mare importanță pentru cooperative (la răsadnițe și solarii, lucrări în zootehnie, transportul și împrăștiatul gunoierului de grajd și îngrășămintelor chimice, confecționarea araciilor pentru grădina de legume, tăierea papurii pentru activitățile anexe, curățirea tersurilor etc.) și la care cooperativii trebuie să fie solicitați, realizînd încă din primele luni ale anului un număr cât mai mare de norme de muncă.

Prin aplicarea măsurilor cuprinse în proiectul Legii retribuției muncii în unitățile agricole cooperatiste, ca și a celor privind actualizarea și îmbunătățirea corelării pe principii economice a prețurilor de producție, contractare și achiziție, acordarea de prime de producție pentru unele produse agricole se va realiza o **creștere a veniturilor țărănimii cu circa 25%**, asigurîndu-se un raport mai bun între veniturile oamenilor muncii din industrie și alte sectoare și veniturile din agricultură, apropiînd veniturile din agricultură de cele din industrie. „Pe această bază — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu la întîlnirea cu activul de partid și de stat din județul Brașov, din 5 februarie 1982 — considerăm că am ajuns aproape la un raport corespunzător între veniturile din industrie și agricultură și că vom crea condiții ca oamenii muncii din agricultură să aibă venituri corespunzătoare, să rămînă să lucreze în agricultură, ca tineretul să nu se mai uite numai spre oraș și să înțeleagă că și în sat, lucrînd, poate avea venituri corespunzătoare.” Desigur că mărirea cointeresării materiale și a veniturilor celor care lucrează în agricultură va contribui la stabilizarea forței de muncă, creșterea calificării acesteia și a participării ei cantitative și calitative, la muncă, ceea ce va avea ca efect realizarea unor producții superioare în această importantă ramură a economiei naționale.

**dr. Nicolae DAVID
dr. Ion ALECU**

Mecanismul economico-financiar: funcționalitate-eficiență

Intensificarea folosirii pîrghiei prețurilor în acțiunea de economisire a resurselor materiale

ECONOMISIREA materiilor prime, materialelor, combustibilului și energiei constituie o problemă de prim ordin, o acțiune de mare anvergură impusă de cerințele actualei etape de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate, de necesitățile realizării obiectivelor planului cincinal 1981—1985, de creșterea continuă a eficienței economice. Așa cum sublinia secretarul general al partidului, tovarășul **Nicolae Ceaușescu**, la ședința de lucru comună a C.C. al P.C.R. și a Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale, „un accent deosebit trebuie să punem în această privință pe valorificarea superioară a materiilor prime și materialelor, pe reducerea, în continuare, a consumurilor materiale, a cheltuielilor de producție, pe reducerea consumurilor energetice, acționind cu toată hotărîrea pentru buna gospodărire a mijloacelor de care dispunem, făcînd totul pentru a introduce în toate domeniile tehnologii moderne, care să conducă rapid la reducerea consumurilor energetice și de combustibil, a consumurilor materiale în general“.

Rezolvarea problemei energetice și a materiilor prime implică, pe lângă modernizarea producției, organizarea și tehnologii perfecționate, și folosirea mai intensă a pîrghiilor valorice, în cadrul cărora prețurile de producție dețin un rol de seamă.

Măsurile adoptate în ultimii doi ani, actualizarea și îmbunătățirea corelării, pe principii economice, a prețurilor de producție și de livrare a produselor către unitățile socialiste, precum și a prețurilor de producție, contractare și de achiziții din agricultură sînt de natură să întărească rolul sistemului de prețuri în realizarea politicii economice a partidului, în stimularea unităților în direcția folosirii eficiente a fondurilor încredințate spre administrare, funcționarea optimă a noului mecanism economico-financiar și creșterea nivelului de viață al întregului popor.

Actualizarea prețurilor de producție reprezintă un important pas înainte în trecerea la o nouă calitate în economie, aceasta cerînd realizarea integrală a planului producției fizice, orientarea fermă în direcția modernizării tehnologiilor și a produselor, valorificarea superioară a resurselor naturale, ridicarea eficienței economice etc. Pentru realizarea acestor cerințe, în condițiile aplicării noilor prețuri de producție și de livrare, se impun măsuri hotărîte pentru reducerea mai accentuată a cheltuielilor de producție, în primul rînd a celor materiale.

În această acțiune de utilizare cu maximă eficiență a resurselor materiale, un rol însemnat îl deține intensificarea utilizării pîrghiei prețurilor, cunoscut fiind faptul că prețurile exercită o influență stimulantă asupra economisirii muncii sociale.

Așa cum se cunoaște, prețurile reprezintă o latură esențială a mecanismului de conducere și planificare pe

baze științifice a proceselor dezvoltării economico-sociale. Prin intermediul acestora are loc măsurarea valorilor create în economie, ele constituind pe această bază o pîrghie de stimulare a dezvoltării și modernizării producției, de economisire a muncii sociale. În condițiile generalizării noului mecanism economico-financiar, ale autogestunii și autofinanțării, prețurile trebuie să reflecte evoluția cheltuielilor sociale de producție determinată de progresul tehnic, de îmbunătățirea tehnologiilor de fabricație, de perfecționarea organizării producției și a muncii, dar și de evoluția contextului mondial, mai ales de creșterea prețurilor materiilor prime de bază și resurselor energetice. Numai prin prețuri temeinic fundamentate, așezate pe criterii economice, care să reflecte evoluția în timp a cheltuielilor sociale de producție și a celorlalți factori care determină prețurile, prin exprimarea cît mai corectă a cheltuielilor materiale și de muncă pentru realizarea unui anumit produs, întreprinderile vor fi tot mai mult stimulate în creșterea producției, în sporirea — prin activitatea proprie — a mijloacelor financiare necesare și în creșterea rentabilității.

În acest context, prețurile de producție trebuie să contribuie mai activ, pe de o parte, la măsurarea eforturilor și efectelor acțiunilor întreprinse în direcția economisirii și valorificării superioare a resurselor materiale, a introducerii noului în producție și, pe de altă parte, la inițierea unor măsuri ample și eficiente în această acțiune de mare interes național.

Cointeresarea producătorilor prin prețuri

ROLUL ȘI FUNCȚIILE prețurilor în economia socialistă au constituit și constituie un domeniu important al dezbaterilor în literatura de specialitate, majoritatea autorilor subliniind aspecte și conturînd soluții privind latura stimulantă a acestei pîrghii valorice.

În condițiile generalizării noului mecanism economico-financiar, ale necesității adaptării producției la restricțiile ce decurg din criza energetică și de materii prime, creșterea ponderii factorilor intensivi impun **reconsiderarea modului de abordare a rolului categoriilor valorice**, a acțiunii acestora în concordanță cu exigențele economisirii materiilor prime, materialelor, combustibilului și energiei. După părerea noastră, este necesară o abordare mai cuprinzătoare a aspectelor stimulării economisirii resurselor materiale și în general a progresului tehnic, punîndu-se un accent mai mare pe îmbinarea cît mai judicioasă a prețurilor ca factor de stimulare, cu celelalte pîrghii ale mecanismului economico-financiar.

În această viziune, evidențierea rolului prețurilor în amplificarea aportului unităților economice în obținerea

unei valori nou create în continuă creștere, la un nivel dat al consumurilor materiale, energetice și de muncă, presupune abordarea și a aspectelor legate de **caracterul stimulator sau restrictiv pe care îl pot avea prețurile de producție**. Exercițarea acestui rol al prețurilor nu trebuie înțeleasă numai prin modificarea nivelurilor prețurilor de producție, o importanță deosebită revenind în această direcție perfecționării procesului formării prețurilor.

Astfel, dacă ne referim la **caracterul restrictiv, de normă al prețurilor**, aceasta poate fi asigurat prin reflectarea în dinamică în nivelul costurilor produselor noi sau modernizate a elementelor legate de cheltuielile reale cu asimilarea și fabricarea produselor respective — justificate din punct de vedere economic — prin neincluderea unor elemente de venit net care deformează conținutul prețului și prin adăugarea la costuri a ratei medii a venitului net pentru grupa respectivă de produse, fundamentată în funcție de exigențele procesului reproducerii lărgite. Formarea prețului de producție pe o asemenea bază trebuie să constituie elementul principal de referință în fundamentarea deciziilor privind introducerea în fabricație a noilor produse, în stabilirea unei structuri eficiente a exportului. Cu alte cuvinte, caracterul restrictiv al prețurilor este asigurat prin respectarea în procesul formării acestora a funcției de măsurător al cheltuielilor de muncă socialmente necesare, ca o cerință a legii valorii.

Fundamentarea costurilor și a prețurilor prin respectarea consumurilor materiale și energetice reale (normate) constituie un criteriu esențial în aprecierea gradului în care noile produse răsund exigențelor actuale de economisire a resurselor de materii prime. În condițiile în care în urma analizei critice a costurilor de fabricație a noilor produse — ca bază a formării prețurilor — se constată că acestea nu conduc la o valorificare superioară a materialelor, este mai rațional din punct de vedere economic să se reanalizeze soluțiile tehnice și îndeosebi procedeele tehnologice în vederea optimizării raportului dintre consumuri și performanțele tehnice-funcționale.

Caracterul restrictiv al prețurilor cere ca, în acțiunea de stabilire a acestora să se ia în considerare și **cheltuielile socialmente necesare pentru atragerea resurselor naturale folosite**. Pe această bază, prețul poate servi ca instrument mai eficient pentru impulsivarea reducerii cheltuielilor materiale, pentru măsurarea eficientei producției, intrucît costul — determinat în acest mod — exprimă mai deplin eforturile pe care societatea le face în vederea asigurării cu resursele materiale necesare obținerea produselor în ramurile prelucrătoare finale. Acest deziderat este determinat și de cerințele funcționării noului mecanism economico-financiar, de respectarea prin-

cipiilor autofinanțării. După părerea noastră, evaluarea resurselor naturale este diminuată atât datorită faptului că volumul cheltuielilor pentru descoperirea unor noi rezerve de resurse naturale nu se reflectă complet în costuri și prețuri, cât și a menținerii încă a unui decalaj prea mare între rata venitului net cuprinsă în prețurile resurselor naturale și cea din ramurile finale. Aceasta nu permite exprimarea eforturilor reale pentru obținerea resurselor materiale necesare procesului de producție, fapt ce nu stimulează în suficientă măsură unitățile beneficiare de asemenea resurse în acțiunea de economisire a materiilor prime și materialelor și în special a celor deficitare.

Fundamentarea costurilor și a ratelor venitului net în ramurile producătoare de resurse materiale și energetice în deplină concordanță cu cerințele reproducerii lărgite în condițiile revoluției tehnico-științifice contemporane, va crea premisele necesare reflectării mai cuprinzătoare a cheltuielilor de muncă socială în ramurile primare, ceea ce va determina unitățile economice din ramurile finale să fie mai cointerestate în gospodărirea materiilor prime și materialelor, în valorificarea rezervelor existente. Utilizarea unor asemenea prețuri va permite, de asemenea, optimizarea proporțiilor și ritmurilor de dezvoltare a ramurilor primare și intermediare și de evaluare a aportului acestora la crearea venitului național.

Prețurile, formă de manifestare a acțiunii legii valorii, trebuie să îndeplinească concomitent cu respectarea funcției de măsurător al valorilor create, și funcția de **stimulare a economisirii muncii sociale**. Dealtfel, între caracterul restrictiv și cel stimulator al pre-

țurilor există o unitate dialectică determinată de acțiunea legii valorii ca o lege economică specifică a producției de mărfuri.

După opinia noastră, caracterul stimulator al prețurilor în acțiunea de economisire a resurselor materiale presupune în anumite situații, pe lângă formarea și stabilirea prețurilor pe baza costurilor, și **luarea în calcul a unei cote de venit net diferențiate în funcție de gradul de valorificare a resurselor naturale**. Astfel, în situațiile în care întreprinderile reușesc să creeze și să introducă în fabricație produse cu performanțe tehnico-economice ridicate în raport cu cheltuielile materiale aferente, se justifică din punct de vedere economic practicarea cu consecvență a unor rate de venit net sporite (peste media grupei din care face parte produsul respectiv). Sporul de venit net acordat și inclus în prețul de producție al noilor mijloace de producție trebuie astfel dimensionat încât să nu ducă la creșterea nivelului prețului pe unitatea de valoare de întrebuințare (de efect util) comparativ cu produsele de referință.

În aprecierea gradului în care unitățile economice reușesc să valorifice superior resursele de materii prime, un rol important îl deține **elaborarea unui sistem de indicatori analitici** a căror dinamică să reflecte contribuția întreprinderilor în valorificarea superioară a resurselor economice și în special a celor materiale. La un nivel dat al prețurilor produselor fabricate într-o anumită unitate economică, fundamentate pe cheltuielile reale de fabricație și prin includerea unei cote de venit net, un element de referință în construirea unor asemenea indicatori îl

poate constitui masa venitului net realizat de întreprindere într-o anumită perioadă de timp. Alegerea acestui element ca bază de comparație se justifică prin cel puțin două considerente: 1) venitul net reprezintă un indicator sintetic al rezultatelor activității productive în ansamblu, mărimea acestuia, la un nivel dat al prețurilor, fiind rezultanta acțiunii conjugate a factorilor producției materiale; 2) oferă posibilitatea reflectării contribuției diferiților factori în sporirea eficienței muncii sociale la nivelul unităților economice.

Un asemenea sistem de indicatori analitici care să caracterizeze complex și să reflecte eforturile unităților economice în sporirea gradului de valorificare a resurselor materiale, poate fi format, după opinia noastră, din următoarele componente: **raportul dintre mărimea cheltuielilor cu materiile prime și materialele și masa venitului net; raportul dintre mărimea cheltuielilor cu combustibilul și energia și masa venitului net**. În dinamică raporturile respective pot înregistra o evoluție descendentă, ascendentă sau constantă. În situația în care evoluția indicatorilor amintiți este descendentă, se realizează o creștere a eficienței utilizării resurselor materiale, fapt ce se va reflecta în mărirea masei de venit ca urmare a creșterii volumului producției fizice (ca o consecință a realizării unor valori de întrebuințare spo-

**Ioan PREDOI
Marin POPESCU**

*Institutul de finanțe, circulație
monetară și prețuri*

(Continuare în pag. 10)

COMENTARIU LA UN GRAFIC

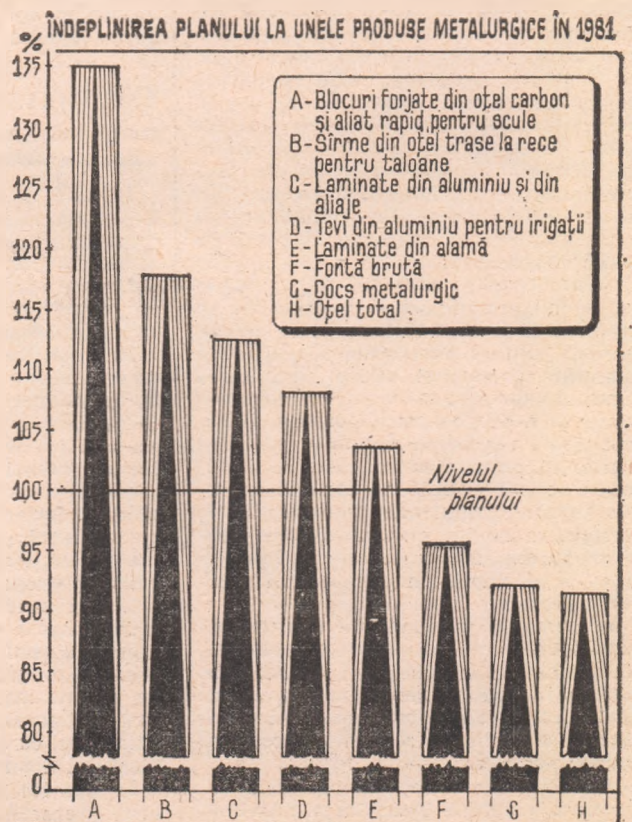
Creșterea producției de metal

ÎN CURSUL anului trecut unitățile metalurgice au reușit ca la o serie de produse fizice, nu numai să realizeze prevederile de plan, dar să le și depășească. Astfel, s-au produs peste plan circa 8 mii tone țevi din oțel carbon și aliat pentru construcții de utilaje, peste 2,6 mii tone blocuri forjate din oțel carbon și aliat rapid de scule, aproape 2 mii tone aluminiu primar și aliaje din aluminiu, peste 7,5 mii tone laminate din aluminiu și din aliaje ș.a.

Sint de semnalat însă și unele nerealizări ale producției, ca de exemplu la cocs metalurgic, fontă brută, oțel ș.a. O analiză a cauzelor care au determinat această situație arată că, la unele întreprinderi, s-au înregistrat întârzieri în punerea în funcțiune a unor capacități de producție, în atingerea la termen a parametrilor proiectați la obiectivele intrate în funcțiune în anii din urmă: de asemenea procentul de scoatere a metalului din oțelul lingou nu s-a situat la nive-

lul prevăzut. S-au înregistrat, totodată, defecțiuni ale utilajelor și instalațiilor, datorită insuficienței atenției acordate calității reparațiilor și întreținerii în bune condițiuni a tehnicii din dotare etc.

Creșterea de producție în acest an au la bază, pe lângă folosirea mai bună a potențialului productiv existent, și producția obținută pe noile capacități ce urmează a fi puse în funcțiune. Îndeosebi se cer depuse eforturi susținute în direcția utilizării raționale a utilajelor și instalațiilor, perfecționării sistemului de programare a producției zilnice și lunare pe fiecare agregat, extinderii tehnologiilor avansate în vederea ridicării calității metalului elaborat, diminuării pierderilor prin rebuturi și declasate, punerii la termen în funcțiune a noilor obiective, atingerii într-o perioadă cât mai scurtă a parametrilor planificați la toate obiectivele noi puse în funcțiune în ultimii ani.

Servirea exemplară întregeste calitatea unui comerț modern, civilizată

ÎNCEPÎND din acest an, oferta de bunuri de consum va cunoaște o largă diversificare pe clase de calitate a produselor, corespunzător unei reale și adâncite segmentări a cererii. Pornind de la resursele calitativ superioare ale industriei de bunuri de consum, în comerț sînt necesare acțiuni judicioase pe linia aprovizionării și desfacerii fondului de mărfuri, acțiuni care presupun, ca o condiție indispensabilă, existența unui personal pregătit corespunzător.

Disponem în prezent de o **amplă și diversificată rețea comercială și de prestări de servicii**; ea cuprinde 78,6 mii unități, însumînd o suprafață utilă de 8,6 milioane mp. Procesul continuu de modernizare, care reflectă latura calitativă a dezvoltării, este evidențiat între altele de faptul că circa 40% din fondul de mărfuri desfăcut se realizează prin practicarea autoservirii și altor forme moderne de vânzare.

Problema asigurării necesarului de personal muncitor constituie, de asemenea, un aspect rezolvat relativ corespunzător. Cei 450 000 de lucrători în comerț, din care circa 50% absolvenți de școli profesionale, școli medii, licee economice, constituie o bază umană puternică pentru buna funcționare a acestui sector.

Nu numai eficiența economică, ci și cea socială

ANALIZÎND practica actuală a activității comerciale, se poate observa că atît întreprinderile, cît și lucrătorii pun un accent deosebit pe aspectele ce influențează realizarea indicatelor economico-financiari, minimalizînd o sarcină importantă, de care depinde eficiența socială a comerțului — practica unei bune serviri, pline de solicitudine față de cumpărători. În acest context, de regulă, întreprinderile comerciale își îndeplinesc sarcinile de plan, lucrătorii obțin retribuția integrală și chiar venituri suplimentare. Populația este, însă, uneori nesatisfăcută de calitatea servirii practicate în magazine. Dacă pentru corelarea nivelului retribuției cu nivelul realizării planului de desfacere cu amănuntul, cu situația pagubelor în gestiuni, întreprinderile aplică sisteme și metode științifice, ferme, în schimb, pentru urmărirea calității servirii practicate de către personal se întreprind încă prea puține acțiuni semnificative. Aceasta duce la menținerea în comerț a unor lucrători care încălță repetat normele fundamentale de ținută și comportare în relațiile cu publicul cumpărător, la obținerea retribuției integrale și de către lucrători cu o atitudine necorespunzătoare, a căror comportare provoacă nemulțumire din partea populației.

Iată de ce considerăm că în prezent, hotărîtoare pentru **eficiența economică și socială a activității din comerțul nostru socialist este calitatea personalului din comerț, calitatea muncii desfășurate de acesta**. În consecință, ridicarea cali-

tății servirii este problema-cheie de care depinde finalitatea socială a activității comerciale.

Un instrument eficient de autoconducere, bazat pe autocontrol

STUDII întreprinse în anii trecuți de către I.C.S. „Romarta“ București — întreprindere-etalon a comerțului cu textile-încălțăminte — în cadrul unităților sale evidențiau faptul că nemulțumirile populației față de calitatea servirii erau generate, în proporție de 70 la sută, de comportamentul necorespunzător al unor vânzători — nervozitate, apatie, blazare (în multe cazuri, aparenta limitare a gamei sortimentale a fondului de mărfuri fiind o falsă problemă, generată de incompetența sau lipsa de solicitudine a personalului).

Pentru asigurarea unui climat de legalitate, echitate și disciplină, a unei noi calități în servirea populației, cu sprijinul conducerii M.C.I., întreprinderea a elaborat și aplicat un **program special pentru ridicarea calității servirii** *).

Pe baza prevederilor legislației comerciale privind servirea populației, a fost elaborat un cod de norme de ținută și comportare a personalului de la desfacere în relațiile cu publicul, structurat pe 3 categorii și a cărui respectare se asigură prin autocontrol exercitat pe niveluri ierarhice, utilizînd un instrument special — **sistemul de taloane**.

În componența sistemului sînt incluse 4 taloane: **primul talon — alb — este destinat pentru notarea aspectelor pozitive** privind ținuta și comportarea personalului, **celelalte 3 taloane — colorate diferit — se utilizează pentru notarea aspectelor negative**, corespunzînd uneia din cele 3 categorii de norme de ținută și comportare a personalului în relațiile cu publicul și constituind mijlocul de control și intervenție pentru respectarea acestor norme.

Toți lucrătorii de la vânzare au primit un set complet, compus din cele 4 taloane.

„Programul pentru ridicarea calității servirii”, introdus din trimestrul II 1981 în rețeaua magazinelor „Romarta” din București, și-a dovedit în mod cert eficiența, marcînd un salt calitativ în activitatea întreprinderii, ca și oportunitatea implementării, în spiritul aplicării prevederilor Decretelor nr. 400/1981 și 16/1982.

Prezentăm cîteva aspecte pozitive reieșite din analiza aplicării programului în anul 1981:

— creșterea de peste 3 ori a numărului de aprecieri pozitive consemnate în „Jurnalul cumpărătorului” pe linia comportării, în perioada aplicării programului, paralel cu diminuarea numărului de reclamații și sesizări la mai puțin de jumătate față de aceeași perioadă din 1980 (respectiv de la 41 la 21 notări);

— scăderea numărului de sancțiuni pentru abaterile de la normele de ținută și comportare, de la prevederile legislației comerciale și disciplina muncii (de la 39 la 28), precum și a gravității sancțiunilor aplicate (cazurile de diminuare a retribuției de la 19 la 12, avertismente de la 8 la 5);

— îmbunătățirea disciplinei în general, creșterea solicitudinii lucrătorilor față de cumpărători;

— exercitarea la un nivel superior a funcției de control și îndrumare de către cadrele de conducere în general, precum și de personalul desemnat să urmărească aplicarea programului.

Pe baza prevederilor programului, 50% din fondul de premii constituit la nivelul întreprinderii a fost repartizat la 128 de lucrători care și-au îndeplinit sarcinile de plan și au avut o bună activitate gestionară, în condițiile unei serviri exemplare a publicului; au fost aplicate și alte prevederi ale programului cu privire la stimularea materială și morală a lucrătorilor.

Subliniem faptul că Programul pentru ridicarea calității servirii, contribuind la îmbunătățirea climatului de disciplină a muncii, s-a integrat în contextul general al activității politico-educative desfășurate de către organizația de partid, consiliul oamenilor muncii și organizațiile de masă din întreprindere.

Rezultatele obținute prin aplicarea acestui instrument de autoconducere pledează pentru extinderea utilizării lui la unitățile de tip „Romarta” și magazinele universale din întreaga țară.

Către o mai largă înțelegere a funcțiilor comerțului

PORNIND de la faptul că activitatea comercială „este chemată să asigure aprovizionarea și satisfacerea consumurilor populației în raport cu cerințele fiziologice, astfel ca omul să dispună de mijloacele necesare unei vieți civilizate”¹⁾, comerțul poartă răspunderea economică, dar mai ales socială pentru o serie de acțiuni de pronunțată esență calitativă, cum sînt:

— studierea, cunoașterea și satisfacerea nevoilor rationale de consum ale populației, prin structura fondului de mărfuri angajat;

— orientarea consumului oamenilor muncii în raport cu posibilitățile economiei românești;

— furnizarea informațiilor necesare industriei pentru creșterea, de la o perioadă la alta, a cantității și calității bunurilor de larg consum, paralel cu permanenta diversificare a gamei lor sortimentale;

— realizarea unei apropieri cît mai judicioase, în spațiu și timp, a produselor de consumatori;

— participarea la făurirea omului

¹⁾ Nicolae Ceaușescu — Cuvîntare la Consfătuirea pe țară a oamenilor muncii din comerțul socialist, Ed. Politică, București, 1978.

* Programul va fi prezentat integral în revista „Comerțul modern”.

nou al societății socialiste multilateral dezvoltate, la perfecționarea relațiilor socialiste, la afirmarea plenară a normelor eticii și echității socialiste, printr-o atitudine permanent activă de educare a consumatorilor, concretizată în :

- contribuția, prin mijloace specifice, la conștientizarea nevoilor cetățenilor, la reliefaarea celor raționale de cele artificiale ;

- promovarea în consum a produselor autohtone cu înalți parametri calitativi și de înnoire, cenzurarea permanentă de către comerț și consumatori, a mărfurilor necorespunzătoare calitativ, a celor nocive sănătății, a articolelor ce promovează kitsch-ul ;

- prevenirea risipei sub orice formă, a consumului de dragul consumului, eradicarea consumului parazitar, a speculei ;

- educarea gustului estetic al populației, promovarea largă a unei educații nutriționale și vestimentare ;

- transformarea comerțului, acest nod complex și cuprinzător de relații interumane, într-un mediu propice dezvoltării comunicării umane, afirmării relațiilor socialiste de conviețuire, a principiilor de etică și echitate ale societății noastre. Aceasta presupune, înainte de orice, eliminarea oricăror manifestări retrograde în raport cu legislația, cu etica și echitatea socialistă, o servire civilizată și conștiincioasă a consumatorilor.

dr. Constantin TUDOSE

Nu numai o îndatorire cetățenească, nu numai o chestiune de prestigiu profesional, ci o obligație legală a tuturor lucrătorilor din comerț.

- „Comerțul socialist trebuie să folosească pe scară largă metode științifice de investigare a cererii de mărfuri, să exercite un rol activ asupra producției... să stimuleze interesul cumpărătorilor pentru produsele fabricate de industria noastră de bunuri de consum“.

- „Personalul din comerț are obligația fundamentală... de a da în permanență dovadă de solicitudine... probitate profesională, respect față de funcția socială pe care o îndeplinesc. Cinstea, corectitudinea și demnitatea trebuie să definească profilul moral al lucrătorului din comerțul socialist“.

- „Lucrătorii din comerț au datoria să se preocupe permanent de perfecționarea pregătirii profesionale, de ridicarea nivelului lor politic și a conștiinței cetățenești, ei trebuie să dea dovadă de o disciplină exemplară la locul de muncă. În întreaga sa activitate, personalul din comerț, care prin natura muncii sale vine zilnic în contact cu un număr mare de cetățeni, trebuie să manifeste o comportare civilizată, demnă, izvorită din respectul față de oamenii muncii, făuritorii bunurilor materiale și spirituale, să aplice cu fermitate în viață principiile eticii și echității socialiste“.

(Din Legea nr. 3/1972 cu privire la activitatea de comerț interior)

- „In activitatea de comerț interior retribuirea muncii trebuie să cointerezeze lucrătorii în sporirea continuă a volumului desfacerilor de mărfuri, satisfacerea în condiții din ce în ce mai bune a cerințelor populației, realizarea unei serviri civilizate și pline de solicitudine față de consumatori, păstrarea și gospodărirea rațională a fondului de mărfuri, modernizarea continuă a procesului de vânzare a mărfurilor, precum și sporirea eficienței economice a întregii activități comerciale“.

(Din Legea nr. 57/1974, privind retribuirea după cantitatea și calitatea muncii)

Intensificarea folosirii pîrghiei prețurilor

(Urmare din pag. 8)

rite din aceeași cantitate de materie primă valorificată superior prin ridicarea coeficientului de utilizare și prin reducerea greutateii produselor). Dimpotrivă, evoluția constantă și mai ales ascendentă a indicatorilor amintiți reflectă un grad scăzut al eficienței folosirii materiilor prime și materialelor, ceea ce impune fundamentarea unor măsuri tehnico-economice în această direcție.

Relația costuri-parametri într-o viziune mai largă

REALIZAREA cerințelor privind aplicarea în practică a unor prețuri de producție care să stimuleze producătorii în economisirea materialelor și în general în extinderea tehnologiilor moderne în toate ramurile, impune asigurarea în mai mare măsură a unei concordanțe între nivelul prețurilor, cheltuielile sociale de producție și parametrii tehnico-funcționali ai noilor produse. Măsurarea valorii de întrebuițare, a gradului în care produsul respectiv va răspunde cerințelor beneficiarilor și îndeosebi cuantificarea și exprimarea evoluției în timp a acesteia constituie dificultăți pe care le ridică luarea în considerare a valorii de întrebuițare la stabilirea prețurilor produselor noi.

Activitatea practică pe linia cuantificării valorii de întrebuițare constă în abordarea și măsurarea însușirilor

de întrebuițare prin parametrii tehnico-funcționali. Practica economică în domeniul prețurilor din țara noastră și celelalte țări socialiste demonstrează o preocupare sporită pentru luarea în considerare a valorii de întrebuițare la formarea și stabilirea prețurilor. Așa cum se știe, la stabilirea și corelarea prețurilor de producție și de livrare, atât pentru mijloacele de producție cit și pentru bunurile de consum, se ține seama de raporturile dintre valorile de întrebuițare ale produselor, concretizate în caracteristicile tehnice, funcționale, de durabilitate, estetice, de confort etc.

Cointeresarea producătorilor în crearea și asimilarea unor produse cu consumuri materiale și energetice mai reduse presupune luarea și mai mult în considerare a valorii de întrebuițare la stabilirea și corelarea prețurilor. Or, în această privință se întâmplă o serie de greutăți legate de marea diversitate de produse, de multitudinea însușirilor de întrebuițare proprii produselor, precum și de dificultățile de exprimare a parametrilor tehnico-funcționali reprezentativi printr-un singur indicator sintetic. De asemenea, metoda corelării presupune analiza comparativă a parametrilor produsului nou cu cei ai produsului considerat ca etalon. În multe cazuri (îndeosebi în industria ușoară), această analiză este îngreunată de faptul că nu există un nomenclator al parametrilor cei mai reprezentativi și nici o ierarhizare a acestora, fapt ce provoacă unele neajunsuri în măsurarea influenței modificărilor tehnice asupra costurilor și în special a volumului

cheltuielilor cu materiile prime, materialele, combustibilul și energia.

Toate acestea implică necesitatea unor eforturi sporite pentru realizarea unei analize tehnico-economice aprofundate a produsului nou comparativ cu cel vechi (înlocuit), în scopul stabilirii unui preț în concordanță cu parametrii tehnico-funcționali ai produselor. Acest deziderat determină ca, încă din faza de proiectare, să se stabilească nomenclatorul parametrilor care caracterizează deplin nivelul tehnic al produsului respectiv, iar relația costuri — parametri să fie interpretată într-o viziune mai largă, în sensul de a se urmări cu mai multă consecvență modul în care producătorii utilizează resursele materiale, raportul care există între volumul diferitelor categorii de cheltuieli materiale și sporul de parametrii tehnico-funcționali.

Relația costuri-parametrii trebuie înțeleasă și în sensul acoperirii eventualelor sporuri ale costurilor, de ritmul creșterii însușirilor de întrebuițare a noilor produse. Cu alte cuvinte, în momentul apariției de noi produse este necesar să se aibă în vedere ca efectul util realizat în plus la beneficiar să fie superior sau, numai în anumite cazuri, cel puțin egal cu cheltuielile suplimentare aferente pentru fabricarea produselor respective. Această relație determină însă și analizarea produselor sub aspectul noutăților pe care le prezintă în economie din punct de vedere al caracteristicilor în funcționare, al gradului de siguranță în utilizare, al cheltuielilor cu exploatarea și întreținerea etc. În final, această relație trebuie să convingă forurile de decizie asupra oportunității fabricării produselor în cauză.

Elemente de analiză a procesului de omogenizare a dezvoltării economico-sociale în profil teritorial

PROCESUL dezvoltării economico-sociale, însăși concepția asupra modului de desfășurare a acestui proces ce cuprinde toate sferele vieții sociale nu se poate desfășura în absența unei legături intime, de esență, cu dezvoltarea în profil teritorial. De fapt, teritoriul național, unitățile teritorial-administrative existente reprezintă cadrul concret în care au loc activitățile economice, spațiul în care dobindește consistența faptelor politica generală de dezvoltare. În această perspectivă modul în care fiecare județ asigură o folosire eficientă a factorilor de producție de care dispune condiționează, direct, calitatea de ansamblu a dezvoltării. Se pune deci problema de a asigura o dezvoltare optimă a fiecărui județ care, la rîndul său, să constituie baza dezvoltării optime la nivel macroeconomic.

Progresul tuturor județelor și localităților țării se realizează pe fondul unei creșteri economice dinamice în contextul asigurării proporțiilor și corelațiilor de bază la nivelul ramurilor și al economiei naționale. Fundamentul omogenizării dezvoltării economico-sociale în teritoriu îl constituie repartizarea armonioasă a forțelor de producție în condițiile îmbinării criteriilor de eficiență economică cu cele de ordin social-politic. Traducerea în viață a acestei concepții privind dezvoltarea a cunoscut un autentic salt calitativ odată cu Congresul al IX-lea al P.C.R. și Conferința Națională a partidului din 1967, în urma cărora s-a trecut la noua împărțire administrativ-teritorială. Marcind o etapă nouă în procesul de edificare a societății socialiste, documentele adoptate la cel de-al XII-lea Congres al P.C.R., între care se numără și Programul de dezvoltare economico-socială a României în profil teritorial în perioada 1981—1985 au stabilit ca principalele obiective ale dezvoltării județelor valorificarea deplină și superioară a resurselor locale — forță de muncă, materii prime și materiale, surse de energie —, dezvoltarea industriei mici și artisanale, dezvoltarea în continuare a agriculturii, toate acestea urmînd să se concretizeze, la nivelul anului 1985, într-un volum al producției globale de cel puțin 70 000 lei pe locuitor și într-un număr de cel puțin 400 persoane ocupate la o mie de locuitori, în fiecare județ. În același timp, în actualul cincinal se pune un accent deosebit pe ridicarea productivității și eficienței în toate ramurile și domeniile de activitate din fiecare județ pe baza principiilor noului mecanism economico-financiar și în condițiile înfăptuirii, la cote calitative tot mai înalte, a obiectivului fundamental al politicii partidului — ridicarea sistematică a bunăstării oamenilor muncii din toate zonele și localitățile patriei.

Integrarea flexibilă a optimului teritorial în optimul macroeconomic

ELEMENTUL esențial al concepției științifice promovate de partid, al politicii sale economice în domeniul dezvoltării economico-sociale în profil teritorial îl reprezintă tocmai stabilirea unui raport judicios între economia județeană și economia națională. Județele reprezintă subsisteme ale sistemului complex pe care îl constituie economia națională. Necesitatea unei astfel de perspective decurge din faptul că, la nivelul județului, nu există o legătură cantitativă nemijlocită între producție, acumulare și consum. Oricît de variate ar fi resursele unui județ, ele nu pot asigura producerea tuturor bunurilor de consum și a mijloacelor de producție necesare economiei județului respectiv. De asemenea, politica de investiții, activitatea de comerț exterior, activitatea ramurii transporturilor ș.a. nu se pot desfășura corespunzător decît într-un cadru macroeconomic.

Dacă pentru domeniile amintite, un cadru centralizat se impune în mod logic, există o altă serie de probleme care reclamă o largă autonomie la nivel de județ. Astfel, valorificarea superioară a resurselor de materii prime și materiale, dezvoltarea industriei mici, creșterea eficienței economice prin aplicarea unor măsuri organizatorice adecvate, pregătirea și folosirea cu rezultate superioare a forței de muncă nu se pot rezolva corect decît de către factorii de conducere și acțiune de la nivelul fiecărui județ, pe ansamblul economiei urmînd să se asigure cadrul general favorabil rezolvării acestor probleme.

Analiza procesului de dezvoltare la nivel de unitate teritorial-administrativă constituie, în anumite limite, o particularizare a problemelor generale ale dezvoltării economice și sociale. Se conturează însă și numeroase alte probleme specifice, între care imprimarea unui caracter de omogenizare a dezvoltării județelor — diferite între ele sub aspectul resurselor —, ca bază a apropierei nivelului de trai al locuitorilor de pe întreg cuprinsul țării. Din acest punct de vedere o însemnătate deosebită revine aparatului metodologic utilizat pentru a dimensiona și comensura procesul de dezvoltare a fiecărui județ, raportul dintre nivelurile de dezvoltare înregistrate între unitățile teritorial-administrative, compararea cu indicatorii principali ai dezvoltării economice și sociale. Problema comparabilității, comensurarea procesului de omogenizare implică o serie de opțiuni în stabilirea și calcularea indicatorilor pe

baza cărora se cuantifică și apreciază nivelul dezvoltării economico-sociale.

Avînd în vedere că modificarea decalajelor se apreciază în raport cu un anumit etalon, alegerea adecvată a acestuia este de mare importanță pentru desprinderea unor concluzii corecte. În profil teritorial, media pe țară constituie un astfel de etalon, asupra căruia există o largă adeziune în literatura de specialitate; comparațiile cu acele unități administrativ-teritoriale care se plasează la una din extreme, în privința nivelului de dezvoltare, nu sînt adecvate aprecierii gradului de omogenitate. Trebuie avut însă în vedere caracterul dinamic al mediei nivelului de dezvoltare, acesta modificîndu-se de la o perioadă la alta.

Omogenizarea dezvoltării în profil teritorial, apreciată pe baza comparației cu media pe țară nu trebuie privită însă ca o egalizare, o uniformizare a nivelurilor dezvoltării economico-sociale ale unităților teritoriale. O asemenea egalizare nici nu este posibilă în fapt, datorită variației mari a cantității și calității factorilor și rezultatelor producției în teritoriu. Omogenizarea ca proces presupune apropierea nivelului de dezvoltare economico-socială a județelor, creîndu-se premisele economice și pentru apropierea condițiilor de muncă și de viață pentru toți locuitorii țării.

Tocmai pe o asemenea viziune se întemeiază și politica economică de dezvoltare în profil teritorial promovată de partid, politică ce se transpune în practică prin asigurarea unor ritmuri de creștere economică diferențiate în funcție de nivelul de dezvoltare al fiecărui județ. Pentru județele rămase în urmă se creează condiții apte să asigure ritmuri superioare atît mediei pe țară cît și județelor dezvoltate, prin construirea de noi obiective economice, ceea ce implică, în primul rînd, atragerea resurselor disponibile și valorificarea lor tot mai bună.

Criterii de comparare a economiei județelor

O PROBLEMĂ metodologică specifică sistemului de indicatori ai dezvoltării în profil teritorial este considerarea sau nu a indicatorilor ca echii importanți și — în acest al doilea caz — cum să se atribuie gradele de importanță. Considerăm că, în situația în care se lucrează cu un sistem de indicatori în sensul propriu, acordarea de ponderi (grade de importanță) este o problemă care nu se mai poate pune, fiind incompatibilă cu funcționarea respectivului sistem. Pentru selecțiile de indicatori, pe baza cărora se intenționează ierarhizarea jude-

țelor după nivelul dezvoltării lor economico-sociale, folosirea gradelor de importanță, acordate prin ponderea diferențiată a indicatorilor considerați, prezintă un oarecare interes — în sensul că permite evidențierea județelor după o latură a dezvoltării urmărită în mod special. În acest mod, însă, se creează premise pentru manifestarea unei note de arbitrar. Astfel, ierarhizarea indicatorilor ce caracterizează nivelul de trai prin acordarea unei ponderi inferioare față de indicatorii potențialului productiv și ai rezultatelor obținute în producție nu se justifică, pentru aprecierea nivelului de dezvoltare economico-socială, dezvoltarea producției nefiind un scop în sine, ci mijlocul pentru atingerea unui nivel de trai cât mai ridicat.

O altă problemă privind analiza dezvoltării economico-sociale în profilul teritorial o reprezintă metodele care se utilizează pentru măsurarea nivelului și a decalajelor ce caracterizează dezvoltarea. Pot fi menționate, pe baza literaturii de specialitate din țara noastră, metodele elementare, metodele ne-parametrice, metoda ordonării după mai multe caracteristici, metoda energiei informaționale, metoda indicelui global de dezvoltare, metoda indicatorului sintetic, metoda scalarii. Fără să ne propunem o analiză critică a acestor metode, menționăm că în prezent, analiza în profilul teritorial din țara noastră nu dispune de o metodă proprie, luată oficial în considerare și introdusă în practica curentă. Există însă create premisele favorabile pentru aceasta prin elaborarea de către D.C.S. a unor norme metodologice pentru calculul produsului social și venitului național în profilul teritorial și introducerea, începând cu cincinalul 1981—1985, a indicatorului „producția globală pe locuitor” ca principal indicator folosit în planificarea teritorială.

În vederea analizei omogenizării dezvoltării în profilul teritorial, în construirea și structurarea indicatorilor nivelului de dezvoltare economico-socială pornim și de la premisa că nivelul dezvoltării este determinat de modul de folosire a resurselor disponibile și a rezultatelor obținute în producție. Astfel, având în vedere informațiile disponibile s-a considerat necesară studierea următoarelor categorii de indicatori :

1. Indicatorii resurselor materiale ale dezvoltării : valoarea fondurilor fixe pe locuitor ; valoarea fondurilor fixe pe un lucrător în industrie ; valoarea fondurilor fixe din unitățile agricole socialiste la 100 ha suprafață agricolă ; densitatea liniilor de cale ferată la 1 000 kmp ; densitatea drumurilor publice la 100 kmp ; numărul unităților comerciale la 10 000 locuitori ; numărul unităților prestatoare de servicii (unități ale cooperației meșteșugărești) la 10 000 locuitori ; volumul investițiilor (total sector socialist) pe locuitor.

2. Indicatorii resurselor umane : densitatea populației în teritoriu ; numărul personalului muncitor la 1 000 locuitori ; ponderea personalului muncitor din industrie în total personal muncitor ; ponderea personalului muncitor din ramurile neagricole în total personal muncitor.

3. Indicatorii rezultatelor economice obținute în producție : producția globală pe locuitor ; producția globală industrială pe locuitor ; producția globală agricolă pe locuitor ; producția globală industrială la 1 000 lei fonduri fixe industriale ; producția globală agricolă la 100 ha suprafață agricolă ; producția globală industrială pe un lucrător în industrie ; ponderea județului în produsul social.

4. Indicatori ai nivelului de trai : procentul populației urbane ; volumul desfacerilor de mărfuri cu amănuntul pe locuitor ; volumul apei potabile pentru uz casnic ce se distribuie pentru un locuitor ; sporul anual al suprafeței locuibile pe locuitor ; numărul abonamentelor TV la 1 000 locuitori ; numărul abonamentelor la rețeaua telefonică la 1 000 locuitori ; numărul cadrelor didactice la 100 elevi în învățământul liceal ; numărul bibliotecilor la 10 000 locuitori ; numărul paturilor de asistență medicală în unități specializate la 1 000 locuitori ; numărul supraviețuitorilor la vîrsta de 1 an la 1 000 nașcuți vii.

Subliniem faptul că în alegerea indicatorilor, atît din punct de vedere al numărului lor, cît și al conținutului, am urmărit — pe cît posibil — asigurarea unui echilibru între cerințele analizei pe care ne-am propus să o întreprindem

și posibilitățile oferite de fondul de date disponibil.

Analiza procesului de omogenizare a dezvoltării economico-sociale în profilul teritorial presupune măsurarea nivelului de dezvoltare a județelor țării la diferite intervale de timp și stabilirea tendințelor care s-au manifestat în perioadele respective.

În cazul analizei de față, nivelul de dezvoltare economico-socială a fost cuantificat pe baza datelor din Anuarul Statistic al R.S.R. pentru anii 1970 și 1980 privind cele patru grupe de indicatori, utilizîndu-se metoda indicelui global de dezvoltare ; acest indice se stabilește pe baza unui număr de indicatori din înregistrările statistice curente, considerați ca echivalenți, pornind de la raportul procentual dintre valorile pe județe și media pe țară pentru fiecare indicator. În scopul evidențierii celor patru categorii de indicatori și a corelațiilor dintre ele, am considerat oportună calcularea indicelui global de dezvoltare ca medie aritmetică a celor patru indici individuali sintetici corespunzători grupelor de indicatori menționate.

Trebuie subliniat faptul că pentru interpretarea corectă a semnificației indicilor calculați prin metoda adoptată, și în special în ceea ce privește compararea în dinamică, este necesar să se țină seama de dinamica mărimilor absolute. În cazul în care dinamica mărimilor absolute la nivelul unui județ este inferioară dinamicii mediei pe țară a indicatorului respectiv, indicele va înregistra o scădere în anul comparat față de anul de bază. Această scădere are însă o semnificație pozitivă pentru procesul de omogenizare, care se manifestă prin reducerea, în timp, a domeniului de variație a indicilor. De asemenea, variații aparent nefavorabile ale indicilor pentru unele județe sînt cauzate de schimbări structurale ce afectează proporția în care un indice individual concurează la formarea indicelui sintetic în care se regăsește.

Într-unul din numerele viitoare ne propunem să prezentăm, pe baza indicatorilor folosiți, modul în care a evoluat procesul de dezvoltare în profilul teritorial.

**Paul WAGNER
Tatiana ADLER**

Forajul de mare adîncime

(Urmare din pag. 2)

În asimilarea de noi instalații, echipamente și materiale necesare sondelelor de mare adîncime, se consemnează — în cadrul unităților furnizoare constructoare de utilaj tehnologic specializat — însemnate nerealizări cu influențe negative asupra dotării sectorului extractiv de petrol și gaze. Dintre produsele a căror asimilare este întîrziată menționăm în mod special echipamentele și materialele necesare îmbunătățirii fluidelor de foraj și creșterii vitezelor de lucru. Neasimilarea prăjiniilor grele și a elementelor de stabilizare a garniturilor de foraj impune practica

depășită a menținerii verticalității prin aplicarea unui regim restrictiv care conduce la realizarea unor viteze mici de foraj. O importanță rămîine în urmă se constată și în privința perfecționării sanelor de foraj cu conuri, precum și a asimilării sanelor cu lagăre de alunecare și dinți inserați din materiale sinterizate — larg utilizate în alte țări. Specialiștii din acest domeniu arată că din obligațiile ce revin construcției de mașini în această privință s-au asimilat doar cîteva tipodimensiuni din care s-au livrat cantități cu totul nesatisfăcătoare.

Nu trebuie omis însă nici faptul că,

în unele cazuri, întîrzierile în asimilare și livrare ale întreprinderilor producătoare de echipament tehnologic provin și din cauză că anumiți beneficiari, necunoscînd din vreme și cu suficiență exactitate caracteristicile formațiilor geologice ce urmează a fi străpunse și, implicit, parametrii tehnico-funcționali ai echipamentelor necesare, depun adeseori ca întîrziere sau incomplete documentațiile de execuție ori le modifică chiar pe parcursul fabricației.

Este firesc ca principala răspundere referitoare la realizarea indicatorilor de plan să revină lucrătorilor din domeniul petrolului ; dar tot atît de important este ca la eforturile lor să se alăture colaborarea și sprijinul mai activ ale celorlalți participanți în procesul forajului de mare adîncime.

Analiza valorii

SINTEM în al patrusprezecelea an de la debutul în țara noastră a preocupărilor pentru introducerea analizei valorii (inițiativă ce a aparținut Laboratorului de conducere din cadrul A.S.E.) și în al șaselea an de la aprobarea programului special pentru aplicarea generalizată a acestei metode la scara întregii economii. În acest interval s-au obținut rezultate semnificative în abordarea metodologică și concretă a problemei, un număr important de aplicații au demonstrat incontestabil avantajele A.V. în orientarea pe baze științifice a eforturilor pentru obținerea unor produse calitativ superioare sub raportul funcțiilor, cu cheltuieli materiale și de muncă scăzute. Totuși, stadiul întinderii este încă departe de ceea ce înțelegem prin generalizare. Dintre multiplele cauze, rețin două:

1) insuficiența literaturii publicate în acest domeniu. Două traduceri (dintre care una netipărită) ale unor lucrări fundamentale datorate unor autori străini, două lucrări autohtone de specialitate (dintre care una cu difuzare restrînsă) și cele citeva zeci de articole apărute, cu o frecvență inegală, în „Revista economică” nu pot acoperi nevoile de documentare — inclusiv asupra unor rezolvări concrete — pentru cercul foarte larg al specialiștilor interesați;

2) încă nu a fost demarată, ca o acțiune organizată, aplicarea A.V. în sfera serviciilor — care, ca și cea a produselor, poate beneficia de pe urma studiului detaliat al funcțiilor. Or, activitatea de servicii va cunoaște în acest cincinal un ritm de creștere deosebit de înalt, care impune ținerea sub un strict control a cheltuielilor implicate.

Concursul prețios pe care metoda analizei valorii îl poate da la aplicarea eficientă a principiilor noului mecanism economico-financiar constituie un argument ce trebuie să determine ministerele și organizațiile din economie la măsuri concrete pentru utilizarea ei ca instrument concret de lucru.

A. SOARE
Pitești

Ecouri

Combustibil sau materie primă?

INTREPRINDEREA noastră a fost vizată în articolul intitulat „Cerințe ale extracției și utilizării eficiente a gazului metan”, publicat în nr. 39/1981 al „Revistei economice”, în legătură cu depășirea repartiției de gaze naturale. Dorim să arătăm, cu acest prilej, că în procesul nostru de producție folosim gazul metan în locul cocsului. În balanța de gaze naturale aprobată pentru Ministerul Industriei Metalurgice nu este inclus însă și capitolul „materie primă” pentru gazul metan, deci nu există aprobări pentru cantitățile de gaz metan insuflate în furnale și care intră normal în fluxul tehnologic actual ca „materie primă” pentru elaborarea fontei brute de furnal.

Avînd în vedere nivelul producției noastre de fontă brută, faptul că aceasta nu poate fi realizată altfel, cit și situația că pentru elaborarea unei tone de fontă se

folosesc 95 m³ gaz metan, propunem ca toate cantitățile de gaz metan insuflate în furnale să fie considerate drept materie primă, iar consumul lor să fie aprobat ca atare. Este o problemă pentru care solicităm sprijinul C.S.P. și înțelegerea Ministerului Petrolului.

Folosind prilejul de a ne exprima opinia în legătură cu problemele ridicate în „R.E.”, vă mulțumim anticipat pentru sprijinul pe care ni-l puteți acorda în înlăturarea unei situații care ne produce multe neplăceri.

VioREL MONDA
inginer șef
la Intreprinderea
„Victoria” din Călan

Producția anului '82

APRECIEM că cele semnalate, precum și propunerile din articolul „Pregătirea temeinică a producției anului 1982”, publicat în nr. 39/1981 al „R.E.”, au impulsionat activitatea de emitere a repartițiilor și de încheiere a contractelor pentru anul în curs. Ținînd seama că Decretul nr. 200/1981 a apărut ulterior emiterii și difuzării „Programului de măsuri”, iar prin decret s-a stabilit un alt termen final de încheiere a contractelor pentru 1982 (iar pentru planul pe anul 1983, — data de 30 mai 1982), a apărut necesitatea modificării „Programului de măsuri” și adaptării etapelor și fazelor la noile termene finale de contractare. Această necesitate derivă și din faptul că la art. 5 din decret se precizează că: „Titularii de plan, pe baza sarcinilor prevăzute în planul cincinal, vor trece la încheierea de contracte economice de lungă durată pentru desfacerea producției la intern și export, precum și pentru aprovizionarea cu materii prime și materiale de bază, combustibili, energie electrică și termică etc.”. Avînd în vedere că în decret nu se prevăd date certe pentru emiterea repartițiilor și încheierea contractelor de lungă durată și nici precizări privind nomenclatorul de materii prime și materiale pentru care se va face contractarea de lungă durată, propunem ca să se adapteze și completeze „Programul de măsuri” elaborat pe Ministerul Aprovizionării Tehnic-Materiale și Controlului Gospodării Fondurilor Fixe pentru anul 1982, extinzîndu-l și pentru contractarea pe 1983 și de lungă durată.

Nicolae NICOLAE
director general adjunct
în Ministerul Industriei Ușoare

FINALIZAREA în bune condițiuni a activității precontractuale și de încheiere a contractelor economice pentru anul 1982 a constituit o preocupare permanentă pentru colectivul Direcției de aprovizionare și desfacere din ministerul nostru. Astfel, în legătură cu acțiunea de depunere a specificațiilor privind produsele metalurgice pentru sem. I a.c. s-au luat măsurile cele mai eficiente pentru centralizarea cantităților vagonabile și transmiterea la coordonatorul de balanță. Această acțiune a început imediat după obținerea cotelor aprobate conform Decretului nr. 200/81.

În ceea ce privește materialele de construcții care, potrivit metodologiei actuale, se alocă prin balanțe titularilor de investiții, s-au comunicat cotele cedate atît con-

structorilor terți din economie, cit și coordonatorilor de balanțe.

M. BALĂNESCU
director general
în Ministerul Transporturilor
și Telecomunicațiilor

PENTRU a veni în sprijinul coordonatorilor de balanțe care trebuie să elaboreze balanța analitică și să emită repartiții, este necesar ca metodologia să stabilească o dată precisă pînă la care coordonatorii să primească desfășurătoarele cu specificații. În contextul pregătirii anului 1982, această dată ar fi fost 1 septembrie 1981 cel mai tîrziu. Întrucît o asemenea dată nu a fost stabilită, coordonatorii de balanță nu au primit la timp desfășurătoarele cu specificații și, ca urmare, nu au putut emite la timp repartițiile, mai ales la produsele complexe, cu un grad de dificultate mare la transformarea balanțelor sintetice în balanțe analitice. Opiniem ca, pentru viitor, să se emită o metodologie care să oblige toți factorii interesați să facă lucrările la termene certe, astfel încît coordonatorul de balanță să se poată încadra în termenul stabilit, cunoscînd că balanțele mai dificile reclamă 30 de zile de lucru de la data primirii desfășurătoarelor cu specificații, pînă la emiterea repartițiilor.

Eugen ISTRĂTESCU
director general adjunct
în Ministerul Industriei Chimice

MINISTERUL Industriei Construcțiilor de Mașini a acordat și acordă în continuare o atenție deosebită contractării la timp a producției marfă, în special a mașinilor și utilajelor tehnologice, care se execută pe bază de documentație tehnică de la beneficiari, considerînd-o o condiție de bază pentru organizarea aprovizionării și pregătirea fabricației, în timp util. Deși art. 17 alin. 2 și anexa la Legea contractelor economice nr. 71/1967, modificată și completată prin Legea nr. 3/1979, prevăd depunerea de către beneficiari a documentației tehnice de comandă, pentru mașinile și utilajele tehnologice a căror realizare necesită importuri, cu opt luni înaintea anului de plan și cu toate măsurile luate de ministerul nostru, în 1981 s-au înregistrat serioase întîrzieri. Procente deosebit de scăzute ale depunerii documentației tehnice au prezentat unitățile Ministerului Industriei Metalurgice și Ministerului Industriei Chimice.

Așa cum s-a arătat și în articolul publicat în „R.E.”, chiar la unele mașini și utilaje standardizate nu s-au emis de către beneficiari comenzi la nivelul cotelor (tractoare peste 100 C.P., remorci cisternă de 3,6 t, părți specifice centrale, reductoare de turație etc.).

În vederea acoperirii cu contracte economice a producției marfă, Ministerul Industriei Construcțiilor de Mașini a avut un rol activ, mobilizînd centralele industriale și întreprinderile să determine beneficiarii la prezentarea comenzilor și semnarea contractelor economice.

I. POPESCU
director în M.I.C.M.

Pagină realizată de
Emil ZAMFIRESCU

CREATIVITATEA TEHNICĂ ÎN PROCESUL DEZVOLTĂRII INTENSIVE

DUPĂ cum am arătat într-un studiu anterior^{*)}, o mare parte a obstacolelor ce se vădese în procesul aplicării ideilor noi privesc mecanismul desemnării titularului invenției, al introducerii acesteia — realizării ei, mai bine spus — în planul unităților industriale, relațiile de colaborare între anumite ministere. O altă parte a obstacolelor amintite cantonează la nivelul unităților producătoare, al întreprinderilor desemnate să concretizeze invenția. Se poate pune întrebarea: sint obstacolele ce apar în calea aplicării invențiilor proprii acestui mod particular al creației tehnice sau ele caracterizează procesul de înnoire a produselor în ansamblu?

Este evident că, sub aspect tehnic și economic, invenția se încadrează în logica generală a procesului de înnoire. Transpunerea din idee în fapt presupune, asemeni realizării oricărui produs nou (rezultat al unei cercetări planificate), o serie de etape cum ar fi: pe plan **tehnic-productiv** realizarea proiectelor, a prototipului, executarea seriei zero, fabricarea S.D.V.-urilor, definitivarea tehnologiei de fabricație etc.; sub aspect **economic**, asigurarea finanțării, a aprovizionării și desfacerii ș.a.m.d. Dacă raportăm dificultățile ce apar în procesul de înnoire, în general^{b)}, la cauzele identificate în cazul invențiilor, se poate constata o coincidență parțială. Avem în vedere, între altele, sistemul de prețuri și nivelul beneficiilor, greutatea ce apar în organizarea fabricației de prototipuri; lipsa unor capacități de producție, absența unor utilaje speciale, accentul prea mare care se pune pe rezolvarea sarcinilor curente în raport cu cele de perspectivă etc. Or, este evident că eliminarea unor astfel de neconcordanțe ce apar în procesul promovării progresului tehnic, pe ansamblul economiei — acțiune de mare însemnătate pentru accentuarea laturilor intensive ale dezvoltării, asupra căreia în documentele de partid, în cuvântările secretarului său general, s-a revenit cu stăruință — va avea un efect pozitiv și asupra măririi gradului de aplicare a invențiilor în producție.

Dar, deși într-o anumită măsură greutatea ce se constată pe parcursul valorificării invențiilor au un caracter comun, nu toate cauzele neaplicării acestora sint proprii procesului de înnoire în general. Astfel, desemnarea titularului, relațiile specifice dintre anumite ministere, sistemul de avizare etc. — elemente care dețin o pondere însemnată în totalul cauzelor de neaplicare a invențiilor — sint specifice invenției, constituie un „produs“ al sistemului organizatoric, al infrastructurii proprii activității de invenții și inovații; într-un plan mai general, cauzele amintite decurg nemijlocit din modul în care se asigură îmbinarea, într-un cadru organizațional determinat, a mecanismului de creare a noutăților tehnice, pe de o parte, și sfera economicului, pe de altă parte — îmbinare a cărei expresie instituționalizată o reprezintă sistemul de avizare și validare a ideilor noi.

Un sistem operativ de finalizare a invenției

POATE să pară un fapt surprinzător, dar logica de apariție a ideilor noi în sfera invenției și logica producției (în cazul întreprinderii de tip tradițional²⁾) prezintă importante deosebiri, uneori chiar contradicții. Astfel, pentru a relua expresia unui autor, invenția este o idee surprinzând tocmai prin caracterul aleatoriu, imprevizibil, al apariției ei în domeniul științei și, mai cu seamă, al tehnicii. Întemeindu-se pe un ansamblu de procese psihice extrem de subtile, al căror fundament îl reprezintă, după cum sublinia Al. Roșca, o gândire divergentă, capacitatea proprie individului creator de a realiza asociații dintre cele mai surprinzătoare între domenii, adesea foarte îndepărtate, al cunoașterii și realității³⁾ invenția reprezintă, în esența sa, o restructurare — de mai mică sau mai mare amplitudine — a ceea ce există. O idee nouă aduce cu sine un mod original de a organiza datele existente, propune o nouă viziune asupra unui segment al realității. În același timp însă, în momentul în care dobîndește un statut public, invenția este o idee ale cărei virtuți economice și fezabilitate tehnică nu sint în mod concret cunoscute încă.

Logica producției, dimpotrivă, se bazează pe necesitatea practică a planificării acțiunilor, a anticipării, fie și pe termen scurt, a unor parametri tehnici, economici, financiari, ai producției. Tocmai din acest unghi apare mai limpede funcția infrastructurii specifice activității de invenție, infrastructură care are menirea să permită evaluarea cât mai judicioasă a importanței fiecărei invenții din punct de vedere economic și social — atît în perspectiva prezentului, cît și a unui viitor mai îndepărtat.

Urmărind să răspundă acestor cerințe, sistemul organizatoric în domeniul invențiilor și inovațiilor prevede mai multe verigi. Într-o prezentare succintă, filiera de avizare pe care o urmează o propunere de invenție pînă la concretizarea sa în produs, cuprinde: Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci (O.S.I.M.), cu responsabilități în domeniul asigurării priorităților cererilor de invenție și al confirmării, într-o etapă ulterioară, a caracterului de noutate pe plan mondial; institutele centrale de cercetare, Academii de științe etc., care, prin avizul lor, certifică posibilitatea realizării tehnice și importanța pentru economie a invențiilor respective; ministerele, cărora le revine sarcina de a asigura coordonarea în plan departamental, precum desemnarea unităților titulare de brevet; întreprinderile titulare, care au sarcina să realizeze produsul. Această filieră (care uneori se dovedește însă relativ inoperantă prin numărul mare de avize pe care îl presupune) este concepută în spiritul raționalității și pe baza mecanismelor economice, considerindu-se că numai astfel se pot asigura condițiile efective de realizare a invenției. Ce anume intervine, totuși, pe drumul invenției de la idee la produs, ce împiedică desfășurarea firească, operativă a procesului de valorificare a invențiilor?

Se constată că neaplicarea a numeroase invenții are drept una din cauzele principale o **fundamentare, în mare măsură formală, a eficienței realizării și valorificării invenției**. Apare un decalaj important între cunoștințele celui care decide asupra viabilității economice a ideilor noi (institutele de cercetare) și condițiile concrete, interesele specifice ale producătorului direct, respectiv întreprinderea titulară. Un asemenea decalaj este, de altfel, explicabil. În momentul în care sint prezentate, spre avizare, institutelor de cercetări, invențiile au forma unei soluții de principiu deoarece, în acea fază, ideea nouă apare de cele mai multe ori ca o schiță, ca un proiect tehnic care, în mod inevitabil, nu asigură decît o parte a informațiilor necesare unei bune fundamentări economice. Totodată, unitatea de cercetare implicată nu poate cunoaște decît cu aproximație condițiile pe care le necesită realizarea practică a unei invenții la producător și de aceea avizarea dobîndește, de regulă, un caracter prea general.⁴⁾ Or, realizarea practică a unei invenții (asemenia realizării oricărui produs nou) implică eforturi materiale și financiare, adesea substanțiale, presupune asumarea unor riscuri legate de desfacerea produsului care încorporează invenția și presupune obținerea unor beneficii corespunzătoare.

^{*)} Cristian Popescu, „Exigențe ale creșterii contribuției creației tehnice originale în procesul dezvoltării“, Revista economică nr. 7/1982.

¹⁾ Vezi în acest sens și seria de articole — dezbateri publicate în „Revista economică“ nr. 13, 28, 40, 47/1980 și 11, 25, 42/1981 sub titlul generic „Accelerarea înnoirii produselor și tehnologiilor“.

²⁾ Este interesantă distincția pe care o propune C. Pintilie în studiul „De la întreprinderea tradițională la întreprinderea socialistă creativ-inovativă“, publicat în „Revista economică“ nr. 17, 21, 22/1980. Autorul consideră că tipul predominant de întreprindere este întreprinderea tradițională, „care se dezvoltă în virtutea inerției și în ipoteza că vor exista în continuare aceleași produse și servicii, aceleași piețe și rețele de desfacere, aceleași tehnologii și procese și aceleași activități. Principiul obiectiv al strategiei tradiționale este să perfecționeze ceea ce există și este stabil“.

³⁾ Al. Roșca, „Creativitatea generală și specifică“, Ed. Academiei, 1981, pp. 55, 61.

⁴⁾ Legat de acest aspect am dori să facem o observație. Potrivit procedurii aflate în uz, institutele de cercetare se pronunță asupra „posibilităților de proiectare, realizare, experimentare, valorificare în țară și străinătate a invenției respective“ (Legea 62/1974, art. 25). Deci, o evaluare în limita condițiilor existente, neîndeplinirea acestor condiții este sancționată cu avizarea negativă (la nivelul unui institut important cum este Institutul central pentru cercetări în construcții de mașini, în 1980, ponderea acestora era de 30% din totalul avizărilor) care, la rîndul său, atrage după sine închiderea dosarului de invenție fără ca O.S.I.M., prin analiza de fond, să se pronunțe asupra caracterului de noutate al ideii. Nu contravine oare o asemenea concepție mecanismului de dezvoltare a ideilor tehnice noue, așa cum o dovedesc nenumărate cazuri, perioada dintre apariția ideii și crearea condițiilor economice de rentabilitate, poate fi uneori considerabilă?

Inventatorul — un producător al invenției sale

TOCMAI din perspectiva evaluării cât mai judicioase a valorii economice a invenției apare drept imperios necesară adaptarea sistemului organizatoric în domeniul invențiilor la cerințele concrete ale producătorilor, simplificarea sa. O asemenea exigență se integrează organic în concepția partidului nostru privind așezarea pe un fundament economic a întregii activități economice, eliminarea practicilor administrative în conducerea economiei, deplasarea centrelor de decizie spre verigile de bază, concepție care a dobândit un temei practic prin aplicarea noului mecanism economico-financiar.

Nu avem în vedere numai o simplificare de natură organizatorică — alternativă care se cere însă a fi luată în calcul. De pildă, posibilitatea ca invențiile să nu fie repartizate de către ministere unor întreprinderi, ci ca înseși întreprinderile, pornind de la interesele lor specifice, să se adreseze direct O.S.I.M.; în acest sens considerăm utilă și sporirea rolului economic al O.S.I.M., în sensul ca această instituție să poată pune la dispoziția unităților interesate informații din brevete, să dobândească în mai mare măsură un statut de unitate prestatoare de servicii.

Apropierea sferei de creare a noutății de sfera producției vizează, mai cu seamă, organizarea, dintr-o optică diferită, a procesului de transformare a invenției în fapt economic. În mod concret, se pune problema de a conferi atribuții sporite unei etape distincte a filierei de aplicare a noilor idei și anume realizarea invenției sub forma sa experimentală — ca prototip (în cazul unor utilaje, mașini etc.) sau sub forma unor instalații pilot (în cazul unor tehnologii). Avem în vedere ca această etapă să ocupe locul central, să concentreze eforturi sporite, în întregul sistem al aplicării invenției. De asemenea, considerăm necesar ca asigurarea materială și financiară a realizării invenției să pornească tocmai de la cerințele etapei amintite; este un fapt, producerea prototipurilor, a instalațiilor experimentale, reclamă utilaje cu performanțe tehnice ridicate, implică adesea realizarea unor materiale noi, presupune relații de un tip diferit în ce privește aprovizionarea tehnico-materială, relații în care, spre deosebire de producția de masă, sînt solicitate serii mici (adesea unicate), ale căror costuri se vădesc, tocmai din această cauză, ridicate. Deopotrivă se impune și participarea directă a inventatorului la realizarea în premieră a invențiilor sale.

Argumentele care converg spre a susține ideea amintită anterior sînt de natură diferită. Un prim factor derivă din însăși logica procesului de creație. Astfel, după cum remarcă unii autori, realizarea experimentală a unei idei noi reprezintă, în cazul particular al invenției, nu numai o schimbare de stare — de la reprezentarea conceptuală la forma fizică — ci o parte componentă a însuși procesului de realizare a invenției. Experiența de creație a numeroși inventatori de renume a evidențiat că, pe parcursul realizării tehnice a invenției, ideea inițială se precizează, se clarifică, înregistrînd adesea modificări de esență. Totodată, în procesul realizării experimentale a invenției se dobîndesc și o serie de cunoștințe tehnologice, cunoștințe deosebit de utile pentru convertirea, într-o etapă ulterioară, cu maximum de operativitate, a ideii noi în produs de serie.

Cerința de a se acorda, în cadrul structurii organizatorice proprii invenției, o atenție sporită fazei experimentale este justificată și din optica producătorului. Cei care își asumă responsabilitatea realizării invenției dobîndesc prin cunoașterea nu numai a descrierii de principiu a invenției, ci a înseși formei sale concrete, posibilități superioare de evaluare a eficienței economice a ideii respective. De data aceasta, aprecierea posibilităților tehnice de fabricare nu se va mai efectua în temeiul unei soluții tehnice neconfirmate practic, ci pe baza unui produs realizat, validat. De asemenea, în condițiile amintite pot fi comparate mai precis eforturile și efectele; își află o fundamentare superioară calculele globale de eficiență realizate de producător prin corelarea eforturilor implicate sub aspect tehnologic, material, financiar cu nivelurile de rentabilitate, poate fi testată mai eficient piața, și identificați potențialii beneficiari.

Un al treilea factor ce susține necesitatea reconsiderării rolului realizării, sub formă experimentală, a invenției în procesul de înnoire este de natură psihologică. Concretizarea ideii reprezintă, pentru inventator, un certificat al valorii, al viabilității descoperirii sale, constituie una din recompensele majore ale muncii, oferind, totodată, și o cale eficientă, un stimul prețios pentru noi creații.

Tocmai pornind de la aceste considerente, în multe țări se desfășoară experimente felurite care urmăresc să ofere soluțiile cele mai adecvate și, totodată, economicoașe pentru concretizarea ideilor noi. În acest cadru de preocupări se înscrie și o recentă experiență franceză care își propune să creeze facilități pentru ca inventatorii să-și concretizeze propriile idei. Prin participarea benevolă a unor inventatori a fost creat un fond financiar comun, au fost achiziționate anumite ateliere de producție și dotate cu tehnologie de vîrf, ceea ce permite realizarea invențiilor sub formă experimentală, sub formă de prototip. Considerăm că ar prezenta interes și pentru activitatea națională de invenție examinarea posibilității înființării unor astfel de ateliere de prototipuri — a căror activitate să fie coordonată de către O.S.I.M., de un institut de cercetare sau de un organism creat anume.

Dar, desigur, modalitățile organizatorice care pot fi imaginabile sînt cu mult mai largi, o atare diversificare fiind impusă de însăși specificitatea tehnică a fiecărei invenții în parte. Dacă, în cazul unor aparate sau utilaje, soluția amintită anterior se poate dovedi cea mai eficientă, în ce privește testarea unor tehnologii s-ar putea lua în calcul posibilitatea de a pune la dispoziția inventatorilor — în cadrul unor unități de producție sau a unor ateliere de microproducție aparținînd institutelor de cercetări de profil — dotarea tehnică necesară experimentării. Această orientare ar presupune, evident, și disponibilizarea unor resurse financiare care să poată fi gestionate într-o viziune mai largă, în care să se ia în calcul și riscurile pe care le implică experimentarea.

Un alt element important al procesului de apropiere între sfera creației de noutate și cea a producției, îl constituie contactul nemijlocit al inventatorului, ca persoană fizică, cu unitatea producătoare. Inventatorul nu este o persoană oarecare, ci purtătorul unui tezaur de cunoștințe, al unei experiențe deosebit de utile pentru sporirea operativității cu care sînt valorificate invențiile. Tocmai acest aspect a fost luat în considerare cînd s-a prevăzut, prin lege, obligația pe care o are inventatorul de a sprijini întreprinderea titulară în realizarea invenției. Din practică se constată însă că, numai într-o măsură nesemnificativă, locul de muncă al inventatorului și întreprinderea titulară coincid. Tocmai în baza acestor argumente credem că poate fi susținută ideea de a înțelege într-o accepțiune mai largă prevederile legale amintite, anume în sensul de a oferi posibilitatea inventatorilor să se transfere, temporar sau definitiv, la întreprinderea interesată în aplicarea invenției. În acest cadru și-ar putea afla, după opinia noastră, o soluționare mai bună și problema recompensării, ca un acord între întreprindere și inventator. (În momentul de față, după cum rezultă din tabelul nr. 2, publicat în prima parte a studiului, numai circa 40% din drepturile legale de recompensare sînt onorate). S-ar elimina legarea strictă a recompensării, de realizarea concretă a produsului care încorporează ideea. Argumentele în acest sens sînt și de faptul că o invenție poate fi fructificată nu numai ca produs, dar și ca o piesă de portofoliu, ca un mijloc verificat de protecție față de potențialii concurenți externi.

Dar, desigur, aplicarea mai rapidă a invențiilor în economie, premisă a sporirii eficienței și calității, presupune și adaptarea corespunzătoare a structurii întreprinderilor la exigențele ce decurg din promovarea rapidă a progresului tehnic. Avem în vedere, mai cu seamă, acea deplasare necesară spre întreprinderea socialistă creativ-inovativă, caracterizată prin receptivitate față de nou, prin capacitatea de a asimila operativ ideile, prin spirit competitiv și eficiență ridicată. Pentru a asigura condiții practice afirmării întreprinderii de tip nou este necesară rezolvarea unor probleme de nivel macro-economic, cum ar fi stabilirea unui sistem de prețuri stimulatînd pentru produsele noi și chiar instituirea unor beneficii suplimentare pentru produsele care încorporează invenția⁵⁾, acordarea unor atribuții sporite întreprinderilor în ceea ce privește modificarea sortimentală a producției etc. Totodată, asigurarea unei competitivități înalte întreprinderilor producătoare presupune amplificarea eforturilor în direcția creșterii flexibilității acestora, a capacității de adaptare la schimbarea cerințelor beneficiarilor, asigurarea unor rezerve — de capacitate (financiare, materiale), o atitudine inovativă, creatoare în organizarea și desfășurarea propriei activități.

Cristian POPESCU

⁵⁾ Acest lucru apare deosebit de important deoarece, în practică, se întâmplă uneori ca anumite produse de fabricație curentă să conțină invenții, care, nefiind identificate și protejate, sînt însușite de producători externi și protejate chiar pe piața noastră.

ACTIVIZAREA DEPLINĂ A POTENȚIALULUI ÎNȚREPRINDERII

DESFĂȘURAREA complexului de activități din cadrul unei întreprinderi este de neconceput fără consumul de **resurse materiale, umane, financiare informaționale și de timp**. În condițiile în care o serie de resurse sînt limitate, asigurarea folosirii lor raționale, cu maximum de eficiență, impune cunoașterea potențialului pe care îl posedă fiecare în parte, precum și a potențialului care ia naștere prin interrelaționarea lor în cadrul sistemului întreprinderii.

Resursele sînt purtătorii posibilităților de **producere, desfășurare, dezvoltare a unor energii, forțe, activități** etc. Starea acestor posibilități depinde de stadiul în care se găsesc resursele: **resurse în rezervă** (rezervă externă — în mediul ambiant și rezervă internă — în cadrul sistemului abordat), **resurse în acțiune și resurse rezultate**. Astfel, posibilitățile pot fi: latente, în acțiune (în curs de manifestare și desfășurare) sau rezultate; ele desemnează tendințe în manifestarea și desfășurarea caracteristicilor calitative și cantitative ale resurselor — nivelul acestor caracteristici fiind măsura posibilităților resurselor de a se manifesta, desfășura și dezvolta într-un anumit cadru.

Prin potențial se caracterizează **determinațiile fiecărei resurse înaintea utilizării ei efective**, înainte ca aceste determinații și conținutul resursei să fie transformate în efectele, rezultatele sistemului. Potențialul există, se manifestă și dezvoltă prin intermediul resursei. Relația este și inversă. Aceste precizări pun în lumină corespondența biunivocă dintre potențial și resursă.

La nivelul întreprinderii, ca sistem economic, potențialul se manifestă — și poate fi evaluat — sub trei forme prezentate în cele ce urmează.

● Potențial latent sau neactivizat

Potențialul latent — este expresia posibilităților latente ale resurselor naturale care pot fi integrate în circuitul economic propriu, precum și ale resurselor acumulate. Potențialul resurselor acumulate este determinat de potențialul resurselor proprii, asimilate celor proprii, atrase, împrumutate, resurselor provenite din redistribuirile de la forul tutelar sau alocate de organele centrale și locale ale administrației de stat. Fiecare din aceste resurse cuprinde în structura sa potențialul resurselor materiale, umane, financiare, informaționale și al celor legate de factorul timp.

— **Potențialul material** este determinat, la nivelul unei întreprinderi, de cantitatea, calitatea, structura tuturor bunurilor materiale: mijloace de muncă și obiecte ale muncii, precum și de relațiile care se stabilesc între acestea. Marea majoritate a mijloacelor de muncă și a obiectelor muncii sînt elemente **active** ale procesului de producție, reprezentînd partea activă a potențialului material al întreprinderii. Stocurile și rezervele de valori materiale care există în întreprindere constituie partea **latentă** a potențialului material. Creșterea gradului de valorificare a potențialului material al întreprinderii amplifică potențialul global al acesteia.

— **Potențialul uman**, componentă de bază a potențialului unei întreprinderi, pune în valoare valențele celorlalte potențiale parțiale (material, financiar, informațional și cel legat de factorul timp). Dimensiunea cantitativă, structura pe vîrste, structura profesională a resursei umane, nivelul de

calificare, gradul de cultură și sănătate, gradul de policalificare sînt caracteristici de bază ale potențialului uman la nivelul unei întreprinderi. Corelarea corespunzătoare a acestor caracteristici cantitative și calitative ale resurselor umane cu obiectivele întreprinderii creează condiții pentru valorificarea superioară a potențialului uman.

— **Potențialul financiar** exprimă posibilitățile pe care le are întreprinderea pentru dezvoltarea sa economico-socială prin utilizarea mijloacelor bănești concentrate la dispoziția sa. Dimensiunile acestor posibilități sînt mult sporite în condițiile create de aplicarea noului mecanism economico-financiar, cînd la nivelul întreprinderii se pot constitui o serie de fonduri cu destinații prestabilite.

— **Potențialul informațional**. Recunoscut ca factor de producție distinct, resursele informaționale sînt purtătoare ale unor posibilități latente, care, valorificate în mod corespunzător, pot contribui la menținerea sau plasarea sistemului întreprindere pe traiectoria creșterii economice optime, la realizarea tuturor obiectivelor sale. Resursele informaționale, ca element de bază al potențialului informațional, cuprind cunoștințele, informațiile, datele obținute și acumulate în activitatea practică a oamenilor și pot fi folosite în procesul de conducere și de producție de la nivelul întreprinderii. Aceste resurse, stocabile în literatura științifică, în memoria oamenilor, în diverse documente sau în bănci și fișiere de date, precum și în memoria sistemelor informatice, posedă un potențial inestimabil. Valorificarea superioară a potențialului informațional se concretizează în decizii juste, în pro-

FUNEREA DEPLINĂ ÎN VALOARE a potențialului fiecărei unități și ramuri economice condiționează direct și într-o măsură decisivă dezvoltarea intensivă, progresul economic și social al țării, ridicarea nivelului de trai al poporului. Pentru a organiza și orienta această valorificare este nevoie să se determine concret potențialul, starea lui, să se aprecieze efectul sinergic al corelării diferitelor resurse latente și activate. Modul în care autorii articolului abordează conceptual această problemă adaugă elemente de interes practic major instrumentarului științific indispensabil unei conduceri previzionale, eficiente.

duse fabricate și servicii prestate în cantitatea și de calitatea solicitată.

— **Potențialul legat de factorul timp**. Întregul complex de activități ce se desfășoară la nivelul unei întreprinderi necesită și consumă timp. În măsura în care acest consum este rațional, aceste activități generează rezerve de timp. O asemenea abordare a timpului determină încadrarea lui în rândul resurselor de bază ale unei întreprinderi. Ireversibilitatea acestuia impune stabilirea în prealabil a „necesitatului” și „consumului” acestei resurse, tocmai pentru a-i asigura o valorificare superioară în corelație cu obiectivele întreprinderii.

Resursele materiale, umane, financiare, informaționale și de timp sînt structurate în diferite subsisteme ale întreprinderii (fig. 1), determinîndu-le potențialul — în prima fază, potențialul lor latent.

Abordarea potențialului prin prisma potențialului resurselor, a potențialului latent este, după părerea noastră, o problemă de actualitate. În funcție de potențialul resurselor, al structurii lor cantitative și calitative, în vederea activizării acestui potențial, pentru anumite sisteme se pot fixa diferite obiective modificabile în timp, determinînd profilarea pentru diverse domenii de activitate. Astfel, un sistem poate avea profilul I, profilul II etc., care ar trebui identificat din timp, făcute pregătirile necesare, pentru ca ansamblul sistemului să poată funcționa în diferite situații, stări ale naturii, deci în condiții probabilistice.

● Potențial orientat sau activizat

Potențialul activizat implică stabilirea obiectivelor și, în raport cu acestea, corelarea resurselor. În acest caz, potențialul întreprinderii, precum și al subsistemelor sale componente nu mai este o simplă reuniune de resurse disparate, eterogene, fără nici o legătură între ele, căci, după cum se observă în fig. 1, din combinarea în diferite structuri a resurselor materiale, umane, financiare, informaționale și de timp, din interrelaționarea lor rezultă potențiale noi, dezvoltate, care prezintă caracteristici cantitative și calitative deosebite. Afirmarea noii calități, creșterea eficienței întregii activități economice și sociale impun să se controleze și să se coordoneze întregul proces de structurare și transformare a resurselor în cadrul sistemului întreprindere, conform obiectivelor sau paletelor de obiective prestabilite.

Activizarea potențialului latent al re-

surselor întreprinderii se face în următoarele faze:

— faza de **mobilizare** — în care se alocă și se avansează spre transformare o anumită cantitate de resurse, caracterizată printr-o anumită structură și calitate și printr-un anumit potențial;

— faza **sinergiei** — în care se interrelaționează resursele avansate și sînt supuse unor transformări cantitative și calitative menite a le amplifica potențialul.

În aceste condiții, o resursă își poate manifesta cu intensități diferite potențialul activizat. Diferența, de la un subsistem la altul, între gradele de activizare ale potențialului aceleiași resurse este determinată de diferențele dintre transmitanțele subsistemelor, dintre structurile operatoriale ale acestora, dintre cantitățile și calitățile din resursa respectivă alocate diferitelor subsisteme. O influență considerabilă în acest proces o exercită entropia subsistemelor. Considerăm că entropia — în

măsura în care poate fi controlată și dirijată — poate avea, între anumite limite, rol de activator al potențialului resurselor și, în general, al potențialului întreprinderii.

În raport cu obiectivele urmărite la nivel de subsistem sau sistem, trebuie cunoscute limitele structurii operatoriale a acestora în procesul de activizare a potențialului latent, precum și limitele gradului de activizare a potențialului resursei, în vederea adaptării comportamentului structurii operatoriale în raport cu gradul de activizare prestabilit.

● Potențial stabilit pe baza rezultatelor din sistem

Elementele de ieșire din sistemul întreprindere determină potențialul rezultatelor, al efectelor economice, al eficienței economice. În raport cu posibilitățile de valorificare a potențialului elementelor de ieșire, acestea pot fi:

- **valorificabile direct** (produse, lucrări, servicii, informații);
- **valorificabile prin recuperare și regenerare;**
- **nerecuperabile** — care se pierd în mediul înconjurător.

Nivelul potențialului elementelor de ieșire depinde de gradul de valorificare al potențialului latent în faza de activizare a acestuia în sistemul efectelor al întreprinderii.

Aprecierea potențialului rezultatelor întreprinderii poate fi făcută și pe baza indicatorilor economici, în valoare absolută sau relativă, respectiv a indicatorilor ce caracterizează eficiența economică a sistemelor de producție.

În concluzie, la nivelul unei întreprinderi, potențialul exprimă totalitatea posibilităților acesteia în legătură cu resursele existente, activitatea desfășurată și rezultatele ce se pot obține la un moment dat sau într-o perioadă de timp. Într-o altă formă de evidențiere a potențialului sistemului întreprindere, acesta poate fi considerat ca expresie și rezultat al posibilităților latente și probabile pe care le posedă resursele întreprinderii — disponibile într-o anumită structură, calitate și cantitate — de a manifesta, desfășura sau dezvolta, fiecare în parte sau în conexiuni sinergice, forțe, energii, activități etc. atunci cînd sînt activate, pentru realizarea unor obiective, prin acțiunea conjugată a structurii operatoriale a fiecărei resurse în parte sau cuplului de resurse cu cea a sistemului întreprindere și a ambientului proxim.

În acest context, principalele atribute ale potențialului întreprinderii constau în reflectarea:

- potențialului resurselor materiale, umane, informaționale, financiare și de timp ale întreprinderii la un moment dat sau într-o perioadă dată;
- potențialului sistemului în raport cu obiectivele fixate;
- rezultatelor tuturor activităților desfășurate în cadrul întreprinderii.

prof. dr. Victor CRĂCIUNESCU
lector univ. Nicolae PÎRJOL
asist. univ. Ioan PETRIȘOR
Universitatea din Timișoara

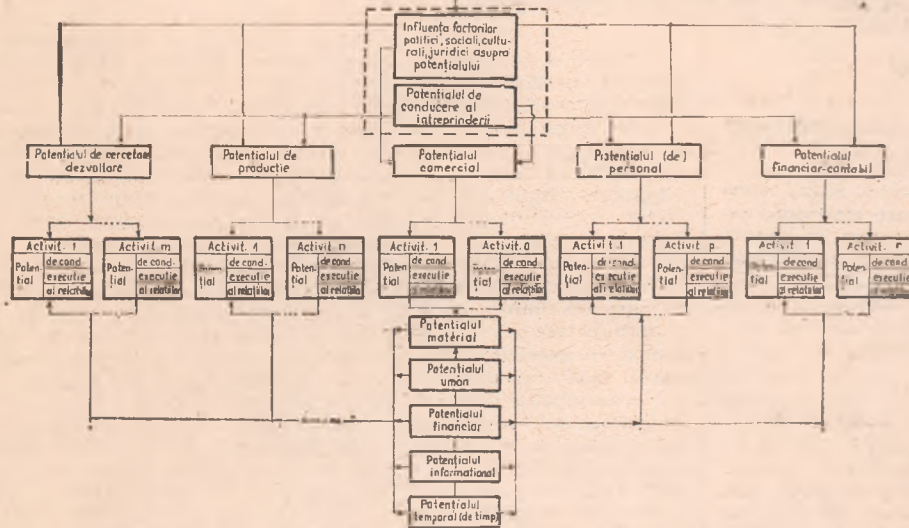

Fig. 1: Structura potențialului unei întreprinderi

În schema din fig. 2 este redat, în principiu, sistemul cibernetic al metamorfozării resurselor în procesul de producție al unei întreprinderi.

Toate resursele primare (materiale, umane, financiare, informaționale și de timp) care reprezintă semnalul de intrare în sistemul de producție, după ce au fost identificate și delimitate, sînt supuse filtrajului (F_m, F_u, F_f, F_i, F_t) în vederea diminuării propagării entropiei organizaționale în interiorul sistemului întreprindere. Transformările cantitative și calitative ale resurselor primare de intrare determină activizarea potențialului latent al acestora și metamorfozarea lui în potențialul rezultatelor (produse, lucrări, servicii, informații, resurse nerecuperabile, resurse recuperabile și regenerabile). Resursele rezultate sînt comparate cu nivelele de referință stabilite prin plan, prin clauze contractuale, prin diverse normative etc., cu ajutorul comparatorului ($C_p, C_t, C_s, C_i, C_u, C_f$). Din aceleași rațiuni, ca și resursele primare, resursele finale rezultate sînt supuse filtrajului ($F_p, F_l, F_s, F_i, F_{rr}$). Întregul proces de metamorfozare a resurselor și de mobilizare a potențialului rezervelor sistemului se face prin intermediul regulatorului, care mai are, de asemenea, menirea de a intensifica sau diminua mărimea semnalului de intrare în sistemul întreprindere în raport cu abaterile de la realizarea obiectivelor prestabilite.

Resursele primare — semnale de intrare în sistemul întreprindere — posedă un potențial latent. Prin trecerea în subsistemul efectelor, tot ceea ce pînă acum reprezenta doar o posibilitate probabilă a resurselor de a produce ceva, de a dezvolta și desfășura anumite forțe, activități etc. devine acum realitate, prin acțiunea structurii operatoriale a subsistemului efectelor și a ambientului proxim. Calitatea „activizării” care au loc în subsistemul efectelor depinde de calitatea intervenției structurii operatoriale în procesul de mobilizare a tuturor latențelor pe care le posedă fiecare resursă în parte sau mixte ale acestora.

Transformarea resurselor în subsistemul efectelor pune în evidență mobilitatea deosebită a potențialului, între cele trei stadii: potențial latent, potențial activizat și potențial al rezultatelor.

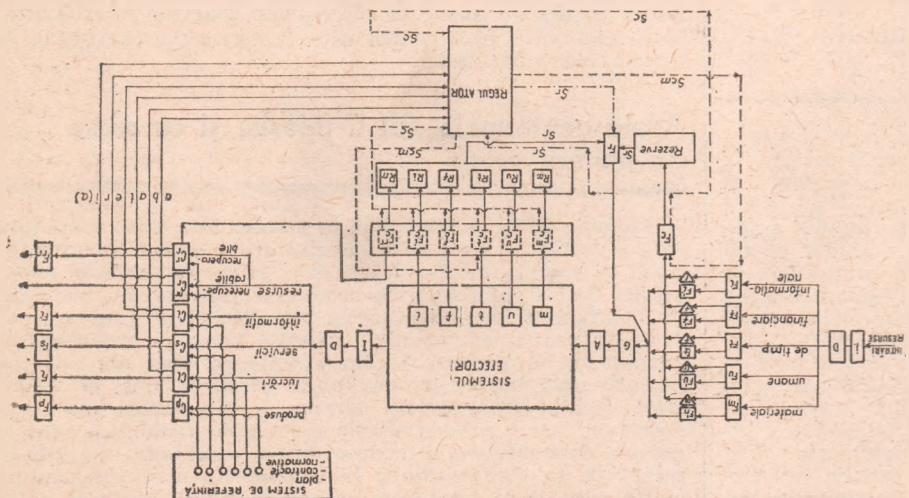

Fig. 2: Schema de principiu a unui sistem cibernetic al metamorfozării resurselor în procesul de producție industrial

UTILIZAREA POTENȚIALULUI ENERGETIC AL APELOR GEOTERMALE (IV)

Importanța utilizării apelor geotermale în trepte de folosință

Nicolae Liciu — În balanța energetică a țării noastre pe anul viitor s-a prevăzut economisirea a 190 000 t combustibil convențional, pe seama noilor surse de energie, dintre care aproape jumătate pe seama energiei geotermale. Dacă avem în vedere faptul că utilizările apei geotermale, la momentul actual, sînt cele arătate de către tovarășul Gheorghe Blaj, rezultă clar importanța eforturilor care trebuie făcute de toți, atît în momentul de față, cît și în cursul anului viitor, pentru a face față acestor sarcini care sînt în creștere în perspectiva întregului cincinal.

Fără îndoială că nu putem să nu menționăm realizările pe care le au județele Bihor, Timiș și alte județe în acest domeniu. Aceste realizări sînt meritorii. Am auzit, în cursul dezbaterii de astăzi, referiri privind utilizarea industrială a energiei geotermale. După părerea mea, acum este momentul să se realizeze o mai bună coordonare, în acest sens, mai ales în ceea ce privește amplasarea consumatorului; legat de aspectul transportării acestor ape, care sînt locale — noi avem experiență legată de termoficarea cu apă caldă și cunoaștem că există și posibilități de transport. De asemenea, **utilizarea energiei acestor ape în trepte de folosință**, la sere, pentru agrement și alte utilizări, este foarte importantă în momentul de față.

Aș menționa o problemă, care s-a amintit aici — referitoare la aspectele legate de deversarea acestor ape geotermale în rîurile de suprafață, precum și cea referitoare la reinjecțarea în zăcăminte a apelor uzate termic — ca pe o problemă pe care o voi ridica la întoarcere, în fața conducerii instituției noastre. După cum arătau și tovarășii de la Consiliul Național al Apelor, trebuie să avem în vedere și aspectele legate de poluarea rîurilor de suprafață cu apele geotermale uzate termic și aici nu este vorba numai de poluare termică ci și cu unele substanțe nocive. Consider că un alt aspect important care trebuie să stea și în continuare în atenția noastră este acela al găsirii unor tehnologii noi de exploatare care să permită obținerea unei eficiențe economice ridicate. Mai menționez și faptul că în urma indicațiilor date de secretarul general al partidului, în cadrul G.S.P. a luat ființă un compartiment pentru dezvoltarea surselor noi de energie neconvențională, și nu mă îndoiesc că va dovedi sollicitudine în acordarea sprijinului cerut.

Există posibilități de prevenire a declinului și de evitare a poluării

Didolf Swoboda — Mă voi referi pe scurt la unele din problemele ridicate în această dezbateră. Faptul că atît cercetările teoretice, cît și urmărirea comportamentului în exploatare al zăcămintelor geotermale din Cîmpia de Vest au dovedit că o parte din acestea nu sînt regenerabile la scara timpului practic, fapt reflectat în declinul unor zăcăminte, consider că nu împiedică obligatoriu asupra exploatării lor în continuare. În contextul crizei energetice actuale, care nu are doar un caracter conjunctural, cred că este indicat să ne revizuiim optica cu privire la conducerea exploatării zăcămintelor de ape geotermale, luînd în considerație cu toată răspunderea conceptul exploatării de tip total utilizat la extragerea hidrocarburilor și axat pe principiul recuperării maximumului posibil din rezerva de substanță minerală utilă. Avînd în vedere particularitatea zăcămintelor de ape geotermale, în care apa îndeplinește doar rolul de vehiculare a bogăției propriu-zise a subsolului — energia calorică a rocilor din profunzime — chiar la epuizarea potențialului hidrologic există în continuare soluții de utilizare a energiei geotermice prin injectarea de ape reci și recuperarea

lor la suprafață după încălzirea prin contactul cu rocile de profunzime, procedeul deja experimentat în unele țări. Întrucît însă propunerea vizează numai sondele geotermale cu obiectiv energetic, nu și cele balneare, este necesară o analiză atentă, efectuată de la caz la caz, avînd în vedere faptul că în practică se pot întîlni situații în care unul și același zăcămintă să fie exploatat simultan prin sonde diferite, atît în scopuri energetice cît și pentru necesități balneare. În asemenea cazuri este necesară fie tranșarea problemei în favoarea obiectivului ce primează, în funcție de condițiile locale, fie recurgerea la soluția recirculării apei reci injectate de la suprafață, care nu afectează zăcămintul decît sub aspect termic. Mai departe, am în vedere că două dintre problemele majore cu care se confruntă în prezent valorificarea apelor geotermale, respectiv declinul unor zăcăminte și prevenirea poluării mediului prin deversarea apelor uzate în emisari de suprafață, pot fi rezolvate concertat prin reinjecțarea apelor geotermale uzate în zăcămintă. Deși în cazul sondelor ce deschid orizonturi cu granulometrie fină încercările nu au dat rezultate satisfăcătoare (tov. geol. I. Cohut a arătat că au fost necesare presiuni de injecție de 60—100 at), cred că este necesar să se insiste pe această linie și nu în alte direcții, avînd în vedere dublul avantaj pe care-l oferă reinjecțarea, în scopul găsirii soluțiilor tehnice de rezolvare a problemei. Mă gîndesc la experimentarea unor posibile soluții, cum ar fi sporirea numărului de sonde de injecție (în prezent se folosesc triplete de sonde din care se exploatează două și se reinjecțează într-o a treia, s-ar putea încerca exploatarea numai a uneia și reinjecțarea în celelalte două), mărirea diametrelor sondelor de injecție, acidizări etc.

Prevenirea și combaterea depunerilor în instalațiile de exploatare nu trebuie realizată prin inhibitori chimici decît în cazul sondelor cu scop energetic. În cazul sondelor cu obiectiv balnear această metodă este total neindicată, avînd în vedere faptul că ea modifică compoziția fizico-chimică primară, naturală a apei termominerale, contravenind astfel uzui principiului fundamental al terapiei balneare. Am în vedere și faptul că introducerea apelor geotermale în circuitul menajer trebuie făcută cu multă prudență din cauza radioactivității în general ridicate a acestor ape. Este indispensabilă în această privință colaborarea cu Institutul de igienă și sănătate publică, care nu au fost reprezentate de loc la consfătuire.

O ultimă chestiune: în amplasarea forajelor să se țină seama într-o măsură cît mai mare de interesele potențialilor beneficiari. Desigur că amplasamentul unui foraj este dictat, în primul rînd, de considerente de ordin hidrogeologic, dar, acolo unde situația o permite, locația de foraj să fie apropiată pe cît posibil de zonele de interes sub aspectul valorificării, în ideea eliminării problemelor dificile legate de transportul apei de la sursă la beneficiar.

Apele geotermale pot fi folosite și ca surse de materii prime

Ludovic Gilău — Dacă pînă în prezent la această masă rotundă s-a vorbit despre modul de utilizare a apelor geotermale ca sursă de energie, eu am să mă refer la ele ca sursă de materie primă. Colectivul nostru de cercetare din cadrul Institutului de Învățămînt Superior Oradea este titular al unui brevet de invenție pentru extragerea acidului boric. Urmărind dinamismul apelor geotermale din Cîmpia de Vest, am delimitat bazinele mai bogate în acid boric (Săcueni, Borș și Salonta). Dacă vechiul procedeu de extragere a acidului boric este costisitor, la ora actuală sîntem pe cale de a stabili o nouă tehnologie de extragere a acidului boric, mult mai eficientă. Urmează ca în cursul anului 1982 să efectuăm experimentul pe stația pilot și să producem chiar primele cantități de acid boric. Extragerea de substanțe minerale utile ar putea constitui o importantă etapă de valorificare complexă a apelor geoter-

nale; în mai multe situații, am asigura astfel și depoluarea apelor înainte de deversare. În momentul de față sîntem avansați, în faza de încheiere a studiului, a cercetărilor; firește că un obiectiv care ne stă în atenție este și prețul procedurii amintit.

Atenție la gradul de radioactivitate al apelor

Ioan Popa — Vă pot informa de preocupările noastre, în cei trei ani care au trecut de la precedentă dezbateră, precum și cu privire la rezultatele obținute în sectorul de ocrotire a sănătății din județul Bihor. Astfel, s-a extins utilizarea apei termale la Băile Felix și 1 Mai, prin darea în folosință a noi baze de tratament. S-a dat în folosință un laborator de recuperare la Policlinica de la Spitalul teritorial Marghita. S-a trecut la încălzirea cu apă geotermală la unele unități sanitare, cum sînt: dispensarul T.B.C. Oradea, dispensarul policlinic Marghita, precum și altele. Cît privește calitatea debitului și eficiența terapeutică, o confirmă rezultatele obținute în tratamentele zecilor de mii de bolnavi din țară și din străinătate. Tratamentele efectuate se fac atît în bazine închise (acoperite), cît și în bazine deschise (în aer liber). Cu permisiunea dv. solicit pentru viitor o și mai strînsă legătură între beneficiar, proiectant și executant, precum și între forurile tutelare ale acestor organe. Alăturîndu-mă antevorbitorilor mei, propun și eu crearea unui organism central care să coordoneze activitatea din acest domeniu. Consider, de asemenea, că trebuie să se țină seama și de gradul de radioactivitate al izvoarelor termale, care uneori pot deveni un pericol pentru sănătatea executantului și a beneficiarului.

Extinderea ariei de folosire

Iosif Maștei — Socot că măsura luată de a se organiza această discuție a fost foarte utilă, întrucît ne-a dat prilejul să ne dăm seama de un fapt important și anume acela că, deseori, noi vedem lucrurile într-un fel, iar celelalte organe care au abordat această problemă le văd, cum este și normal, în alt fel. Noi am parcurs pînă acum două etape: prima, romantică, cînd am descoperit aceste surse și ne-am bucurat că „am dat lovitură“, iar a doua, atunci cînd am început să apară dificultățile. Pînă la un moment dat nu am avut probleme, dar la un anumit punct am început să ne lovim de necazuri, de impedimente pe care azi le cunoaștem, unele le-am depășit, cu altele ne mai luptăm și acum, dar ele ne-au și ajutat în sensul că ne-au permis să extindem gradul de folosire a apei geotermale și să găsim unele soluții mai raționale și mai eficiente.

După cum a reieșit și din discuțiile purtate, mai există încă o serie de probleme, care necesită să fie soluționate. Dacă nu am făcut investiția de la Săcuieni, dacă stau forajele de la Ciurmeghi, este pentru că compoziția chimică a acestora nu permite deversarea. Trebuie să învățăm să le epurăm. Cine să facă aceasta? Trebuie ca noi toți să punem umărul și cu institutele de specialitate să găsim soluții prin care putem evita poluarea termică și chimică. Nu se poate pune problema ca noi să utilizăm apa geotermală la 80° și să o deversăm la 60°. Trebuie să găsim soluții, așa cum s-a arătat și în cadrul discuțiilor, de utilizare a acestei ape în trepte. De exemplu: Fabrica de mobilă de la Săcuieni folosește această apă la o anumită temperatură, dar cu restul ce s-a făcut? Nu se pot face sere pentru că este vorba de o unitate industrială. Și iată de ce s-a venit cu propunerea și aceasta este și părerea noastră, ca să existe un coordonator general care să soluționeze integral problemele valorificării pînă la temperatura de 20° a apei geotermale, să găsească utilizări pentru fiecare treaptă. Și eu susțin necesitatea găsirii unui asemenea organism nu numai pentru cele spuse mai înainte, ci și pentru faptul că mai sînt și alte probleme de care ne-am lovit și pentru care căutăm soluții.

S-a emis ideea să utilizăm experiența institutelor de specialitate, în vederea soluționării problemelor. După părerea mea, nu aceasta este calea cea mai eficientă. Problemele care se ivesc în cele patru județe nu sînt probleme naționale, ci locale, pentru că caracteristicile apelor geotermale sînt diferite de la un caz la altul, de la un județ la altul, ba chiar de la o sondă la alta. Noi am fi de părere să punem la dispoziția Grupului de la Bihor un nucleu de cercetători care să facă acest oficiu, respectiv activitatea de cercetare și soluționare a problemelor ivite, și în măsura în care este nevoie, aceștia să colaboreze cu institutele de specialitate, dar dinșii să fie aceia care efectuează aceste cercetări. Poate că în cursul discuțiilor am dat impresia că sîntem purtătorii unor interese care se bat cap în cap; sîntem conștienți că nu sîntem posesorii unei soluții

eficiente de rezolvare a problemelor, dar sîntem hotărîți să de venim. Aș dori să mai subliniez un aspect: Ministerul Geologiei să fie privit altfel decît pînă acum, singura vină a lui este aceea că s-au angajat cu entuziasm și competență să facă acest oficiu, să rezolve această problemă de interes național. Noi trebuie să le mulțumim pentru eforturile depuse și pentru că s-au angajat la această sarcină deosebit de grea. Dinșii au înțeles importanța valorificării acestei resurse, chiar dacă exploatarea ei este limitată în timp.

Părerea mea este că atunci cînd este vorba de resurse energetice neconvenționale, așa cum este cazul și cu apele geotermale, trebuie să tratăm această problemă altfel decît pînă acum. Nu dispunem de combustibili, ca atare trebuie să recurgem, pentru a-i înlocui, la ceea ce avem. Dar și această problemă trebuie privită și gîdită tot prin prisma eficienței economice. Acesta este primul și cel mai important aspect al problemei, pentru că numai astfel vom putea ieși din impas. Sînt convins că la o viitoare întîlnire vom putea arăta modul în care am reușit să soluționăm dificultățile și problemele cu care ne confruntăm.

Rezolvarea unei multitudini de probleme tehnice, economice, organizatorice

Eva Feder — prim-secretar al Comitetului județean Bihor al P.C.R. — Aș dori să ridic și eu cîteva probleme în legătură cu tematica acestei mese rotunde.

Aici, la un moment dat, s-au purtat și discuții mai aprinse de către unii tovarăși. Aceasta se datorează faptului că pentru valorificarea apelor geotermale sînt necesare eforturi multiple în vederea rezolvării unei multitudini de probleme tehnice, economice, organizatorice etc. Realitatea este că, așa cum s-a spus aici, la ora actuală avem o oarecare experiență — ce-i drept modestă — în județul Bihor, în ce privește folosirea acestui zăcămint important. Noi am discutat despre unele probleme contradictorii, greu de rezolvat, ne-am împărtășit opiniile și nu trebuie să ne supărăm. Discuțiile acestea trebuie să fie considerate ca discuții foarte importante pentru economia noastră națională pentru că ne pot ajuta să îndeplinim o hotărîre pe care a luat-o Comitetul Politic Executiv al C.C. al P.C.R. care prevede folosirea apelor geotermale. Noi, Comitetul județean de partid nu am reușit încă să găsim toate soluțiile necesare pentru asigurarea traducerii în viață a acestei hotărîri.

Vreau să subliniez că în condițiile în care România, la nivelul anului 1982, are nevoie de cca. 25 mil. tone de combustibil lichid și nu realizează decît 12,5 mil. t., fiecare dintre noi trebuie să ne dăm seama de importanța are pentru economia națională utilizarea resurselor energetice neconvenționale — și printre acestea și apele geotermale. De la acest deziderat a pornit secretarul general al partidului cînd a recomandat folosirea acestei resurse de apă geotermală. În comparație cu celelalte resurse neconvenționale — cum ar fi energia solară — aceasta este mai eficientă din punct de vedere economic și poate fi exploatată cu tehnicile de care dispunem acum. Cunoașteți cu toții că folosirea energiei solare este destul de scumpă; trebuie alocate investiții importante, indiferent în ce domeniu se folosește. Dacă așa stau lucrurile, de ce să nu mergem pe o variantă mai avantajoasă pentru bugetul țării noastre?

Sigur că, așa cum s-a arătat aici, în demararea activității noastre avem și greutăți, care însă vor fi învinse tot de noi, problemele vor fi soluționate tot de noi și nu vor veni alții, din afară, pentru a le soluționa. În acest an Comitetul județean de partid a inițiat o discuție cu toți factorii competenți din județ, care ar putea să folosească apa termală. Au participat reprezentanți ai unităților economice, industriale, agricole, sănătate, O.J.T. și alți factori. Fiecare participant s-a dovedit dornic și destul de receptiv pentru a folosi în viitorul apropiat în activitatea productivă — în industrie, în agricultură sau în scopuri terapeutice — energia geotermală. Avînd în vedere impedimentele de care se lovesc conducerile unităților în privința combustibilului lichid, consider că este în interesul direct al tuturor unităților să facă eforturi pentru valorificarea potențialului energetic al apelor geotermale.

Această întîlnire trebuie să ne mobilizeze, să ne sensibilizeze, pentru că indiferent în ce domeniu vom folosi acest zăcămint, este foarte eficient pentru țara noastră și pentru noi toți. Nu este lipsit de importanță să studiem în continuare modul în care se pot folosi aceste ape geotermale pentru încălzirea apartamentelor. Noi, aici, la Oradea, nu putem face nimic în ce privește extinderea încălzirii centrale întrucît capacitatea centralei termice la ora actuală este suprasolicitată, deci, pen-

(Continuare în pag. 24)

Consemnări

Deschiderea opticii economice

ÎN PRESTIGIOASA COLECȚIE „Idei contemporane” a apărut o nouă carte a lui Ioniță Olteanu, sub titlul „Limitele progresului și progresul limitelor (Ed. Politică, 1981). Lucrarea este deosebit de interesantă atât prin problematica atacată cât și prin maniera în care este realizată.

Atenția principală a volumului este centrată asupra cuplării creșterii economice cu dezvoltarea socială. Autorul își propune să stabilească „punți de comunicare între economic, politic, social, educație, informație, știință și tehnologie, cultură”. Paleta tematică este extrem de întinsă, dar ceea ce „leagă” cartea este urmărirea opticii economice în contextul raportului dintre economic și social. „Economia nu mai poate fi abordată doar în cimpul economic”, în planul practicii trebuie să se realizeze trecerea de la o creștere de tip „economocentric” la una de tip „sociocentric”, iar în planul ideilor — la o disciplină de tip integrativ — „biosocioeconomia” — capabilă să surprindă interrelațiile și complexitatea fenomenelor economice în interdependența lor cu cerințele social umane. În această perspectivă autorul subliniază că „Operarea numai în termeni costuri/beneficii în alegerea soluțiilor tehnologice, judecățile numai în termeni «pur» economici, pot provoca daune însemnate pe planuri mai largi: social, uman, ecologic etc.” (pag. 189). Asupra acestei idei se revine în mod repetat din diverse unghiuri: „economia trebuie să se elibereze de o totală dominare a cifrei, de „eficiența pur economică”; „creșterea economică trebuie să fie ghidată nu numai de eficiența economică ci și de considerente sociale”, „determinismul economic trebuie subordonat considerentelor sociale, umane, psihologice”. Acordând prioritate distanțării față de interpretări economicist-vulgare, Ioniță Olteanu se delimitează, totodată, și de subaprecierea factorului economic.

Autorul întreține un consistent dialog cu diverse puncte de vedere exprimate în dezbaterile ce au loc în jurul acestor probleme. El se sprijină nu numai pe o solidă documentare bibliografică, ci și pe o bună cunoaștere „pe viu” a materiei; se simte că a participat direct la discuțiile pe care le citează, că știe nu numai cărțile analizate ci, adesea, și pe autorii lor. Acest dublu aspect al documentării conferă lucrării un plus de valoare și prin aceea că permite originale „clasificări” ale opiniilor ce se confruntă într-o chestiune sau alta¹⁾.

Una din particularitățile principale ale cărții constă în aceea că este realizată într-o formă în care abundă interogații, imbinată cu o generoasă notă „autocritică”.

Întrebările, direct sau implicit formulate, se întind pe la tot pasul: a) întrebări ca titluri de capitole sau paragrafe²⁾; b) întrebări prin care se des-

chide tratarea unui subiect³⁾; c) întrebări care se constituie în răspunsuri și sugerează soluții (dar soluții deschise dialogului⁴⁾); d) întrebări care încheie capitole sau paragrafe (dar tot în intenția unor „încheieri deschise”⁵⁾).

Interogațiile sînt frecvent punctate de accentele „autocritice”; la un moment dat, de pildă, Ioniță Olteanu lasă impresia că ar pune sub semnul întrebării chiar titlul cărții: „de ce limitele progresului și progresul limitelor?”, știut fiind că „progresul prin definiție prin esența sa nu are limite; dar cum în fiecare segment de timp sau de spațiu este confruntat cu bariere, cu unele limite subiective sau obiective”, „este firesc să revină obsedat întrebarea: care sînt barierele ce stau în calea progresului? Ce trebuie făcut pentru eliminarea acestora și cum se cere acționat?” (p.p. 15—24).

Sau un alt exemplu: recurgînd frecvent la scheme, autorul subliniază că „limbajul eliptic și simplificator al schemelor nu ne dă, de regulă, posibilitatea să surprindem și să exprimăm întreaga multitudine a planurilor și componentelor implicate, a interdependențelor și legăturilor logice, complexe ce iau naștere” (p. 32—33; asemenea remarci revin și la paginile 131, 132 și

¹⁾ Iată un exemplu: „Tentativele de a neutraliza înseși unele din evoluțiile sau ideile acceptate în principiu pot fi sesizate în cele mai diferite planuri și modalități de manifestare, mai subtile sau mai brutale. În contextul care m-a preocupat, inclusiv în unele analize, modelele globale sau opinii exprimate pe marginea edificării unei noi ordini internaționale, citeva mi s-au părut mai frecvent utilizate: a) minimalizarea necesității de schimbare și sugerarea unor paletive; b) susținerea pe căi ocolite și diferite a statu-quo-ului; c) restringerea selectivă și abuzivă a revendicărilor sau a schimbărilor necesare; d) eludarea unor cauze sau inversarea relațiilor cauză-efect și modificarea astfel a datelor problemei; e) argumente aduse direct sau implicit pentru a demonstra nerealismul unor idei sau lipsa lor de viabilitate; f) eludarea unor premise, factori sau fapte esențiale; g) punerea problemei într-o perspectivă care subminează adeziunea unor cercuri largi (de exemplu, încercarea de a compromite ideea noi ordini economice internaționale, preconizînd realizarea sa prin redistribuirea bunăstării celor din țările dezvoltate, ceea ce nu se bucură de sprijinul opiniei publice din aceste țări); h) recurgerea la unele acțiuni unilaterale care schimbă datele problemei sau „torpilează” chiar negocierile” (254).

²⁾ Schimbarea semnelor de „circulație” sau a „vehiculului”?; „Criză de resurse sau criză de structură”?; Pentru un mod de viață hedonist”?; „Produsul intelectual „conservatoare”, „reformiste” și „radicale”?; „Învățarea din viitor sau biosocioeconomia”?; „Ce putem aștepta de la viziunea holistică”?; „O epocă de dominare a științei”?; „Limite exterioare sau interioare”?;

³⁾ Astfel, capitoul „Între globalitate și realitate” începe cu întrebările: „Ce concluzii putem trage, ce exigențe noi

alte). Și în altă parte: „De fapt, după fiecare afirmație care ar putea să sugereze o soluție, după fiecare schemă care vrea să schițeze o idee asupra tipului de relații, am simțit tentația de a-mi exprima îndoiiala: știu eu, așa o fi?” (p.19).

Am insistat asupra acestei imbinări a „interogației” cu „autocritica” deoarece ea reprezintă nu numai o manieră de expunere menită să facă lectura antrenantă, ci și opțiunea antidogmatică a autorului, care știe că la fiecare din întrebări nu poate fi dat un răspuns univoc, că soluțiile viabile pot rezulta numai din dezbateri, din confruntarea experiențelor și ideilor. În acest fel cititorul este insistent solicitat în calitate de co-autor, este permanent invitat la meditație și dialog.

Un efort remarcabil a depus Ioniță Olteanu pentru a-și defini conceptele utilizate. Și ele sînt numeroase: „binomul omul-scop, economia-mijloc”, un întreg set de triunghiuri între care „economic-dezvoltare-progres”, și „creștere-resurse-mediul”; acestuia din urmă i se opune „pătratul economic-tehnologic-social-ecologic”; mai pot fi citate: marginalism, segmentare, fragmentare, penetrare etc. etc.

Complexitatea sarcinii asumate și rezultatele dobîndite merită a fi sub-

apar pe plan metodologic? De ce multe din studiile sau modelele globale elaborate pînă în prezent nu au soluții valabile?” (p. 69). Paragraful „Creștere economică — creștere sociocentrică” începe cu constatarea că un minim de bunăstare economică este o necesitate social-umană de bază după care se spune: „Problemele care se pun sînt: Ce fel de bunăstare? Pentru cine? Cum să fie ea realizată?” (pag. 141). Exemplificarea ar putea fi îndelung continuată.

⁴⁾ „Pot fi tratate problemele instaurării unei noi ordini internaționale menținînd actualele structuri economice, sociale și politice sau acestea se cer abordate într-un context structural diferit?” (p. 53). „Pot fi instaurate noi relații economice internaționale și un nou tip de creștere economică fără a modifica actualele concepții, atitudini și deprinderi de consum sau se cere reconsiderat și modelul de consum?” (p. 61). „Este oare firesc ca abia în acești ani, pentru prima oară de la revoluția industrială să se pună în mod serios problema folosirii resurselor regenerabile în locul celor neregenerabile?” (p. 189) și așa mai departe.

⁵⁾ Întreaga secțiune a treia se încheie astfel: „Cum am putea obține mai multă coerență și claritate în încercările noastre de a stabili legăturile între cauze-efecte și soluții, între obstacole, oportunități și strategii? După tentativele de învățare din trecut făcute în acest capitol și în cel precedent și clarificarea unor handicaturi, crește tentația învățării din viitor. Cum să imaginăm crearea unei lumi mai bune și mai drepte? Pe ce piste am putea avansa? Ce fel de creștere economică? Ce fel de dezvoltare? Ce fel de progres? Ce ne poate aduce știința și tehnologia? Ce așteptăm de la impulsul educațional și informațional?” (p. 85—86).

liniate cu atât mai mult cu cât, așa cum o probează numeroase lucrări de specialitate scrise în ultimii ani, orice încercare de definire a limbajului științific în domeniul trafind socialul și economicul se plasează din start sub presiunea unor „capcane” generate de tendințe variate între care : 1) pericolul ca efort de a crea o terminologie detașată de limbajul „natural” să depășească punctul de la care începe și o separare de realitate, degenerând, uneori, într-o cochetare cu un jargon noțional inutil sofisticat, însoțit de multe ori de note idealiste, 2) pericolul opus, ca tendința apropierii de realitate, la rându-i, să depășească punctul care marchează reducerea limbajului științific la cel „natural” cu toate inconvenientele decurgând de aici, cu alunecări în interpretări economist-vulgare. 3) Convingerea că o noțiune, cu cât este mai răspândită, sau cu cât se răspindește mai rapid, cu atât ar avea sensul mai limpede, cu toate că în realitate el nu a fost definit cu precizie și este interpretat în accepțiuni foarte diferite (să notăm că din această categorie fac parte și noțiunile „economic”, „social”, „politic”); tentația de a concentra întreaga atenție asupra definirii noțiunilor, eforturile putând eșua în exerciții sterile, care împiedică adesea atacarea temei în fondul ei, în timp ce în cele mai multe cazuri o definiție satisfăcătoare poate fi obținută tocmai în procesul examinării ca atare a subiectului.

Autorul a ales o cale ingenioasă, de natură să-l ferească de multe „capcane”: el definește, de regulă, noțiunile, apelând la scheme în care sînt înfățișate elementele componente ale conceptelor, precum și raporturile structurale și funcționale dintre ele. Așa se explică locul deosebit conferit schemelor în economia lucrării: autorul afirmă chiar că schema despre inserarea omului în mediu reprezintă poate punctul central al întregii cărți (vezi p. 124—126).

Un asemenea procedeu are numeroase avantaje ce țin de limbajul imaginilor și pe bună dreptate scrie Ioniță Olteanu: „Schema prezintă avantajul imaginii intuitive, care poate eventual sugera tipurile de probleme, relațiile, diferitele niveluri și domenii, care ar fi greu de sesizat altfel”. (p. 33).

Concentrându-se asupra circumscrierii unor noțiuni noi, mai puțin vehiculate, autorul nu insistă asupra precizării termenilor „social” și „economic”; și dacă astfel autorul plătește un anumit tribut unei prejudecăți amintite mai sus, nu e mai puțin adevărat că el reușește să ocolească pericolul de a deveni prizonierul unor exerciții terminologice ce s-ar fi putut dovedi gratuite.

DESCHIDEREA OPTICII ECONOMICE, în accepțiunea autorului, constă, în esență, în trecerea de la triunghiul „creștere-resurse-mediu” la pătratul „economic-tehnic-social-ecologic”. Tema permanentă în istoria economiei politice, dezbateră raportului dintre economic și social capătă în fiecare etapă aspecte noi și trăsături specifice. Economia politică și-a vădit vocația socială încă de la primii săi pași cînd aborda procesele economice mai ales sub un unghi general social, între altele și datorită faptului că în practică economicul nu se detașase pe deplin într-un subsistem distinct. O astfel de

detașare este realizată pentru prima dată la scară societală de capitalism, pe o cale ce ajunge să opună tot mai mult economicul factorului social. Sesizînd dintr-un unghi specific această opoziție, K. Marx scria că ceea ce-l costă marfa pe capitalist este altceva decît costul social. „Reconcilierea” economicului cu socialul în teoria economică este pe larg recunoscut drept unul din cele mai mari merite ale lui K. Marx; n-a fost vorba de o simplă reîntoarcere la abordarea generală a economicului în context social, ci de o adevărată revoluție atît în teorie cît și în metodă, economicul fiind consecvent interpretat, în chip dialectic, ca factor în ultimă instanță determinant al întregii vieți sociale. Și dacă pînă la clasicii englezi economia era continuată în filozofia socială, la K. Marx tocmai sistemul categoriilor economice formează osatura științei despre societate în ansamblul ei.

Nu avem spațiul (și nici nu este strict necesar) să evocăm toate momentele evoluției ulterioare a economiei politice. Ne limităm în cadrul discuției de față să amintim că dacă analizele de inspirație neoclasică au „purificat” economia politică de politică (după o expresie a lui Galbraith), economia politică a socialismului, după ce a fost pusă sub un mare semn de întrebare, s-a constituit pe calea „purificării” ei de economie, supralicînd elementul social, el însuși interpretat doar ca simplă opoziție a socialismului față de capitalism; dacă impasul „economiei pure” a provenit din ignorarea socialului, economia politică marxistă a dat o replică „noneconomică”, ceea ce i-a diminuat sensibil capacitatea de a-și exercita efectiv funcția de optimizare a proceselor economice la scară micro și macrosocială. E drept că elementul social, deliberat extirpat, se face prezent și în analizele cele mai „pure economice”, chiar dacă într-o expresie negativă, așa cum apa evaporată din sol lasă urme sub forma unui sistem de porozități, goluri și fisuri ușor identificabile în secțiunile citite la microscop; în același timp, în economia politică marxistă, paralel cu pozițiile noneconomice, dominante, au fost realizate nu puține cercetări economice de profunzime, a căror valoare a fost recunoscută peste decenii. Dar, oricum, „reconcilierea” economicului cu socialul se pune în mod diferit, din direcții diferite, pentru diferite curente de idei.

Cît privește practica, Ioniță Olteanu remarcă cu justificare că „societățile industrializate, al căror esafodaj a fost construit pe ideea obținerii profitului maxim, au neglijat adesea costurile sociale ale dezvoltării” (p. 66). Nu e mai puțin adevărat că economia socialistă, o îndelungată perioadă, a marcat opoziția sa față de cea burgheză nu prin includerea costurilor sociale, ci prin neglijarea chiar și a costurilor economice în sens restrîns. Iradițiile unor idei de inspirație noneconomică, ca de pildă caracterul nemarfar al producției socialiste, au continuat să supraviețuiască mult timp în practică după ce și-au pierdut pozițiile „de monopol” în plan teoretic. Astfel, de pildă, instrumente prin excelență economice, cum sînt prețurile, au continuat să fie construite mai curînd pe criterii extraeconomice, decît pe luarea în considerare a cheltuielilor reale de producție (inclusiv și un venit net, strict necesar oricărei

activități economice normale), a valorii de întrebuițare a produselor și altor principii economice. Exemplele ar putea fi multiplicare. Rezultă că nu atît supralicîtarea eficienței economice, cît neglijarea ei a dăunat economiei în condițiile socialismului.

De aceea, „deschiderea opticii economice” în economia socialistă presupune în prezent, în primul rînd, punerea în toate drepturile a opticii economice, eliberarea ei de toate limitările, deformările și îngustimile ce i-au fost imprimare de interpretările burgheze sau de replicile „non-economice” la adresa lor. „Deschiderea opticii economice” presupune, totodată, includerea socialului, în sensul cel mai larg, în însăși premisele analizelor, modelelor, scenariilor etc.; pentru ca acest lucru să însemne realmente un pas înainte trebuie să fie fructificate toate cuceririle dobîndite de știință în acest domeniu, să fie evitate simplificările de orice fel care au avut loc, să se pornească de la configurația actuală, reală, a factorilor amintiți și întrepîtrunderea lor tot mai accentuată, de la funcțiile specifice pe care „reconcilierea” economicului cu socialul le are de realizat în condiții concret-istorice dintr-o societate sau alta.

Cele două laturi ale „deschiderii opticii economice” menționate mai sus se regăsesc și în cazul problemelor globale, cu care sînt confruntate toate țările, indiferent de mărime, orînduire socială și nivel de dezvoltare economică. Astfel, un reputat demograf amintea recent că problema populației, poate prima conștientizată de omenire ca „problemă globală”, a fost tratată de-a lungul a peste două decenii doar în perspectivă de politică demografică, ceea ce nu a dus la rezultatele scontate; de-abia în ultimul deceniu a apărut clară necesitatea trecerii la soluția economico-socială și la situarea populației în contextul mai larg al noii ordini economice internaționale, reorientare legată de Congresul mondial al populației ce s-a ținut la București în anul 1974. Necesitatea luării în considerare a dimensiunii economice a problemelor globale se impune și în alte domenii. De pildă, sociologul american William Tucker, referindu-se la ocrotirea mediului ambiant, consideră că perspectiva strict socială, precum și reglementările juridice, administrative etc. s-au dovedit insuficiente, trebuie ca poluarea să fie tratată ca o problemă în esență economică (în viziunea sa economicul se identifică cu piața capitalistă, dar chiar dacă vom înlătura această reducere opinia rămîne semnificativă). Rezultă că și în problemele globale, dacă o poziție „economocratică”, ce ar reduce la economie toate aspectele problemelor analizate nu se justifică, tot mai inconsistentă abare și subaprecierea „opticii economice” propriu-zise — această teză conținută în cartea lui Ioniță Olteanu merită a fi subliniată în contextul temei discutate.

În încheierea acestor consemnări să reținem și faptul că autorul a izbutit să realizeze o legătură organică între marile căutări și dezbateri pe plan internațional și poziția României, a președintelui Nicolae Ceaușescu în probleme vitale cu care se confruntă statele și întreaga lume.

Tudorel POSTOLACHE

PREOCUPAT de găsierea căilor care să ducă la ameliorarea șartei populației agrare din Transilvania, (Eugen Bröte*) constată că în cea de-a doua jumătate a secolului trecut, în viața poporului român, agricultura juca rolul de prim ordin. Dar în această perioadă, menționa el alături de alți agronomi și economiști cu care a colaborat (Ștefan Pop, Dimitrie Comșa, Victor Tordășianu, Aurel Brote) agricultura prezenta un tablou dezolant, foarte îngrijorător: producția la ha, era în descreștere, un număr mare de țărani se ruinau iar greutățile care apăseau asupra lor creșteau. Această stare își avea cauzele ei: o nedreaptă împărțire a proprietății pământului, exploatarea la care erau supuși numeroși țărani. Dar însăși feiul în care se desfășura agricultura, sublinia economistul, prezenta numeroase curențe: aplicarea asolamentelor neraționale în cultivarea pământului, proasta rețea de comunicații care frâna valorificarea produselor agricole, creșterea extensivă a vitelor, insuficiența pășunilor și proasta lor gospodărire, creșterea impozitelor la care erau supuși țărani și a.

Totodată, Eugen Brote arăta că dezinteresul organelor de stat austro-ungare pentru înființarea de școli și luarea de măsuri de îmbunătățire a agriculturii sint și ele cauze importante ale înapoierii agriculturii la românii din Transilvania; acest dezinteres contribuia la menținerea conservatorismului și a rutinei în gospodărirea fondului funciar, a unei producții vități extrem de scăzute a agriculturii. Prezintă modul extensiv al efectuării agriculturii, Eugen Brote sublinia, printre altele, cu privire la creșterea oilor că „...este fără îndoială cel mai primitiv mod de a prăsi și ține vite... Oierii... continuă a economisi după metoda greșită și păgubesc. Acest conservatorism aduce pe economul de vite la ruină... suma cheltuielilor întrece totdeauna suma producției”¹⁾. Transilvania, demonstra economistul și agronomul român, se afla „cu privire la prăsirea vitelor încă departe de gradul care îl pretinde astăzi știința și departe de aceea stare care o pretinde binele țării”.

Aplicarea metodelor bazate pe rutină și

Tradiții progresiste ale gândirii economice

românești

Preocupări privind îmbunătățirea situației în agricultură

conservatorism, observa Eugen Brote, contribuia în mod esențial la menținerea situației mizere a țărănimii mici posesoare de pământ, la scăderea surselor sale de venituri. „Luind în considerație că poporul român este avizat a trăi după roada pământului, luind în considerație starea mizeră a prăsiile vitelor la români, care ne îndreptățește a concluda la starea mizeră a agriculturii peste tot, mărturisim că tabloul asupra izvoarelor, asupra bogăției naționale este tare posomorât”. Pornind de la asemenea realități și ținând seama că sporirea impozitelor se realiza într-un ritm care întrecea creșterea veniturilor Brote conchidea „...Starea țărăniului român e în toată învința tare tristă”²⁾. Acest lucru era ilustrat de faptul că „Economiiile (gospodăriile țărănești) scad din an în an în venituri, contribuțiile (de impozite, n.a.) din an în an se urcă, lipsa se mărește, sărăcia crește, ani răi, crize de bani, epidemii.”

De fapt Eugen Brote analizează aici aspecte ale procesului de ruinare a mi-

rilor producători agricoli. La acest proces de ruinare contribuia, după observațiile economistului amintit, fărâmițarea micilor proprietăți rurale, înrăutățirea compoziției solului, reducerea suprafeței de pășuni, menținerea unor câmătări la sate etc. Eugen Brote era neliniștit de înrăutățirea agriculturii și ruinarea unui mare număr de țărani, deoarece prin situația sa socială — ca și marea majoritate a intelectualității ardelenice — era strâns legat de micii proprietari rurali. Ruinarea acestora — care constituia majoritatea covârșitoare a populației din Transilvania, a populației românești, — echivala cu scăderea potențialului economic transilvănean într-o măsură foarte însemnată deoarece agricultura ocupa o pondere dominantă în economia Transilvaniei. Expunând această idee Eugen Brote se întreba: „...Voește cineva a nega că nu averea agricultorilor români formează avuția națională?”³⁾ Acest lucru, demonstra el, nu poate fi negat, ceea ce făcea ca situația economică a românilor, a Transilvaniei, să se înrăutățească odată cu înrăutățirea situației din agricultură.

În mai multe din lucrările sale Eugen Brote căuta să arate căile de ieșire din această situație. El vede ieșirea în ridicarea în primul rând a agriculturii. „Necesitatea progresului pe terenul agriculturii, aprecia el, este imperativă”⁴⁾ Este imperativă, sublinia Brote, din două puncte de vedere: a) dezvoltarea agriculturii, alături de dezvoltarea celorlalte ramuri economice, contribuia la întărirea poporului român în lupta de concurență cu producătorii din alte țări, b) perfecționarea agriculturii contribuia într-o măsură mai mare la satisfacerea necesităților populației.

Progresul în agricultură se putea realiza, demonstra Eugen Brote, prin raționalizarea ei. Ca și Dimitrie Comșa, Ștefan Pop, ș.a. Eugen Brote, deși a scris și propus măsuri de raționalizare a agriculturii situat pe pozițiile țărănimii posesoare de mici loturi de pământ, n-a mai ridicat problema efectuării unei noi reforme agrare prin care să se reimpărță pământul moșierilor. El considera că problema împărțirii pământului a fost rezolvată de reformele din 1848 și 1853/54. N-a pus problema reimpărțirii proprietății

FIȘE

Problemele globale și viitorul omenirii

● Problemele globale constituie o realitate specifică lumii contemporane. Această denumire generică surprinde conștientizarea, la nivelul comunității mondiale, a interdependenței tot mai accentuate dintre economiile naționale, efectele profunde asupra dezvoltării societății ale diminuării resurselor materiale și energetice, ale restricțiilor de natură ecologică etc. Totodată, viziunea globală incită la reconsiderări necesare în majoritatea domeniilor

cunoașterii, fapt confirmat și de sesiunea științifică ale cărei lucrări s-au desfășurat recent (19 februarie a.c.) sub egida Academiei R.S.R. și a Academiei de Științe Sociale și Politice, manifestare științifică ce a avut drept generic „Problemele globale și viitorul omenirii”.

Comunicările prezentate au imbrățișat o arie tematică largă: știința și problemele omenirii; perspectivele ocrotirii sănătății în următoarele decenii; apa ca sursă a dezvoltării economice mondiale; economie și ecologie; conceptul de dezvoltare economică în contextul condițiilor globale contemporane; tehnologii pentru viitor; fluxul internațional de tehnologie; rolul științei în rezolvarea problemelor glo-

bale etc. Autorii, cunoscuți oameni de știință și cercetători de prestigiu, au urmărit să releve impactul problemelor globale asupra devenirii umane, să identifice problemele noi pe care perspectiva globalistă le supune spre soluționare disciplinelor specializate.

Dezvoltarea economiei mondiale

● Criza mondială, cea de energie și materii prime îndeosebi, a proiectat într-un punct critic o serie de disfuncționalități conturate în ultimele decenii în procesul dezvoltării economiei mondiale. Iar încercarea țărilor dezvoltate de a deplasa

eforturile de depășire a crizei spre țările în curs de dezvoltare prin practicarea unor dobinzi ridicate, a protecționismului etc. — opinează economistul iugoslav Maliq Ymeri, în articolul „Neka aktuelna pitanja (industrijske) restrukturacije i finansiranja razvoja na medunarodnom planu” (Unele probleme ale restructurării și finanțării dezvoltării în lume) publicat în numărul din decembrie 1981 al revistei „TRŽIŠTE ● NOVAC ● KAPITAL” — a amplificat aceste disfuncționalități generând, totodată, altele noi. Asigurarea unui echilibru al dezvoltării la nivel planetar — subliniază în acest context autorul — reprezintă însă o cerință a progresului tutu-

mari rurale, deoarece însăși burghezia românească transilvăneană începuse să dețină suprafețe însemnate de pământuri cu toate că se menținea încă în urma moșierimii, la mare distanță. Desigur că asemenea idei ale lui Brote reprezentau limite pronunțate ale gândirii sale. Calea de îmbunătățire a situației micilor agricultori era socotită introducerea unor metode mai raționale în gospodăriile lor, dezvoltarea industriei și meșteșugurilor casnice, măsuri de frinare a fărâmițării excesive a micilor proprietari etc. Firește și aceste măsuri, deși limitate, ar fi jucat un rol pozitiv. Realizate ele ar fi dus la îmbunătățirea stării materiale a țărănilor români ca și la întărirea poziției lor în lupta de eliberare națională.

Intensificarea și raționalizarea agriculturii, susținea Eugen Brote, se putea face prin introducerea în producție a metodelor agrotehnice înaintate, bazate pe ultimele cuceriri ale științei agricole. „Toate ramurile activității omenești, scria ei în acest sens, progresează numai pe baza lată și sigură a științei. Agricultură, această ramură care nutrește milioane de ființe omenești, a intrat de mult pe teranul științei. Agricultură astăzi nu mai este un conglomerat de experiențe și datini ci o adevărată știință”. Numai aplicarea unei „adevărata științe” putea să contribuie la creșterea productivității muncii agricole și în Transilvania.

Raționalizarea agriculturii trebuia să țină seama de principiul: veniturile să înțeleagă nivelul cheltuielilor. Aplicând acest principiu la creșterea vitelor Eugen Brote spunea: „Să ținem cu puțin cheltuieli vite frumoase”. Pentru raționalizarea agriculturii Aurel Brote avea o serie de propuneri, destul de realiste pentru acea vreme. În legătură cu zootehnia, de care s-a ocupat cu precădere, el propune înlocuirea raselor de vite neproductive cu rase productive, îmbunătățirea sortimentelor de furaje prin introducerea în cultură tot mai mult a trifoiului, lucernei, sfeclei de zahăr etc., executarea de lucrări pentru creșterea productivității pășunilor și fînețelor, construirea de adăposturi corespunzătoare ș.a. Îmbunătățirea zootehniei, demonstrează economistul transilvănean, are efecte pozitive asupra

agriculturii în general prin îngrășămintele furnizate ramurii vegetale. Subliniind importanța acestora pentru fertilizarea solului el scria: „Pământul este ca un izvor de apă. Dacă nimenea nu se îngrijește de izvor, cu vremea el se noroșește, se strică puțul sau șipotul și din zi în zi se împușează până scade cu totul”.⁵⁾

Eugen Brote a înțeles că mica proprietate rurală pune anumite limite introducerii metodelor de raționalizare a agriculturii. Ieșirea el o vede în crearea societăților agricole, în sprijinirea diferitelor forme de intrajutorare a micilor producători. Este unul dintre realizatorii, în 1888, a „Reuniunii Române de Agricultură” din județul Sibului, prima de acest fel din Transilvania. În calitate de președinte al reuniunii amintite (1888-1894) a obținut rezultate însemnate pe linia ajutorării țărănilor români în introducerea unor metode mai bune de gospodărire a fondului lor funciar. „Reuniunea Agricolă din Sibiu”, a organizat întruniri și conferințe la sate, tipărirea și răspândirea de broșuri cu caracter economic și agricol, expoziții de vite, de pomi cu împărțirea de premii, distribuirea de semințe selecționate și animale de prăsilă la țărani, cursuri agronomice de altoit etc. A înființat „tovărășii” agricole, și alte forme de cooperative la sate. Sub directa îndrumare a lui Eugen Brote, în calitate de președinte al reuniunii, s-a întocmit și un statut, un fel de statut model, pentru „tovărășii”. În paragraful I al acestui statut se scria următoarele: „Încredințați fiind că prin unirea puterilor mai cu înlesnire se poate realiza propășirea adevărată în agricultură, subscrișii formează împreună o tovarășie agricolă cu reședința... Scopul ce urmărește tovarășia agricolă, se arată în paragraful 2, „este să contribuie la propășirea treptată în ale agriculturii raționale, cum și ale comunei întregi”.⁶⁾ „...Tovărășiile” au grupat pe țărani din comunele în care s-au organizat, la închirierea unor pășuni în comun, cumpărarea de mașini agricole. Mașinile cumpărate de „tovărășii” erau folosite de toți, plătiindu-se o taxă, fie în bani fie în cereale. Considerăm că istoriografia noastră economică trebuie să scoată mai mult în evidență rolul pozitiv al reu-

niunilor de tipul celei din Sibiu și a „tovărășiilor” înființate de ele. Acestea au contribuit mult la promovarea ideii cooperatiste, cu deosebire datorită faptului că au îmbrățișat un cimp de activitate mai larg, inclusiv domeniul producției materiale (chiar dacă numai în linii foarte generale). Existența unor asemenea „tovărășii” constituie una din dovezile care demonstrează că în țara noastră există o veche tradiție în mișcarea cooperatistă — de producție. Scoaterea în evidență a acestei tradiții ar reliefa mai bine continuitatea mișcării și teoriei cooperatiste actuale din țara noastră, faptul că pietre ale temeliei mișcării cooperatiste de astăzi au fost puse încă de mult.

conf. dr. Toader IONESCU
Cluj-Napoca

⁵⁾ Eugen Brote (1850-1912) a fost unul din colaboratorii apropiați ai revistei „Economul” — prima revistă economică românească din Transilvania apărută în perioada 1873-1880 sub conducerea agronomului, profesorului și economistului Ștefan Pop. Eugen Brote a făcut parte și din grupul de tineri entuziaști colaboratori la „Foișoara Telegrafului Român”, care apare la Sibiu în anii 1876-1877. A studiat agricultura și s-a ocupat, pe lângă problemele de agricultură propriu-zisă, de problemele economice și sociale ridicate de această ramură de activitate economică. Pe lângă un însemnat număr de articole scrise în „Economul”, „Foișoara Telegrafului Român”, „Telegraful Român” etc., pe teme economice, statistice, agrare și de altă natură, a publicat și unele studii ca de pildă „Ținerea vitelor”, „Trifoiul”. Împreună cu Dimitrie Comșa publică „Calendarul Bunului Econom” (1877-1881) în care se dezbate multe probleme legate de perfecționarea agriculturii în cadrul micii proprietăți rurale.

¹⁾ Eugen Brote, Prășirea vitelor în Ungaria și Transilvania, în „Foișoara Telegrafului Român”, anul II, nr. 7 din 3 aprilie 1877.

²⁾ Eugen Brote, Agricultură și țăranul român, în „Economul”, anul II, nr. 7 din 15/27 aprilie 1874, pag. 50.

³⁾ Eugen Brote, Ținerea vitelor, Sibiu, Institut topografic, societatea pe acțiuni, 1888, p. 3.

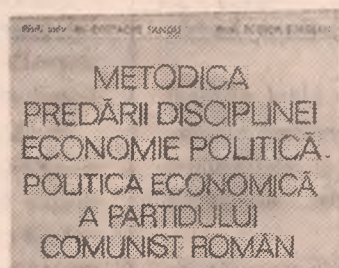
⁴⁾ Eugen Brote, Agricultură și țăranul român, în „Economul”, anul II, nr. 7 din 15/27 aprilie 1874, p. 50.

⁵⁾ Eugen Brote „Trifoiul”, Sibiu, Tipografia, Societate pe acțiuni, 1901, p. 6.

⁶⁾ Statutele tovarășiei agricole, Sibiu, Institutul tipografic, Societate pe acțiuni, 1901, p. 6.

ror țărilor — atât dezvoltate cât și în curs de dezvoltare —, ca urmare a interdependențelor tot mai profunde, mai complexe ce caracterizează sistemul economiei mondiale. Potrivit opiniei exprimate de M.Y. realizarea echilibrului economiei mondiale, prin susținerea reală a procesului de dezvoltare în țările mai sărace, s-ar putea întâmpla urmărirea câtorva principii: crearea condițiilor pentru valorificarea superioară a resurselor proprii din aceste țări; asigurarea unor legături flexibile, în cadrul țărilor în curs de dezvoltare, între industrie și agricultură, pe de o parte, iar pe de altă parte între diferite regiuni; punerea în prac-

tică a unor modalități mai eficiente și echitabile de finanțare a dezvoltării, în țările mai sărace; raporturi corespunzătoare în comerțul mondial, între prețurile materiilor prime și cel al produselor finite etc.

● Îndeplinirea corespunzătoare a funcției formativ-educative a învățămîntului presupune o

continuă perfecționare a metodelor pedagogice, a strategiilor de instruire. Pentru o astfel de reconsiderare critică a metodologiei predării economiei politice și a politicii economice a statului nostru militează Costache Sandu și Rodica Surgean în lucrarea „Metodica predării disciplinei economice politice. Politica economică a Partidului Comunist Român”, publicată recent la EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ. Autorii evidențiază, în acest sens, rolul deosebit ce revine științelor economice în pregătirea forței de muncă ca și pentru îmbogățirea universului de cunoștințe al fiecăruia. În acord cu ideile avansate, autorii

FIȘE

au urmărit să prezinte în carte, o serie de metode moderne de predare a științelor sociale, în general, și a celor economice, în special, cum ar fi prelegerea, conversația, problematizarea, învățarea prin descoperire etc. Totodată, în volum au fost incluse, într-un capitol special, modalitatea practică de predare a unor lecții prevăzute în programa școlară, astfel încât acestea să contribuie la asimilarea rapidă, eficientă, a elementelor noi-toare ale politicii economice a partidului, să asigure elevilor o gândire economică suplă, aptă să încorporeze creator mutațiile ce au loc în economie.

Utilizarea potențialului energetic al apelor geotermale

(Urmare din pag. 19)

tru noi, sursele geotermale prezintă o importanță deosebită. Am auzit că tovarășii de la Timișoara au rezultate frumoase și vom încerca să cunoaștem experiența lor. Subliniez încă odată că este foarte important să ne preocupăm de aceste probleme, indiferent în ce scopuri vom folosi această energie.

Eu nu cred că cercetarea din județul nostru singură poate să soluționeze toate problemele legate de folosirea acestor ape. Sint de acord cu tovarășii de la Consiliul Național al Apelor care au spus că trebuie să respectăm legile, dar consider că **trebuie să ne unim eforturile pentru a găsi soluții**. Secretarul general al partidului recomandă să scurtăm perioada analizelor și să trecem mai repede la „execuție”, să înțelegem că în fond „cercetarea înseamnă și producție”. Deci **să apreciem misiunea foarte importantă de a valorifica apele geotermale prin prisma indicațiilor conducerii partidului și să ne străduim pentru soluționarea grabnică a problemelor** ce se ridică. Pentru dezvoltarea economico-socială a țării noastre, pentru îndeplinirea prevederilor actualului cincinal este necesar să se găsească noi rezerve, să se utilizeze cât mai bine noile resurse energetice, toate posibilitățile de substituie a importurilor de petrol, și trebuie să înțelegm că aceasta nu este numai o sarcină a Comitetului județean de partid sau a unui departament, a vreunui minister, ci **toți avem obligația să luptăm pentru traducerea în viață a indicațiilor date de conducerea partidului**.

Aș dori ca în numele secretariatului Comitetului județean de partid să mulțumesc tuturor tovarășilor de la diversele instituții care au venit la această ședință; le mulțumesc pentru sprijinul acordat și pînă în prezent și rămîn ferm convinsă că ne vom bucura de sprijinul dumneavoastră și în etapele care urmează — pentru că numai astfel vom putea îndeplini sarcinile mobilizatoare pe care le avem anul acesta și în următorii ani. Aș dori să mulțumesc Revistei economice și C.N.S.T. pentru inițiativa organizării acestei consfătuiri care a seos în evidență ceea ce am realizat în acești trei ani și cit de multe dificultăți de ordin tehnic, științific și mai ales organizatoric mai avem de învins. Socot că vom pleca, totuși, de la această ședință mai sensibilizați și mai hotărâți de a contribui la punerea în valoare a resurselor de ape geotermale de care dispune județul nostru, țara noastră.

Maria Popescu — Adresez din partea Revistei economice mulțumiri organizatorilor și tuturor participanților la dezbateri

tere pentru responsabilitatea și competența cu care au prezentat multiplele, nebanuit de diversele fațete și implicații pe care le dezvăluie actul de utilizare în scopuri multiple a posibilităților de substituie a combustibililor lichizi și gazoși (produse deficitare în aceste vremuri de criză) — pe care le oferă resursele geotermale. Odată cu publicarea stenogramei dezbaterii revista va prezenta și o sinteză a sugestiilor și propunerilor formulate în scopul sensibilizării forurilor de care depinde soarta folosirii raționale a acestui potențial energetic neconvențional.

Încerc să rețin atenția în final asupra unui singur aspect și anume asupra controversatei probleme a poluării termice pe care o produce utilizarea diversă dar parțială (din stadiul actual) a apelor termale. Pentru evitarea poluării cred că este bine să acordăm atenția cuvenită soluției propuse de Institutul de învățămînt din Oradea la care s-a referit cu prea multă modestie aici tov. Maghiar și anume „Modulul de utilizare în trepte și în scopuri diverse a apelor cu potențial între 20 și 80°”. Acest „modul”, care include 4 brevete de invenții și care este în curs de finalizare, oferă un model de aplicare a principiului circular activ ce permite valorificarea compuşilor chimici, a gazelor ce întovărășesc adesea apele geotermale precum și utilizarea potențialului caloric în producerea de energie; iarna de căldură pentru încălzit clădiri, vara pentru producerea frigului necesar conservării produselor și în ultimele trepte pentru încălzitul serelor, iazurilor piscicole și iazurilor pentru culturi de alge, al solarilor, după care în final se face deversarea în apele curgătoare la temperaturi legal admise ori reinjecțarea — în funcție de specificul zăcămintului.

Îmi exprim speranța că reprezentanții forurilor centrale vor încerca să trateze cu mai multă înțelegere și solitudine problemele cu care se confruntă factorii locali care se străduiesc să atragă această dificilă și complexă resursă în circuitul economic și că vor pune umărul, mai mult decît pînă acum, la rezolvarea acestei probleme de interes major pentru economia națională.

Nu știu cum s-ar putea găsi soluții operative, reale și de perspectivă de corelare a eforturilor și de valorificare a experiențelor din județele din vestul țării, dar sint convinsă că ceea ce s-a realizat bun în fiecare județ poate fi — în anumite limite — generalizat și că prin eforturi corelate multe probleme trenante vor putea fi mai operativ soluționate. Noi vă urăm tuturor participanților la dezbateri mult succes în activitatea adesea temerară pe care o întreprindeți și Revista economică vă stă la dispoziție în continuare ca tribună a schimbului de experiență, ca posibilitate de sensibilizare a factorilor implicați în această acțiune.

PROPUNERI ȘI SUGESTII

● Creșterea gradului de valorificare a potențialului energetic al apelor geotermale prin extinderea utilizărilor în trepte, realizarea unor utilizări complexe și creșterea în acest scop a numărului și diversității utilizatorilor.

● În funcție de condițiile locale și parametrii surselor geotermale se consideră necesară generalizarea aplicării procesului circular activ după modelul în curs de experimentare la I.I.S. Oradea.

● Intensificarea cercetărilor geologice și a celor de inginerie de zăcămint în vederea creșterii gradului de cunoaștere a zăcămintelor și a exploatării raționale a acestora.

● Stabilirea soluțiilor optime privind protecția mediului înconjurător în cadrul ansamblului activităților de exploatare-utilizare a surselor de ape geotermale.

● Creșterea aportului și inițiativei organelor locale pentru extinderea valorificării surselor de ape geotermale în special a celor care în prezent au debite disponibile; este necesară inventarierea acestor resurse și organizarea unor acțiuni locale de valorificare.

● Stimularea la nivel central a inițiativelor prin acțiuni operative de planificare și finanțare a investițiilor aferente extinderii utilizărilor.

● Includerea în programele de fabricație ale unor unități indus-

triale a unor utilaje specifice necesare valorificării resurselor geotermale.

● Organizarea la nivel central a unui colectiv integrat — furnizor de apă geotermală, titulari de investiții și utilizatori precum și reprezentanți ai organelor de sinteză (C.S.P., M.A.G.F., C.C.D.B.E.F.S.E.N., C.N.S.T., M.F., Banca de Investiții, M.E.I., C.N.A.) — investit cu atribuții și competențe privind urmărirea și controlul implementării soluțiilor tehnologice de valorificare economică a potențialului energetic geotermic în cadrul dezvoltării în ansamblu a bazei energetice a țării.

● Organizarea cât mai rapidă a activității de pregătire a cadrelor tehnice necesare pentru valorificarea surselor de energie neconvențională, în speță a apelor geotermale.

Tranziție spre un sistem diversificat de resurse energetice (I)

ADEVENIT EVIDENT chiar și pentru cei care, inițial, păreau să manifeste unele îndoieli, că problema energiei este ceea ce se numește o problemă globală a omenirii și nu una circumscrisă doar la o zonă sau alta a globului. Faptul că, aproape pretutindeni, costul procurării resurselor energetice (chiar atunci când aceasta se realizează prin exploatarea propriilor resurse) urmează o traiectorie ascendentă, iar volumul ofertei este inevitabil limitat, afectează — în condițiile interdependențelor economice crescînde din lumea de azi — într-o măsură mai mare sau mai mică toate statele, indiferent de dimensiunea, nivelul de dezvoltare sau sistemul lor social-politic. Adaptarea cit mai rapidă și mai eficientă la această nouă realitate se dovedește a fi, cu alte cuvinte, o premisă esențială a continuării dezvoltării și stabilității oricărei țări și a economiei mondiale în ansamblul său.

„Intr-adevăr — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — în viața internațională s-a pus în ultimii ani tot mai acut problema necesității de a reglementa consumul de energie și materii prime, ținînd seama că resursele naturale ale planetei noastre nu sînt inepuizabile și că în lume are loc o folosire nerațională a acestora, s-au manifestat și se manifestă puternice fenomene de risipă“.¹⁾

Definită frecvent ca o „criză“ energetică, noua situație din economia mondială nu are nimic din conotația de temporar, trecător, atribuită de regulă termenului de criză, ea avînd, dimpotrivă, toate șansele de a reprezenta o stare de durată, cu atît mai mult cu cît dependența de petrol, ca principală sursă de energie a lumii contemporane, rămîne încă considerabilă. „După cum demonstrează experiența — remarca revista «Mirovaia ekonomika i mejdunarodnie otnoșenia» într-un articol referitor la rolul încă precumpănitor al petrolului în aprovizionarea cu energie a lumii capitaliste — toate țările care dispun de importante resurse de petrol, indiferent dacă fac parte sau nu din O.P.E.C., urmăresc avantaje maxime din politica dusă în domeniul prețurilor de această organizație și nu sînt interesate în subminarea ei“. Pe de altă parte, o tendință de creștere, uneori considerabilă, înregistrează și cheltuielile pentru obținerea celorlalți purtători de energie (între care, un loc central îl ocupă cărbunele), datorită necesității atragerii în circuitul economic a unor zăcăminte cu un conținut util mai sărac sau cu condiții mai grele de exploatare. Astfel, în țara noastră indicele prețurilor externe era în anul 1980 de 8.62 ori mai mare față de 1973 în cazul petrolului importat și de 2.93 ori mai mare în cel al cărbunelui cocsificabil, iar indicele costului producției interne a crescut în același interval de 2.27 ori la petrol și de 1.72 ori la cărbune cocsificabil. În R.D. Germană investiția necesară pentru obținerea unei tone de lignit autohton (sursă care acoperă 60% din consumul de energie primară al țării) s-a dublat în decursul cincinalului 1976—1980. Din acest motiv, în interesul economiei naționale, au fost reduse prevederile de plan la energia electrică și alte produse. Chiar și în aceste condiții, circa 60% din totalul investițiilor industriale efectuate în cincinalul trecut în R.D.G. au servit la dezvoltarea bazei energetice și de materii prime („Neues Deutschland“, 12 aprilie 1981). În cazul U.R.S.S., investițiile alocate sectorului energetic în actualul cincinal, de circa 132 miliarde ruble, sînt cu 50% mai mari decît în cincinalul precedent, în vreme ce pe ansamblul economiei naționale volumul investițiilor capitale sporește cu 10.4%. Ca urmare ponderea sectorului energetic în totalul investițiilor capitale se apropie de 19%. Dacă, cu mai mulți ani în urmă, investițiile în sectorul energetic nu depășeau 35% din totalul investițiilor industriale ale Ungariei, în cursul cincinalului 1976—1980 ele au ajuns la 40%, iar în actualul cincinal, în ciuda moderării creșterii consumului de energie, vor reprezenta 45%.

¹⁾ Din gîndirea economică a președintelui României Nicolae Ceaușescu. Resursele energetice și de materii prime, Ed. politică, București, 1980, p. 21—22

Cu alte cuvinte, în condițiile interdependențelor în creștere din economia mondială, o revenire la epoca energiei ieftine și disponibile din abundență nu poate fi așteptată nici în țările socialiste. În plus, așa cum remarca J. Bognar, „combustibilii și minereurile devin mărfuri nu numai mai scumpe, dar și mai «tari», atît în cadrul cit și în afara cadrului C.A.E.R.“, în sensul că, în schimbul obținerii lor, este necesar exportul unor produse cu un grad mai ridicat de complexitate tehnologică și mai bine adaptate la cerințele partenerilor comerciali (End-century crossroads of development and cooperation, Vol. I, 1980, p. 105). În R.D. Germană, de pildă, achitarea costului importului aceleiași cantități de țitei presupunea, în 1979, un export de mașini și utilaje de peste trei ori mai mare decît la începutul anilor '70, iar aceasta în condițiile în care volumul importului de petrol s-a dublat, depășind 20 milioane tone pe an („Neues Deutschland“, 14 decembrie 1979).

În virtutea ponderii mari pe care cheltuielile pentru obținerea energiei o dețin în balanțele comerciale și în resursele alocate investițiilor de cele mai multe țări ale lumii, ea și a dificultăților legate de procurarea efectivă a anumitor surse datorită rarefierii ofertei, rezultă limpede că preocupările legate de energie reprezintă, și în țările socialiste, o problemă de eficiență a întregii economii naționale și nu numai a sectorului energetic. Majorarea cheltuielilor de producție propagată în întreaga economie de creșterea costului energiei subliniază o dată în plus că, în condițiile actuale, factorul hotărîtor al dezvoltării echilibrate a economiei naționale este creșterea accentuată a eficienței economice, carențele în acest domeniu nemaiputînd fi compensate prin nici un efort cantitativ suplimentar.

Exigențele producției, importului și consumului rațional de energie devin, așadar, un parametru fundamental în elaborarea strategiei de ansamblu a dezvoltării oricărei țări, inclusiv sub raportul structurii pe ramuri a economiei și comerțului exterior. Ele reprezintă, totodată, un puternic argument în favoarea creșterii productivității muncii și reducerii mai rapide a cheltuielilor materiale, a ridicării nivelului tehnic și calitativ al producției, ca o cale de compensare a costului suplimentar al energiei și de înscriere eficientă în diviziunea internațională a muncii. Cu atît mai presante sînt exigențele amintite, accentuate de creșterea rolului factorului economic extern, în cazul țărilor mici și mijlocii, dens populate și sărace în resurse energetice, cum sînt cele mai multe dintre țările europene.

În acest context, ținînd seama de posibilitatea deteriorării raportului de schimb, care nu înseamnă altceva decît sporirea cantității de produse ce trebuie exportate pentru acoperirea importului aceleiași cantități de mărfuri, respectiv de combustibili, se desprinde însemnătatea realizării exporturilor planificate și a modernizării structurii comerțului exterior prin adaptarea mai rapidă a economiei la exigențele pieței externe sub raport tehnic, calitativ și al condițiilor de livrare. Un prim pas în această direcție îl constituie în unele țări măsura ca alocațiile bugetare utilizate pînă atunci pentru subvenționarea unor produse industriale nerentabile să fie afectate unor ramuri bine definite, cu mare potențial de export, inclusiv agriculturii, pentru a se putea asigura mijloacele necesare atît importului, cît și rambursării datoriei externe contractate în trecut.

Dezvoltarea prioritară a bazei energetice proprii

NECESITATEA de a reduce dependența de importul unor resurse energetice tot mai scumpe și mai rare, pentru a limita consecințele negative ale creșterii prețurilor pe piața mondială

Ponderea principalelor categorii de combustibil și energie recalculată în combustibil convențional, în unele țări socialiste (în % din totalul producției de energie primară)

Țara	Anul	Combustibil fosil				Energie hidro- electrică
		Total	din care :			
			Cărbune	Petrol	Gaze naturale	
Bulgaria	1960	82,8	79,4	4,4	—	16,2
	1980	84,4	82,3	—	2,1	5,2
Ungaria	1960	100,0	81,8	14,9	3,3	—
	1980	84,9	34,5	12,7	36,2	—
R.D.G.	1960	99,5	99,5	—	—	0,5
	1980	99,7	95,2	0,1	4,4	0,2
Mongolia	1960	100,0	100,0	—	—	—
	1980	100,0	100,0	—	—	—
Polonia	1960	99,7	98,7	0,3	0,7	0,3
	1980	99,7	95,3	0,3	4,1	0,2
U.R.S.S.	1960	89,2	52,0	29,6	7,6	3,3
	1980	94,9	24,5	44,0	26,3	2,2
Cehoslovacia	1960	96,9	92,8	0,4	3,7	3,1
	1980	97,2	96,0	0,2	1,0	0,9
Iugoslavia	1960	94,3	83,1	10,7	0,5	5,7
	1980	70,6	47,6	17,1	5,9	29,4

Sursa : Anușul statistic al Secretariatului CAER, Moscova, 1981, p. 171.

asupra economiei naționale. Își găsește între altele reflectarea în preocuparea generală a țărilor importatoare pentru lărgirea bazei energetice proprii, chiar atunci când rezervele sînt mai sărace.

Este, astfel bine cunoscut faptul că, în România lărgirea bazei proprii de energie și materii prime și gospodărirea ei cît mai judicioasă reprezintă, alături de modernizarea agriculturii, cele mai importante priorități ale dezvoltării în actualul cincinal și în perspectivă. Sporirea gradului de acoperire din resurse interne a necesităților economiei naționale și reducerea substanțială a importurilor constituie un obiectiv de bază al Programului-directivă de cercetare și dezvoltare în domeniul energiei adoptat de cel de-al XII-lea Congres al partidului, prin a cărui realizare țara noastră urmează să devină, la sfîrșitul deceniului, independentă din punct de vedere al aprovizionării cu combustibil și energie. În concordanță cu acest Program, actualul plan cincinal prevede o creștere accelerată (de peste 2,7 ori) a producției de cărbuni, pentru sporirea aportului acestora în balanța de energie primară, paralel cu reducerea ponderii hidrocarburilor și cu creșterea gradului de valorificare a potențialului hidroenergetic național. La jumătatea acestui deceniu urmează să intre în funcțiune și prima centrală nucleare-electrică, cea de lângă Cernavodă, care va avea o putere instalată de 660 MW, urmînd ca ulterior, pînă în 1990, ponderea centralelor nucleare în producția de energie electrică a României să ajungă la 17—18%. Totodată, se preconizează trecerea pe o scară tot mai largă la utilizarea unor noi surse de energie (geotermică, solară, eoliană, a biomasei etc.) intensificîndu-se și activitatea de cercetare științifică în acest sens. Amplificarea eforturilor de dotare și modernizare a sectorului primar al economiei, căruia i se alocă în 1982 circa 37% din totalul investițiilor productive creează condiții ca țara noastră să-și acopere din resurse interne 83% din energia primară consumată în acest an.

Orientări similare întîlnim și în celelalte țări socialiste, chiar dacă componentele și structurile nu sînt pretutindeni aceleași. Semnificația acestor orientări rezultă și mai clar dacă le vom raporta și la evoluția structurii producției interne de energie primară — care nu cuprinde importul, adeseori considerabil — în ultimele două decenii (vezi tabelul). Aceste orientări s-au accentuat după 1980, ultimul an pentru care există date comparabile.

Tezele adoptate de cel de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Bulgar, de pildă, prevăd — ținînd seama de influența defavorabilă asupra economiei țării a creșterii neîncetate a prețurilor la materiile prime, combustibilii și mașinile importate — sporirea ponderii resurselor naționale de energie și materii prime, sarcină prioritară strîns legată de îmbunătățirea structurii balanței energetice. În consecință, producția de cărbune va spori de la 31.5 milioane tone, în 1980, la 62 milioane tone în 1990, în același interval urmînd a fi date în exploatare noi termocentrale pe bază de cărbune, cu o putere instalată totală de

1 870 MW. Cu toate acestea, ponderea cărbunelui (autohton și importat) în producția de energie electrică a țării se va reduce de la 72,5%, în acest an, la 49,3% în 1990. Explicația : în perspectivă, energetică bulgară se va baza tot mai mult pe energia nucleară, a cărei pondere în producția energiei electrice se prevede să atingă circa 26%, în 1985, și cel puțin 40% pînă la sfîrșitul deceniului.

În Polonia, resursele considerabile de cărbune de care dispune țara sînt de natură să determine sporirea rolului acestuia în acoperirea necesarului de energie al economiei naționale. O însemnătate deosebită este atribuită în acest context reinscrierii pe o linie ascendentă a producției de cărbune.

Cărbunelo reprezintă, alături de petrol și gaze, o sursă esențială de energie și pentru Albania. Producția de cărbune, al cărei volum a crescut de cinci ori față de 1960, nu numai că acoperă în întregime nevoile proprii ale țării, ci, începînd din actualul cincinal, asigură și un disponibil pentru export. În anul 1985 combustibilii și energia electrică vor conta cu circa 43% în totalul exportului albanez.

Sporirea extracției de cărbune ocupă un loc central și în noua orientare privind structura balanței energetice a R.D. Germane, trasată de cel de-al X-lea Congres al P.S.U.G. Volumul extracției va spori de la 260 milioane tone lignit în 1980 (cifră care o situează pe unul din primele locuri în lume) la 300 milioane tone în 1990, astfel încît, în viitor, necesarul de energie primară să fie acoperit în măsură covârșitoare pe baza lignitului autohton. Rețin, de asemenea, atenția eforturile preconizate pentru dezvoltarea, pe o bază tehnică nouă, a industriei carbochimice ; producția sa urmează să sporească în cursul acestui deceniu, de la 7 la 11 milioane tone echivalent petrol, fiind chemată să contribuie, alături de petrochimie, la asigurarea bazei de materii prime necesare economiei. Paralel, va continua să sporească contribuția centralelor nucleare-electrice : ponderea lor se ridică în 1980 la 12% din totalul producției de energie electrică a țării. Reducerea ponderii petrolului în consumul național de energie primară la 33,4% în 1982 față de 40,7% în 1978 și implicit sporirea în continuare a ponderii purtătorilor de energie din țară (care anul trecut ajunseseră la 48,4%) se va realiza în Ungaria în primul rînd prin accelerarea extracției de cărbune, paralel cu intrarea în funcțiune prevăzută pentru acest an a primului grup al centralei nucleare-electrice de la Paks (care în 1985 va avea o putere instalată de 1 760 MW).

În China, deși producția de energie electrică a crescut după eliberare în medie cu 14,7% pe an, ea este încă departe de a face față nevoilor actuale ale țării, relevă revista „China populară” (nr. 3/1981). Deoarece potențialul hidroenergetic (din care în prezent se exploatează circa 5%) este printre cele mai mari din lume, iar rezervele de cărbune sînt și ele considerabile (circa 600 miliarde de tone), se acordă prioritate valorificării acestor două surse, inclusiv prin accelerarea construirii de microhidrocentrale, rentabile într-o țară atît de întinsă, în care 80% din populație trăiește în mediul rural.

În cazul Cehoslovaviei, avîndu-se în vedere insuficiența rezervelor de cărbune, în prezent se construiesc ultimele mari centrale termice pe baza acestor surse, prefigurîndu-se diminuarea ponderii ei în producția de energie electrică a țării la 50% în 1990 și circa 40% spre sfîrșitul secolului. De asemenea, odată cu terminarea amenajărilor hidroenergetice în curs de realizare împreună cu Ungaria pe Dunăre, se vor epuiza posibilitățile de construire de hidrocentrale mari cu debit continuu. În consecință, începînd cu acest cincinal creșterea producției de energie electrică se va obține mai ales cu ajutorul centralelor nucleare (dintre care prima, de 880 MW se află în funcțiune) și a căror pondere în producția de energie primară a țării se va majora de la 3,9% în 1985 la aproximativ 20% în anul 2000.

Bizuirea crescîndă pe sursele interne de energie se consideră că ar putea reduce considerabil pînă în anul 2000 dependența Iugoslaviei de energia importată, estimată actualmente la circa 50%, pentru a îmbunătăți astfel situația balanței comerciale și de plăți a țării. Paralel cu programul de realizare de centrale nucleare-electrice, dintre care cea de la Krsko, cu o putere instalată de 664 MW, prima din seria celor opt prevăzute să se construiască pînă la sfîrșitul secolului, a intrat în funcțiune anul trecut, se preconizează construirea de noi centrale termice electrice pe baza combustibililor solizi.

Dinu DRAGOMIRESCU

Perspective pentru rafinarea țiteiului

INDUSTRIA occidentală de rafinare a țiteiului este în continuare afectată de redu-

petrol se va reduce în cadrul țărilor membre ale O.C.D.E. cu circa 11 la sută față de nivelul de vârf de 38 miliarde pe zi în 1979, an când capacitatea de rafinare era deja cu 25 la sută mai mare decât consumul de produse petro-

la sută consumul, acest excedent urmînd să ajungă la 52 la sută pînă în 1990.

Cel mai mult afectată va fi Europa de Vest care deține 43 la sută din capacitatea totală de rafinare a O.C.D.E., de 47 miliarde barili pe zi și respectiv două treimi din capacitatea neutilizată. A.I.E. estimează nivelul capacităților vest-europene excedentare la 62 la sută pentru 1985 și peste acest nivel pentru sfîrșitul deceniului.

Statele Unite și Canada, cu 42 la sută din capacitatea totală a O.C.D.E., se așteaptă să atingă capacități excedentare reprezentînd 44 la sută din cerere în 1985 și 53 la sută în 1990, comparativ cu 13 la sută în 1979. O situație relativ mai bună o va avea Japonia cu un surplus de numai 15 la sută în 1979 deși și în industria acestei țări va avea loc o dublare a capacităților excedentare pînă în a doua jumătate a deceniului actual. În aceste condiții interesul industriilor de prelucrare a petrolului se îndreaptă, de la produsele grele de cracare, către produsele ușoare mai scumpe și mai solicitate pe piața internațională.

Programe de dezvoltare

Mali: valorificarea potențialului minier

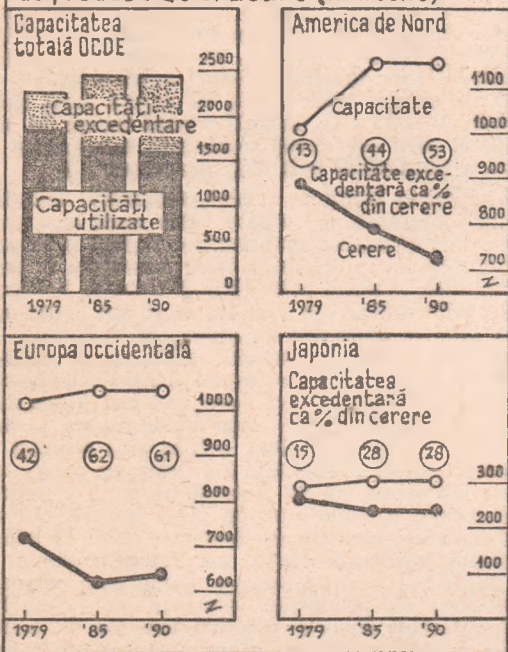
ÎN COMERȚUL MONDIAL, Republica Mali participă îndeosebi prin livrări de materii prime agricole, provenind mai ales din sectorul zootehnic. Dezvoltarea industriei miniere se află încă la început și se limitează deocamdată la exploatarea de aur, fosfați, calcar și sare. Mali deține însă un bogat potențial minier pe cale de a fi valorificat în perioada imediat următoare. În acest scop guvernul a inițiat un amplu program de dezvoltare a sectorului minier pe calea cooperării internaționale. Slaba lui dezvoltare de pînă acum are drept cauză nu numai insuficiența acțiunilor de prospectare, dar și condițiile dificile de exploatare a zăcămintelor, localizate la distanțe foarte mari de porturile oceanice, în zone lipsite de apă și de infrastructură economică.

Prin planul 1981-1985, guvernul prevede în sectorul minier investiții de 151 milioane dolari, ținîndu-se seama de faptul că exporturile miniere pot deveni o nouă sursă de venituri extreme. Pe primele locuri între cele 24 proiecte prevăzute, se află inventarierea resurselor miniere ale țării, investigarea și exploatarea de zăcăminte de petrol, sisturi bituminoase, cărbune, metale prețioase și semiprețioase. Alte proiecte privesc intensificarea prospecțiunilor și pregătirea exploatării unor zăcăminte cunoscute sau recent descoperite. Proiectele pentru exploatarea zăcămintelor de uraniu de la Adrar des Iforhas, Hombori și Falea au la bază lucrările începute anterior. La Kalana, în sud, producția de aur (de 400 kg/an) va crește de circa 5 ori în următorii doi-trei ani, rezervele zăcămintului fiind estimate între 30 și 100 tone. Alte zăcăminturi de aur și de diamante au fost recent descoperite la Kenieba înspre granița cu Senegambia, la Kangaba înspre granița cu Guinea și la Segou în regiunea Bagoe. Exploatarea bauxitei se va baza pe rezervele de 815 milioane tone (40-45 la sută conținut alumină) ale zăcămintelor din zona platourilor înalte cuprinsă între Kourouba și granița cu Senegambia și Guinea; extractia minereului de fier se va face prin exploatarea zăcămintelor de la Bafing și Kenieba cifrate la 1 miliard tone, iar pentru mangan va începe exploatarea zăcămintelor Ofolik și Ansongo care au rezerve de 3,5 miliarde tone. Producția de fosfați (2 000 tone în prezent) va spori pe seama rezervelor de 20-30 milioane tone din zăcămintul Tilemsi; alte zăcăminturi de fosfați au fost recent descoperite la Tin Hima, Chamauguet și Adarakiyene. Alte proiecte vizează exploatarea în zone unde există zăcăminturi potențiale de wolfram, niobiu, tantal, cupru și cositor.

Preocupările de dezvoltare a sectorului minier din Mali oferă întreprinderilor românești posibilitatea unor noi livrări de echipamente și realizarea în cooperare a unor obiective miniere, ca o contribuție la dezvoltarea economică a acestei țări în spiritul relațiilor de prietenie și colaborare dintre România și Mali.

M. F.

Rafinarea țiteiului • OCDE: capacitatea de rafinare și cererea de produse de cracare (mil. tone)

Sursa: după «The Economist»

cerea temporară a cererii de petrol. Agenția Internațională pentru Energie (A.I.E.) apreciază că pînă la nivelul anului 1990 cererea de

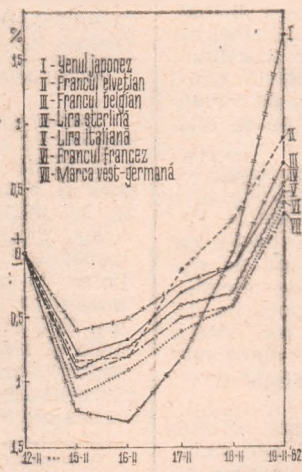
liere al țărilor industrializate. Sursa citată consideră că la nivelul anului 1985 capacitatea de rafinare a lumii occidentale va depăși cu 50

EVOLUȚII MONETARE

INTERVALUL 15-19.II.1982 a marcat o evoluție contradictorie a cursului dolarului S.U.A. pe piețele valutare.

După o poziție fermă a monedei americane pe piețele de schimb din prima parte a intervalului, prezentarea cifrelor privind scăderea cu 3% a producției industriale în S.U.A. în luna ianuarie a.c. (după o scădere de 0,1% în decembrie 1981), și a reducerii la 70,3% a industriei de utilizare a capacităților de producție (cel mai scăzut din 1975) tot în luna ianuarie a.c., au determinat ferme luări de poziție din partea autorităților monetare centrale.

Yenul japonez a înregistrat reprecierea cea mai accentuată pe ansamblul intervalului analizat în relația cu dolarul S.U.A., situîndu-se la 233,50 yeni/1 dolar la închiderea săptămîinii, față de 237,50 yeni/1 dolar pe 2.II.1982. Performanțele economiei nipone — în raport cu a celorlalți parteneri occidentali — dintre care premină rezultatele industriei, al cărei indice anual în cea în ultima lună chiar o ușoară creștere, a conferit yenului o poziție destul de fermă și care, în opinia recursorilor de afaceri interesate, va continua să se măritese și în viitorul apropiat. Francul elvețian care a beneficiat și de reducerea deficitului balanței comerciale la 242,3 milioane franci în ianuarie a.c. (față de anul de 387,4 milioane în perioada corespunzătoare a anului trecut) și de unele previziuni legate de reducerea procentului de inflație anual în 1982 la 5% (comparativ cu 6,5 înregistrat în 1981), cota la închiderea săptămîinii la 1.8875 franci/1 dolar, cu 0,9% peste cursul de referință de 1.9050 franci/1 dolar. Francul elvețian, cu toate că a înregistrat o repreciere în relația sa cu dolarul S.U.A. cu circa 0,7% (40,25 franci/1 dolar pe 19.II.1982, comparativ cu 40,55 franci/1 dolar

Evoluția cursurilor principalelor valute occidentale față de dolarul S.U.A. în perioada 15-19.II.1982; bază: 12.II a.c.

pe 12.II.1982, continuă să dețină o poziție slabă în cadrul sistemului valutar vest-european. Lira sterlină și lira italiană erau tranzacționate la sfîrșitul intervalului prezentat cu circa 0,5% peste închiderea din 12.II.1982, respectiv la 1.6350 dolari/1 liră (1.6150 dolari/1 liră cursul de referință) și 1.262 lire italiene/1 dolar (1.268,50 lire/1 dolar pe 12.II.1982). Francul francez, care a trebuit să suporte reducerea dobînzii de intervenție a Băncii Franței la 14,125% (de la 14,75%), în intenția autorităților monetare de a încuraja investițiile, cota la închiderea din 19.II.1982 la 6,0050 franci/1 dolar, cu 0,3 sub cursul din 12.II.1982, de 6,0225 franci/1 dolar. Marca vest-germană se situa la închiderea săptămîinii la 2,3500 mărci/1 dolar, față de 2,3750 mărci/1 dolar pe 12.II.1982 (reprecie de 0,4%), o reprecie mai accentuată fiind stopată de publicarea creșterii cu 1,8% a prețurilor cu ridicata în ianuarie a.c., față de decembrie 1981 și a unei prognoze privind redresarea modestă a economiei în 1982 (creștere cu circa 1% a produsului național brut).

Dobînzile la depozitele în principalele eurovalute pe termen de 6 luni au înregistrat o scădere la eurodolari (15,9375% pe 19.II.1982, comparativ cu nivelul de 16,5% pe data de 12.II.1982, în timp ce la euro mărcile vest-germane și eurofrancii elvețieni au fost relativ constante în jurul a 10,375% și respectiv 8,75%.

Prețul aurului la Londra a evoluat pe o linie descendentă, al doilea fixing din ziua de 19.II.1982 de 369,25 dolari/uncie fiind cu 8,25 dolari/uncie sub cel corespunzător din 12.II.1982.

Gheorghe MUNTEAN
Alexandru OLTEANU

AGRAVAREA SITUAȚIEI ECONOMICE ȘI SOCIAL-POLITICE A FORȚEI DE MUNCĂ IMIGRATE

ÎN ULTIMII ANI au apărut numeroase elemente noi în mecanismele și implicațiile migrației internaționale a forței de muncă, în condițiile de muncă și viață ale imigranților. Toate aceste particularități sînt determinate de manifestările actuale concrete ale conținutului epocii contemporane, de adîncirea marilor decalaje economice și tehnico-științifice dintre țările sărace și țările bogate, ca și, sau mai ales, de criza structurală și adîncirea crizei social-politice cu care se confruntă țările capitaliste dezvoltate.

Migrația internațională a forței de muncă se întrepătrunde acum cu activitățile tot mai ample și mai diverse ale corporațiilor transnaționale. Acestea din urmă au dat naștere la fluxuri noi de migrație și la condiții speciale de trecere dintr-o țară în alta, de cele mai multe ori prin eludarea legilor statelor în cauză, la „adăpostul” statutelor lor de funcționare. De regulă, în cadrul acestor corporații, fluxurile de forță de muncă superior calificată înregistrează sensuri inverse, față de cele ale brațelor de muncă necalificate. Ceea ce merită a fi subliniat cu deosebire este faptul că migrația se înregistrează către țări în care s-a constituit o piață a forței de muncă cu rigori și exigențe ferme, cu concurență profesională dură, spre state naționale unde există structuri social-economice și instituționale complexe, cărora cu greu le fac față „intrușii”.

Mai mult, migrația se desfășoară în prezent în contextul și sub incidența confruntării acerbe dintre politicile protecționiste promovate sub cele mai variate forme de către țările capitaliste dezvoltate. Sînt de mult depășite situațiile cînd imigranții erau așteptați, poftiți și primiți cu „entuziasm” în țările dezvoltate europene și S.U.A., de marile firme din aceste țări. Ca urmare, imigrația clandestină a devenit prioritară, prin aceasta exercitîndu-se presiuni puternice asupra condițiilor de pe piața forței de muncă și așa destul de nefavorabile din cauza șomajului cronic și de masă. De altfel, în ultimii ani, imigrația cunoaște o tendință puternică de diminuare, de reflux. Dacă în anul 1974 numărul lucrătorilor străini angajați oficial în țările din Europa Occidentală era de peste 7 500 000 de persoane, în anul 1975 acesta ajunsese la circa 6 300 000 de persoane, în anul 1976 la 5 800 000 de persoane. În ultimii ani numărul străinilor angajați în țările arătate a scăzut și mai mult, ca urmare a limitării imigrării, a măsurilor de îndepărtare a celor pătrunși anterior (pe bază de acord sau clandestin), precum și ca urmare a agravării deosebite a șomajului care lovește în primul rînd pe imigranți.

În ansamblul consecințelor social-economice și politice ale migrației internaționale a forței de muncă, cele care se referă la condițiile de muncă și de viață ale emigranților-imigranților, ale familiilor acestora, ocupă locul central, fiind de o deosebită gravitate. Pe fondul crizei economice structurale și în strînsă legătură cu particularitățile recente ale procesului migrator, au crescut considerabil discrepanțele între promisiunile amănunțite făcute în anii de boom economic prelungit și așteptările emigranților pe de o parte și condițiile reale de muncă, de locuit, de trai în general ale imigranților și familiilor lor, pe de altă parte.

Aprecierea de mai sus poate fi susținută și concretizată cu ajutorul mai multor indicatori parțiali. Astfel, statisticile oficiale, declarațiile personale ale celor în cauză, anchetele sociologice, rapoartele unor organisme naționale specializate, ca și cele guvernamentale, evidențiază că imigranții sînt, de regulă, primii concediați, devenind persoane nedorite de oficialități sau de muncitorii autohtoni; lor li se rezervă locurile de muncă cele mai grele și li se plătesc salariile cele mai mici; condițiile de locuit de care „beneficiază” imigranții sînt mult sub nivelul normal, ei sînt supuși fenomenului de „respingere” socială și națională.

Practica actuală oferă suficiente exemple din care rezultă că muncitorii imigranți sînt exploatați în mod brutal. Structura și nivelul valorii forței de muncă a muncitorilor din țările slab dezvoltate, imigrați în țările puternic industrializate, este favorabilă unei asemenea presiuni din partea monopolurilor încît salariile plătite acestora pot să se constituie doar din acea parte

a valorii acestei mărfi specifice care acoperă necesitățile strict fiziologice; elementul moral-istoric al valorii forței de muncă fie că este redus la minimum, fie că este eludat complet. „În unele țări — remarcă tovarășul Nicolae Ceaușescu — vorbindu-se de dreptul oamenilor de a emigra, se urmărește, în esență, asigurarea posibilităților marilor trusturi supranaționale de a-și recruta forță de muncă ieftină, mai cu seamă forță intelectuală, inteligentă. Aceasta este, în fond o nouă formă de exploatare imperialistă, care are drept consecință menținerea în stare de imperioare a popoarelor mai slab dezvoltate.”¹⁾

Pe temeiul că valoarea forței de muncă, respectiv salariile naționale în țările mai puțin dezvoltate sînt mult mai mici decît în țările avansate economic muncitorilor străini li se plătesc salarii considerabil mai mici decît celor autohtoni în condițiile în care prestează aceleași activități, ei fiind și handicapați din punct de vedere social și juridic, ca și din cauza necunoașterii limbii țării în care sînt angajați. „Ei, imigranții — se scrie într-unul din articolele recente publicate în revista franceză „Problèmes économiques — ocupă doar slujbele care nu convin altora. Împinși de foame și nevoi, cei mai mulți dintre imigranți sînt obligați să accepte orice fel de muncă, oricît de grea și penibilă”. Și nu de puține ori, ei sînt obligați să presteze munci simple, mult sub nivelul calificării pe care o au. Trebuie arătat, de asemenea, că, în ultimul timp, în condițiile agravării fără precedent a șomajului, pe piața muncii din țările capitaliste și-a făcut apariția un fenomen nou cu efecte negative, în cascadă, respectiv faptul că, întrucît oferta de brațe de muncă depășește cu mult cererea, numeroase persoane sînt forțate să se angajeze pe posturi inferioare calificării lor. „Diplomații de învățămînt superior acceptă locurile de muncă rezervate pînă în prezent bacalaureaților” — constata recent publicația Hannoversche Allgemeine. Aceștia din urmă, la rîndul lor, iau locurile titularilor brevetelor de calificare (obținute în școli profesionale sau prin pregătirea la locul de muncă), fapt care are ca efect diminuarea șanselor, pînă la pierderea speranței de a găsi de lucru, pentru tinerii absolvenți ai formelor de învățămînt inferior.”²⁾

— în milioane —

	1980	1981	1982	1982			1983
				I	II	I	
Total O.C.D.E.	21,4	25	28,2	28,2	28,5	28	
din care :							
America de Nord	8,4	9	10,7	10,7	10,5	10	
Patru țări vest-europene (Anglia, Franța, R.F.G., Italia)	5,9	7,7	8,7	8,5	9	9	

Sursa : L'Observateur de l'O.C.D.E., ianuarie 1982

Într-o astfel de situație este evident că imigranții au șanse extrem de reduse de a găsi de lucru în general și aproape nici o șansă de a lucra în posturi pe măsura calificării lor. Aceasta este și concluzia înserată într-un alt ziar vest-german. „Cu cei 1,7 milioane de șomeri în decembrie 1981 și avîndu-se în vedere prognoza făcută de președintele Oficiului federal pentru ocupare — Josef Stingl —, conform căreia în anul 1982 se va ajunge la peste 2 milioane de șomeri, piața muncii în R.F.G. înregistrează o veritabilă depresiune. Cei mai loviți sînt muncitorii fără calificare, străinii și salariații virșnici, precum și femeile și tinerii”³⁾. Caracterul cronic și de masă al șomajului respectiv este evidențiat foarte clar de cele mai recente statistici oficiale, iar previziunile pentru următorii ani nu sînt deloc incurajatoare. (vezi tabelul).

¹⁾ Nicolae Ceaușescu, „România pe drumul construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate”, vol. 14, București, Ed. politice 1977, p. 309.

²⁾ Hannoversche Allgemeine, 5 ianuarie 1982.

³⁾ Stuttgarter Zeitung, 29 decembrie 1981

Legea capitalistă a populației acționează deosebit de intens asupra forței de muncă imigrată. Mai mult, așa cum spuneam, șomajul afectează, în primul rând, această masă a populației active salariate, imigranții fiind, de regulă, primii concediați, deoarece sînt lipsiți și de protecția sindicală. Într-un articol intitulat sugestiv „Muncitorii imigranți — primele victime ale crizelor”, revista „Euroforum”, editată de Piața comună, arăta încă în aprilie 1979 cînd criza și șomajul nu atinseseră nivelul actual că străinii din cele nouă țări membre ale C.E.E. sînt primii aruncați pe drumuri imediat ce apar greutăți economice. Confirmînd această afirmație în Franța, în timp ce rata generală a șomajului a evoluat de la 6,3% în 1980 la 7,5% în 1981, urmînd să atingă, conform previziunilor, 8,5% în 1982, în rîndul muncitorilor străini aceasta a oscilat între 12—14%, fiind deci de aproape două ori mai mare.

În același articol, se sublinia că, în viitor, problemele folosirii muncitorilor imigranți nu vor fi mai ușoare, ci dimpotrivă. Și acest lucru a devenit evident deoarece numărul șomerilor depășește cu mult numărul locurilor vacante. În R.F.G., de pildă, la sfîrșitul anului 1981, existau doar 130 000 de locuri de muncă vacante pentru cei aproape 1 500 000 de șomeri⁴⁾. În anii '80 continuă ziarul vest-german, un număr mai mic de posturi vor deveni vacante prin pensionare, deoarece contingentele 1915—1925 care au ajuns la limita de pensie au fost afectate de cele două războaie. În același timp, tocmai în acești ani sosesse pe piața muncii contingentele mai numeroase — născuții în primii 10—15 ani de după război.

În prezent, nevoia suplimentară de forță de muncă, necalificată sau slab calificată din anii '50—'60, nevoie satisfăcută în multe țări prin imigrație, s-a transformat în contrariul ei; oferta mult mai mare de brațe de muncă, comparativ cu cererea întreprinderilor de asemenea marfă. Un asemenea raport nefavorabil forței de muncă în general, s-a instalat pe piața muncii tocmai cînd însăși populația autohtonă, din cauza agravării șomajului a devenit ea însăși „interesată” în asemenea locuri de muncă. Pe fundalul unei asemenea corelații între cererea și oferta de brațe de muncă, au apărut și s-au dezvoltat numeroase contradicții între populația autohtonă și imigranți. De asemenea, într-o serie de țări capitaliste dezvoltate, insuficiența relativă de specialiști din acei ani s-a transformat într-o „supraproducție” de ingineri, electroniști, medici, profesori. O asemenea răsturnare de situații s-a datorat evident și „exodului de inteligență” dinspre țările în curs de dezvoltare.

Realitățile bine cunoscute din Europa occidentală atestă că **emigranții — imigranții trăiesc în anii din urmă o adevărată dramă colectivă**. Emigranțul contemporan „se aruncă” într-un

sistem bazat pe stricte interdependențe juridice, economice, sociale, care-l vor strînge într-o țesătură de reglementări și de restricții, nelăsîndu-i decît un foarte îngust cîmp de mișcare și acțiune. Legile țării de intrare sînt ostile imigranțului pînă la totala lui subjugare, iar patronul îi impune și alte reguli de mișcare și alte obligații decît cele scrise. Venit de pe alte coordonate geografice, avînd obiceiuri specifice, imigranțul este privit cu adversitate și nu se poate adapta noii situații.

Apreciîndu-le condițiile de muncă și viață, literatura occidentală însăși nu ezită să-i numească pe emigranții actuali „sclavii Europei occidentale”, „robi ai lumii moderne”, „nomazii secolului al XX-lea.” Porniți în căutarea unui paradis iluzoriu, ei au găsit numai munca pînă la istovire pentru învîțirea altora, lipsă de drepturi, de înțelegere și adversități dintre cele mai diferite. Greutățile de adaptare la noile condiții social-politice, sînt agravate și mai mult prin despărțirea de familie.

Politica discriminatorie față de muncitorii imigranți, este legalizată prin măsuri juridice din partea țărilor de sosire. În Anglia, încă prin legea din 1971 pentru reglementarea imigrației, intrată în vigoare în ianuarie 1973, muncitorii imigranți au fost aduși la stadiul de muncitori sezonieri, fiind astfel lăsați la discreția patronilor.

Recent, în Franța, P. Monory a arătat că guvernul promovează o politică de „limitare strictă a numărului imigranților și de încurajare a plecării muncitorilor străini”, ca una din căile de realizare a obiectivului său prioritar — folosirea forței de muncă franceze. Legea nu-i apără de șomaj pe imigranți, ea fiind concepută pe principiul „ultimul venit e primul care pleacă”. În Italia se dezbate în prezent un proiect de lege prin care guvernul a cerut parlamentului să prevadă pedepse serioase împotriva aceluia care facilitează intrarea ilegală în Italia a unor muncitori străini sau angajarea lor. În S.U.A., au fost reduse an de an contingentele de imigrație. Măsuri restrictive în calea imigrării s-au adoptat și în Elveția, în R.F.G. etc.

În afara aspectelor concrete referitoare la statutul defavorizat al imigranților, de barierele puse în calea noilor imigranți, o problemă importantă o reprezintă consecințele negative asupra economiilor țărilor de plecare, de regulă țări în curs de dezvoltare, care în felul acesta sînt lipsite de o parte a forței de muncă, vîzîndu-și risipite eforturile pe care le-au făcut pentru calificarea ei. Tocmai de aceea se afirmă și se recunoaște tot mai mult necesitatea unor măsuri generale pentru a se pune capăt stimulării emigrației, oricărui activități de racolare a cetățenilor altui stat, instigării oamenilor de a-și părăsi locurile natale.

dr. Niță DOBROTĂ

⁴⁾ Deutsches Allgemeines Sonntagsblatt, 13 dec. 1981, în „La Tribune d'Allema. gne” nr. 928, 10 janvier 1982.

Criteria științifice, raționale

(Urmare din pag. 4)

tine pentru perioada de stabulație, precum și pentru perioada de pășunat. Avantajul acestor rații este determinat de faptul că, pe lîngă asigurarea elementelor

zate pe porumb știuleți însilozat, cartofi, lucernă etc. În hrana acestor animale, furajele combinate vor fi utilizate doar pentru completarea substanțelor nutritive necesare. O asemenea furajare mixtă s-a practicat la noi, în trecut, cu rezultate

rajelor în vederea creșterii gradului de consum și a aportului nutritiv al resurselor furajere, folosirea pe scară largă a nutrefurilor grosiere (în special pentru furajarea taurinelor și ovinelor), **reducerea continuă a consumurilor specifice de concentrate** pe unitatea de produs prin utilizarea lor rațională sub formă de nutrețuri combinate și de amestecuri furajere, corespunzător cerințelor nutriționale pe specii și categorii de animale, consti-

Tabelul nr. 2

Rații furajere optime, fără concentrate, în hrana taurinelor pentru lapte cu producție de 3 500 l/cap/au

	Perioada de stabulație				Perioada de pășunat					
	Tineret		Juninci gestante	Vaci de lapte		Tineret		Juninci gestante	Vaci de lapte	
	6—12 luni	12—18 luni		lactație	repaus	6—12 luni	12—18 luni		lactație	repaus
Porumb siloz (kg)	13,63	18,86	12,00	20	15	—	—	—	—	
Semisiloz de leguminoase (kg)	2,81	4,18	19,48	17,8	22,5	—	—	—	—	
Cioacăli de porumb (kg)	1,73	1,99	1,42	3,69	—	—	—	—	—	
Sfeclă furajeră (kg)	—	—	—	6	2,08	—	—	—	—	
Borceag masă verde (kg)	—	—	—	—	—	23,53	32,35	41,96	33,33	
Graminee masă verde (kg)	—	—	—	—	—	—	—	8,63	33,33	
Costul rației (lei)	2,51	3,48	5,60	7,51	6,75	3,06	4,21	6,75	11,0	
Unități nutritive	4,00	5,50	8,60	11,00	10,00	4,00	5,5	8,6	13,0	
Proteină digestibilă (grame)	350,30	501,50	1 497,80	1 542,9	1 745,8	564,7	776,4	878,5	1 333,2	
Substanță uscată (kg)	4,53	8,00	12,00	16,0	13,0	4,47	6,15	10,0	14,0	
Costul unei unități nutritive (lei)	0,63	0,63	0,65	0,68	0,68	0,77	0,77	0,78	0,85	

nutritive corespunzătoare, contribuie la obținerea celui mai redus cost de producție. Rezultatele prezentate în tabelul nr. 2 au la bază sortimentul de furaje menționat în proiectul legii privind organizarea producerii și folosirii raționale a resurselor de nutrețuri.

La porci, noile norme de hrană sînt ba-

bune. Avantajele introducerii cartofilor și lucernei în furajarea porcinelor sînt demonstrate de experiența multor unități. Bunăoară, folosirea cartofilor în furajare a dat rezultate pozitive în județele cu tradiție în această cultură.

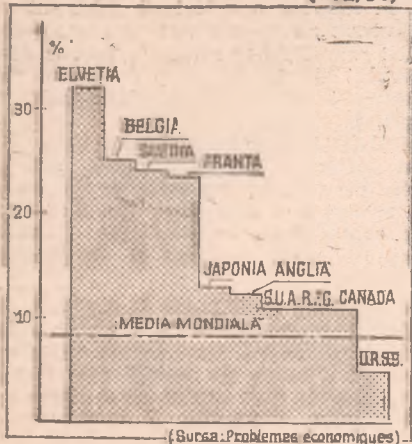
Introducerea unor tehnologii perfecționate de preparare și administrare a lu-

tuie o sarcină importantă a tuturor unităților agricole zootehnice. Aceste tehnologii urmează să asigure furajele necesare speciilor și categoriilor de animale crescute în unitățile agriculturii noastre socialiste, la un cost de producție redus, cu influențe pozitive asupra rentabilității zootehnice.

Capacități nucleare-electrice

DEZVOLTAREA producției de energie electrică pe baza utilizării energiei nucleare se caracterizează printr-o repartiție geografică pronunțat inegală a capacităților respective. Din cele 142 CFW, cit reprezenta capacitatea totală instalată în lume la sfârșitul anului 1980, circa 70% revenea unui număr de patru țări (S.U.A., Franța, Japonia și U.R.S.S.), iar în proporție de peste nouă zecimi se afla amplasată în țări industrializate. Acest lucru se explică atât

PONDEREA CENTRALELOR NUCLEARE IN PRODUCTIA TOTALA DE ELECTRICITATE (în 1980)

prin faptul că țările respective dispun de condițiile necesare pentru dezvoltarea energiei nucleare (industria producătoare de utilaje și instalații pentru centrale nucleare, elemente corespunzătoare de infrastructură, cadre de specialitate etc.), cit și prin necesitatea de a suplini — în cazul celor mai multe dintre ele — penuria altor resurse energetice pe teritoriul lor. Astfel în unele țări ponderea energiei nucleare-electrice în ansamblul producției de electricitate — vezi graficul — a ajuns să reprezinte în 1980 peste 20% (Belgia, Suedia, Franța) sau chiar peste 30% (Elveția).

R. D. G.: export de „materie cenușie“

DUPĂ cum relevă presa de specialitate din R.D.G., comerțul internațional cu licențe efectuat de această țară s-a dezvoltat continuu, numai în cursul ultimului deceniu fiind încheiate peste 1500 de contracte de cedare a licențelor către firme din aproximativ 40 de țări atât socialiste, cit și capitaliste dezvoltate sau țări în curs de dezvoltare. Licențele vizează îndeosebi domenii ca: construcțiile de mașini grele și instalații, industria chimică și cea textilă, producția de mașini textile, sectorul construcțiilor metalurgice, construcțiile navale, electrotehnica și electronica, construcția de mașini-unelte, tehnica sudurii și agricultura.

Printre partenerii din lumea neso-

cialistă în comerțul cu licențe al R.D. Germane se numără Austria (firma Voest Alpine), Australia (Goldfields), R.F.G. (Salzgitter, MAN și Hoechst), Italia (Montedison), Japonia (Mitsubishi, Toyo Engineering, Sato Tekko), Olanda (Philips, DSM), Statele Unite (Standard Oil of Indiana, Dravo), Suedia (Alfa-Laval) și alte state, precum și țări ca India, Siria, Algeria, Irak, Brazilia ș.a. Totodată, s-a lărgit și evantaiul exporturilor R.D.G. în sfera realizărilor științifice și tehnice, cu domenii noi cum sînt soluțiile de organizare industrială și științifică, programe de calcul (pentru tehnica electronică), procedee și rezultate microbiologice, realizări din zootehnie și cultura plantelor.

Cuba: noi repere ale culturii trestiei de zahăr

ÎN CONDIȚIILE diversificării continue a economiei naționale a Cubei, cultura trestiei de zahăr rămîne totuși cea mai importantă ramură a agriculturii, iar împreună cu industria zahărului — ramura de bază a economiei. Pondere, exprimată — între altele — în aceea că livrările de zahăr în alte țări reprezintă 84% din valoarea totală a exporturilor cubaneze.

În decursul celor 23 de ani de putere populară cultura trestiei de zahăr a cunoscut mutații radicale. Suprafața ocupată de această cultură a sporit cu 500 mii ha (la 1,9 mil. ha), terenuri însumînd 1,5 mil. ha sînt fertilizate cu îngrășăminte minerale, circa 300 mii ha sînt irigate, se extinde utilizarea erbicidelor. Ca urmare, recolta la hectar a sporit de la 39 tone înainte de eliberare la 51,5 tone anul trecut.

Concomitent, s-a desfășurat o amplă activitate de mecanizare a operațiilor de recoltare, prelucrare inițială și transport la fabrică a tulpinilor de trestie de zahăr, ceea ce a permis reducerea cu peste 60% a numărului muncitorilor care execută cea mai grea operație — tăierea trestiei de zahăr, în condițiile scurtării campaniei de recoltare și ale reducerii pierderilor de materie primă. Constituit inițial pe bază de import, parcul de combine adaptate cerințelor recoltării trestiei de zahăr se lărgeste în prezent cu mașini din producția autohtonă, fabricate de uzina din Holguin, intrată în funcțiune în cincinalul trecut (cu o capacitate de producție de 600 de unități pe an). Pe de altă parte, reunirea în cadrul unui singur minister a celor 142 de întreprinderi agricole cultivatează de trestie și a celor 152 de fabrici care o prelucrează a permis organizarea în flux continuu a întregii activități, o mai bună utilizare a forței de muncă, realizarea unor însemnate economii etc.

Mecanisme ale ieșirii din criză

ANALIZÎND modul în care țările capitaliste dezvoltate caută să depășească efectele crizei energetice, publicația Foreign Affairs constata nu demult că

pentru restabilirea echilibrului pe piața mondială a puțitorilor de energie este nevoie de o anumită perioadă de timp, care poate fi împărțită în două etape. În prima etapă s-au produs modificări esențiale ale cererii în diferite țări (încetinirea creșterii cererii sau chiar relaxarea acesteia, economisirea); caracteristica dominantă a celei de a doua etape o constituie restructurarea balanței energetice, prin înlocuirea petrolului (iar ulterior și a gazelor naturale) cu alte surse de energie.

Țările capitaliste nu folosit în deceniul trecut (și vor folosi în continuare în acest domeniu) în esență patru mecanisme de adaptare la nivelul ridicat al prețurilor la combustibili și energie, și anume: modificarea corelațiilor dintre cererea și oferta la produsele energetice; restructurarea comerțului exterior (extinderea exportului și reducerea importului, pentru a putea face față costului sporit al aprovizionării cu energie); restructurarea pieței financiare (asigurarea unui flux de capitaluri din țările exportatoare de petrol spre cele care îl importă); revizuirea opțiunilor de creștere economică (limitarea cererii de energie prin încetinirea ritmului de creștere a produsului intern brut). Se apreciază că, în timp ce primele două mecanisme conduc la modificări structurale permanente, care să asigure reluarea dezvoltării în ritm și condiții normale, celelalte două constituie măsuri temporare, menite să faciliteze perioada de tranziție. Se relevă faptul că utilizarea concomitentă a mecanismelor menționate conferă economiei o flexibilitate sporită, față de folosirea separată a oricărui dintre ele.

Industria chimică la orizontul anului 2000

ÎN cadrul unei prognoze publicate de revista americană Chemical and Engineering News se apreciază că una dintre problemele-cheie care stau în fața industriei chimice din țările capitaliste este reducerea cheltuielilor de producție în contextul creșterii prețurilor la materii prime și energie, al utilizării incomplete a capacităților de producție. Încît în deceniul actual partea esențială a investițiilor de capital trebuie orientată către promovarea de tehnologii mai eficiente decît cele practicate astăzi.

Printre tendințele probabile pînă în anul 2000 este menționat transferul unei părți apreciabile a producției articolelor chimice de bază în regiunile care dispun de importante resurse de petrol și gaze, îndeosebi în țările din Orientul Mijlociu. În continuare, se prevede afirmarea tendinței de revenire la cărbune, ca sursă economică justificată de materii prime și energie, șanse considerabile de a deveni mari producători de articole chimice pe filiera cărbune avînd S.U.A., R.S.A. și Australia.

Se estimează că volumul producției chimice mondiale se va dubla între anii 1980 și 2000, iar volumul comerțului mondial cu articole chimice se va tripla în aceeași perioadă, în condițiile modificării radicale a structurii materiilor prime pentru industria chimică și ale înnoirii susținute a nomenclaturii produselor chimice fabricate și exportate.

GLOSAR

Avansuri

TERMENUL „avansuri“ desemnează o modalitate la care se face apel pe scară largă în economia capitalistă pentru obținerea de credite destinate acoperirii unor necesități imediate de fonduri. Binațarea beneficiarului se face fie ca o creditare pe termen scurt, prin acordarea unor facilități de trezorerie, fie ca o anticipare asupra unor încasări ce îi vor reveni în viitor.

Între formele uzuale pe care le pot lua asemenea operațiuni sunt de menționat:

Descoperirile de cont (overdraft), care constau în acceptarea ca plățile ce se efectuează să depășească disponibilitățile existente într-un cont bancar, respectiv ca acesta să prezinte un sold debitor. În relațiile interbancare este uzual creditul de curian, respectiv consensul dintre băncile corespondente de a admite descoperirile de cont în anumite limite până la sosirea acoperirii de la partener. Băncile consimt, de asemenea, în anumite condiții și pe baza unei înțelegeri prealabile, ca un client să facă prelevări de fonduri prin intermediul contului său curent. Asemenea descoperiri de cont se pot materializa prin „trageri în alb“, respectiv onorarea de bancă a unor instrumente de plată fără acoperire semnate de client (cecuri, bilete la ordin), ori prin „avansuri în cont curent“, adică înregistrarea cheltuielilor pe măsură ce sunt efectuate de client fără a deține în schimb disponibilitățile acoperitoare. Mărirea și durata soldului debitor pe care acceptă banca să îl prezinte contul curent al unui client reprezintă practic creditul consimțit, la care se aplică dobânda.

Deosebirea și avantajele pe care le oferă pentru beneficiar descoperirile de cont față de creditele bancare obișnuite sunt că nu trebuie să angajeze de la început întregul volum al împrumutului necesar, suportând și costurile aferente, ci poate să utilizeze sume în momentul și pe măsura cerințelor.

Avansurile plătite unui creditor potențial, împrumutul astfel acordat reglementându-se în cadrul creației ce se va naște ca urmare a unei activități sau tranzacții. În această categorie intră avansurile asupra salariilor, lucrărilor angajate, prestațiilor de servicii, contractelor de livrare de mărfuri.

Avansuri pe bază de valori mobiliare. Băncile acceptă uneori să acorde avansuri într-un anumit procent din valoarea unor efecte de comerț sau titluri de credit pe care clienții lor urmează să le încaseze la data scadenței și care rămân în continuare asupra acestora. În acest caz, hirtile de valoare servesc numai ca un element de referință asupra unor potențiale intrări de fonduri.

Forma cea mai cunoscută o reprezintă, însă, avansurile contra cesiune de creanțe, care nu sunt altceva decât o metodă de mobilizare a titlurilor în cauză. Pentru a obține un asemenea credit, deținătorul unor creanțe le cedează băncii, unde rămân ca o garanție până la scadență, fără a avea loc, totuși, un transfer de proprietate. Aceasta marchează deosebirea de operațiunile de scont și reescont, care constau în finanțarea beneficiarului prin cumpărarea efectivă a efectelor de comerț sau a titlurilor de credit de către instituția bancară.

Datorită modului de funcționare, și mai ales caracterului lor flexibil, avansurile sunt folosite adeseori ca o finanțare interimară, în așteptarea angajării unor credite pe termen mijlociu și lung.

Radu NEGREA

Protecția mediului înconjurător

Gianina Ciupaga, Brașov — La reuniunea de birou prilejuită de împlinirea a zece ani de la crearea Programului Națiunilor Unite pentru mediul înconjurător (P.N.U.E.) în urma Conferinței de la Stockholm din 1972 și programată pentru luna mai a.c. în capitala Kenyei și-au anunțat participarea reprezentanții a peste 150 de state membre, între care și șase șefi de stat. Reuniunea amintită va permite o reevaluare a obiectivelor acestei instituții specializate a O.N.U. în lumina realizărilor ei de până acum ca și a noi-

lor dimensiuni ale problemelor cu care se confruntă. Între înfăptuirile P.N.U.E. se numără crearea Sistemului global de supraveghere a mediului înconjurător, constând dintr-o rețea mondială de programe și stații de observare. Datele adunate privesc în special evoluția climii (inclusiv prin urmărirea fluctuațiilor a circa 750 de ghețari din 21 de țări ale lumii), a poluării atmosferice la mare distanță (în special cu bioxid de sulf), starea oceanelor (în primul rând sub raportul poluării cu petrol) și a uscatului (eroziunea solului, tăierea accelerată a pădurilor tropicale, extinderea deșerturilor — care afectează aproape 100 de țări ale lumii), situația sănătății publice, în raport între altele cu gradul de puritate al apelor riurilor, lacurilor și

al apelor subterane.

Așa cum sublinia directorul executiv al P.N.U.E., microbiologul egiptean Mostafa Tolba — într-o conferință ținută la Dublin și relatată de ziarul *The Irish Times* (25 decembrie 1981) — realizarea tot mai frecventă de studii privind impactul asupra mediului înconjurător al diferitelor proiecte economice reflectă înțelegerea tot mai largă a principiului că remedierea ulterioară este mult mai costisitoare decât prevenirea de la bun început a daunelor previzibile, cu alte cuvinte că investițiile în protecția mediului sunt rentabile pentru societate. El citează studii efectuate în Franța potrivit cărora costul protecției mediului nu ar depăși 1-2% din P.N.B., comparativ cu circa 4% la cifrele se estimează costul înfăptuirii daunelor deja produse.

Aur

Gheorghe Căprărescu, Fundulea — Pe parcursul anului trecut prețul unciilor de aur (1 uncie = 31,1 g aur fin) a scăzut cu aproape o treime, de la aproape 600 dolari la începutul lui ianuarie la puțin peste 400 de dolari la sfârșitul lui decembrie.

Intensitate energetică

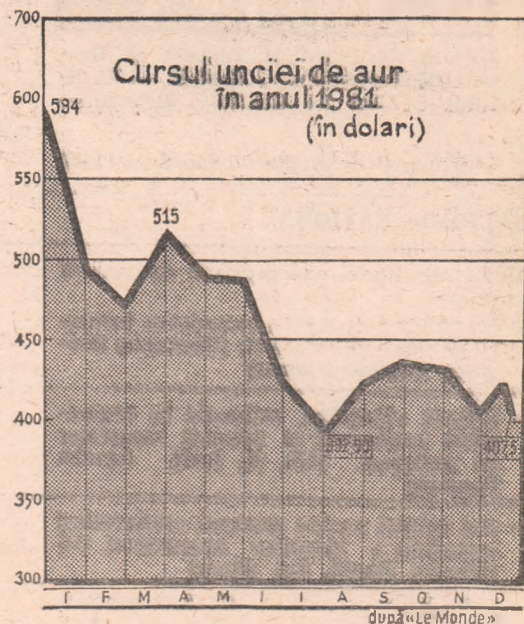
Bamian Bruteanu, Pucioasa — Noțiunea de „intensitate energetică“ se referă la raportul între variația consumului de energie și cea a produsului social. Indicele de intensitate energetică pe care l-am întâlnit se calculează de regulă prin raportarea indicelui consumului de energie primară la indicele produsului in-

Variația intensității energetice și petroliere

	Intensitatea energetică						Intensitatea petrolieră					
	1973-1976	1973-1981	1973-1976	1973-1981	1978-1981	1973-1981	1973-1976	1973-1981	1978-1981	1973-1981		
S.U.A.	-2,7	-8,8	-14,0	2,7	-25,2	-23,0	-0,3	-13,5	-19,1	-9,7	-25,6	
Japonia	-4,4	-6,3	-14,1	-7,8	-28,0	-37,5	-10,3	-1,7	-11,0	-14,9	-14,8	
R.F.G.	-9,7	-3,9	-15,1	-19,3	-21,1	-37,5	-3,4	-4,3	-11,0	-10,5	-7,8	
Franța	-5,1	-3,6	-9,3	-6,6	-12,1	-20,6	-3,7	-7,9	-14,0	-3,2	-23,4	
Anglia												
Italia												
Canada												
Total												

Sursa: O.C.D.E.

tern brut (P.I.B.) în termeni reali (adică în prețuri constante și nu curente, pentru a elimina efectul inflației). Pe ansamblul principalelor sup-

Prețul maxim intermediar s-a înregistrat la începutul lunii aprilie, iar cel minim la mijlocul verii. Cauzele scăderii prețului aurului în 1981 — care se apreciază că ar fi fost și mai pronunțată dacă nu ar fi survenit sporirea tensionii pe plan internațional în ultima parte a anului — rezidă parțial în vânzările unor țări mari producătoare, al căror efect a determinat un număr de bănci centrale să inter-

vină pe piață pentru susținerea prețului. În același timp, nivelul ridicat al dobinzilor în cea mai mare parte a anului și întârirea cursului dolarului care a rezultat de pe urma politicii creditului scump au descurajat pe cumpărătorii de aur (care, după cum se știe, nu este purtător de dobândă), aceștia fiind atrași mai curînd de profiturile ridicate oferite de alte plasamente speculative pe termen scurt.

Salinitate

Florin Burdea, Brașov — Sarea aruncată iarna în cantități mare pe drumurile publice, amestecată cu nisip, este dăunătoare nu numai autovehiculelor, cărora le grăbește coroziunea, ci și vegetației, prin faptul că sporește salinitatea apelor subterane, riurilor și lacurilor. Cercetări întreprinse la Institutul de protecția naturii din Hanovera exprimă temerea că toți cei peste 25 mii de arbori plantați pe marginea principalelor artere din acest oraș s-ar putea usca până în 1990 din cauza excesului de salinitate. După cum relatează *Süddeutsche Zeitung*, actualmente se află în curs de experimentare un amestec de dolomită ușor calcinată (care topește rapid zăpada și pozele), nisip și sare (aceasta din urmă cu rolul de a coborî punctul de îngheț chiar până la minus 10 grade). Principala dezavantaj al acestui amestec, considerat mai puțin dăunător mediului, este costul său cu 30 de mărci per tonă mai ridicat decât cel al amestecurilor tradiționale utilizate acum pentru combaterea gheții.

Revista ECONOMICA

Editată de Consiliul Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale — Institutul Central de Cercetări Economice

Sumarul nr. 8 din 26 februarie 1982

ECONOMIE NAȚIONALĂ

- Dezvoltarea bazei energetice și de materii prime
- Mai mult petrol prin extinderea forajului de mare adâncime (I) (Gheorghe Drăghici, Bogdan Pădure) 1
  - Criterii științifice, raționale în organizarea producerii și folosirii resurselor de nutrețuri (Gh. N. Iosif, Agatha Popescu) 4
  - Noi măsuri pentru sporirea cointeresării materiale a țăranilor cooperatori (II) (Nicolae David, Ion Alecu) 5
  - Intensificarea folosirii pîrghiei prețurilor în acțiunile de economisire a resurselor materiale (Ioan Predoi, Marin Popescu) 7
  - Servirea exemplară întregeste calitatea unui comerț modern, civilizată (Constantin Tudose) 9
  - Elemente de analiză a procesului de omogenizare a dezvoltării economico-sociale în profil teritorial (Paul Wagner, Tatiana Adler) 11
  - Cititorii au cuvîntul 13

ȘTIINȚĂ — TEHNOLOGIE — EFICIENȚĂ

- Creativitatea tehnică în procesul dezvoltării intensive (Cristian Popescu) 14

CONDUCERE • ORGANIZARE

- Activizarea deplină a potențialului întreprinderii (Victor Crăciunescu, Nicolae Pirjol, Ioan Petrișor) 16

TEORII • IDEI

- Utilizarea potențialului energetic al apelor geotermale (IV) (dezbateri) 18
- Consemnări. Deschiderea opticii economice (Tudorel Postolache) 20
- Școli • curente • economiști. Tradiții progresiste ale gândirii economice românești. Preocupări privind îmbunătățirea situației în agricultură (Toader Ionescu) 22

ECONOMIE MONDIALĂ

- Țări socialiste. Tranzitie spre un sistem diversificat de resurse energetice (I) (Dinu Dragomirescu) 23
- Tendințe-conjuncturi 27
- Agravarea situației economice și social-politice a forței de muncă imigrate (Niță Dobrotă) 28
- Mondorama 30
- Curier 31

ÎN SUPLEMENTUL NUMĂRULUI : Generalizarea experienței înaintate în unitățile economice

IN THIS ISSUE

- More oil through extensive deep drilling (I) (Gheorghe Drăghici, Bogdan Pădure) 1
- Process analysis elements to get socio-economic territorial development homogeneous (Paul Wagner, Tatiana Adler) 11
- Technical creation within the process of intensive development (Cristian Popescu) 14
- Geothermal waters energy potential (IV) (a debate) 18
- Openings in the economic optics (Tudorel Postolache) 20
- Progressive traditions of the Romanian economic thought. Concerns about ways to improve the state of things in agriculture (Toader Ionescu) 22
- Socialist countries. Transition towards a diversified system of energy resources (I) (Dinu Dragomirescu) 25
- Worsening of the economic and socio-political situation of the migrated labour force (Niță Dobrotă) 28

DANS LE NUMERO

- Plus de pétrole par l'extension du forrage à profondeur (I) (Gheorghe Drăghici, Bogdan Pădure) 1
- Éléments d'analyse du processus de mettre homogène le développement économique et social en profile territorial (Paul Wagner, Tatiana Adler) 11
- Créativité technique dans le processus de développement intensif (Cristian Popescu) 14
- L'utilisation du potentiel énergétique des eaux thermales (IV) (débat) 18
- Ouvertures dans l'optique économique (Tudorel Postolache) 20
- Traditions progressistes dans la pensée économique roumaine. Préoccupations pour l'amélioration de la situation dans l'agriculture (Toader Ionescu) 22
- Les pays socialistes. Transition vers un système diversifié de ressources d'énergie (I) (Dinu Dragomirescu) 25
- L'aggravation de la situation économique et socio-politique de la force de travail migrante (Niță Dobrotă) 28

ИЗ СОДЕРЖАНИЯ

- Больше нефти за счет расширения бурения на большой глубине (I) (Георге Драгич, Богдан Пăдуре) 1
- Элементы анализа процесса гомогенизации экономико-социального развития в территориальном разрезе (Пол Вагнер, Татьяна Адлер) 11
- Техническое творчество в процессе интенсивного развития (Кристиан Попеску) 14
- Использование энергетического потенциала геотермальных вод (IV) (Обсуждение) 18
- Раскрытие экономического кругозора (Тудорел Постолаче) 20
- Прогрессивные традиции экономического мышления в Румынии. Забота об улучшении положения в сельском хозяйстве (Тоадер Ионеску) 22
- Социалистические страны. Переход к разнообразной системе энергетических ресурсов (I) (Дину Драгомиреску) 25
- Ухудшение экономического и социал-политического положения иммигрированной рабочей силы (Ница Доброты) 28

ABONAȚI-VĂ LA „REVISTA ECONOMICĂ”!

Anunțăm cititorii noștri că se fac în continuare abonamente la „Revista economică”. Prețul unui abonament (inclusiv suplimentul săptămînal) este de 260 lei pe an, 130 lei pe 6 luni și 65 lei pe trimestru. Prețul unui exemplar al revistei (inclusiv suplimentul săptămînal) este de 5 lei. Termen limită de încheiere a abonamentului — 15 ale lunii anterioare perioadei de abonare.

Abonindu-vă din timp și pe termene cit mai lungi, vă asigurăm continuitatea în primirea publicației. Abonamentele se fac prin oficiile și agențiile P.T.T.R., factorii poștali și difuzorii de presă din întreprinderi și instituții sau direct prin mandat poștal pe adresa redacției : Bulevardul Magheru nr. 28—30, sectorul 1, — cod. 70 159, București.

Redacția și administrația : 70 159, București, Bd. Magheru nr. 28—30 etaj 1, sectorul 1. Cont I.S.I.A.P. 645 150 228 B.N.R.S.R. — filiala sector 1 București. Tiparul : Combinatul Poligrafic „Casa Științei”

1982

**ÎN FIECARE AN MĂRȚIȘORUL SE REPETĂ,
DAR... EL VINE O DATĂ ÎNTR-UN AN,
LA ÎNCEPUT DE PRIMĂVARĂ!**

mărtișor '82

O bogată colecție de modele de confecții, tricotaje, încălțăminte și articole de galanterie este prezentă în magazinele tip „ROMARTA” și universale cu raioane specializate în desfacerea mărfurilor de calitate superioară.

VIZITAȚI-LE !

Numai astfel veți putea găsi un cadou util pentru garderoba de primăvară.

PENTRU TOȚI COPIII

- Jocuri de construcții aere și navomodele din carton și placaj
- Jucării din carton și material plastic (gălețușe, stropitori, mingi, corzi etc.)
- Jocuri din carton poligrafiat, educativ-didactice, cu teme din istorie („Dacii și romanii”, „File din istorie”), geografie („Turul României”, „Să ne orientăm pe hartă”), zoologie („Loto cu animale”, „Domino cu păsări”, „Animale din continente”), de dezvoltare a perspicacității și îndemnării („Joc ghicitoare”, „Cine găsește întâi”, „Găsește al cui este?”, „Am învățat să cos”, „Să țesem frumos” etc.)

Ușor de transportat în parcul de joacă sau în excursii, aceste jucării devin prieteni nelipsiți ai copiilor.

Expozițiile de jucării organizate în magazinele specializate ale comerțului de stat vă oferă posibilitatea de a alege — din marea varietate de exponate — jucăriile preferate de copiii dv.

Rec